

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία

ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ

ΓΑΒΡΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

(Α.Μ.: ΔΕΜΤ 1905)

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Αθανάσιος Κουρεμένος

Πειραιάς, 2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-MANAGEMENT ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
(περιλαμβάνεται ως ξεχωριστή –δεύτερη- σελίδα στο σώμα της διπλωματικής εργασίας)

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων –Μάνατζμεντ Τουρισμού: MBA-Tourism Management» με τίτλο:

ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΞΟΥ

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή/τριας:

Όνοματεπώνυμο: Γαβράς Δημήτριος

Ημερομηνία: 03/11/2020

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ για όλα

Έχω να πω ένα μεγάλο Ευχαριστώ σε όλους εκείνους που με βοήθησαν στην επιτυχή εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας, όλο αυτό το διάστημα των έξι μηνών.

Πιο συγκεκριμένα, Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Κουρεμένο, κατ' αρχάς για την τιμή που μου έκανε να συνεργαστεί μαζί μου και κατά δεύτερον για την εξαιρετη καθοδήγηση που μου παρείχε από την αρχή έως το τέλος της διπλωματικής μου εργασίας. Μπορώ να πω με βεβαιότητα ότι η εξ αποστάσεως επικοινωνία με τον κ. Κουρεμένο ήταν άριστη και εκτιμώ απεριόριστα τις γνώσεις και τη βοήθεια που μου πρόσφερε στις τόσες ώρες που διέθεσε για μένα.

Ευχαριστώ ιδιαίτέρως όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων - Μάνατζμεντ Τουρισμού (Μ.Β.Α. - Tourism Management)» Πανεπιστημίου Πειραιώς, για τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες που μου μετέφεραν για ένα έτος κατά την διάρκεια των διαλέξεών τους.

Ευχαριστώ επίσης όλους τους ιδιοκτήτες τουριστικών καταλυμάτων της Νάξου που δέχθηκαν να με βοηθήσουν μέσω της προώθησης των ερωτηματολογίων της έρευνας, όπως Ευχαριστώ και όλους εκείνους τους τουρίστες που προθυμοποιήθηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο μου. Ιδιαίτερη μνεΐα αξίζει στη κα. Νικολέττα Λιανού, υπεύθυνη του ξενοδοχείου «Γρόττα» η οποία από την πρώτη στιγμή με διαβεβαίωσε ότι θα με βοηθήσει στη συλλογή ερωτηματολογίων και το έκανε πράξη και με το παραπάνω. Επίσης ο κ. Βαγγέλης Κατσαράς, ιδιοκτήτης του καταλύματος «Princess of Naxos» και αντιδήμαρχος Νάξου, με βοήθησε στη συλλογή ερωτηματολογίων και στην παροχή χρήσιμων πληροφοριών που αφορούν τον τουρισμό της Νάξου.

Τέλος, το πιο μεγάλο Ευχαριστώ στην οικογένειά μου, τους γονείς μου Αυγουστίνο και Μαρία και τον αδερφό μου Άγγελο, για την ανιδιοτελή στήριξη και συμπαράστασή τους από την πρώτη μέρα εγγραφής μου στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών έως και την αποπεράτωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Δημήτρης Ταβράς

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η έρευνα μάρκετινγκ ενός τουριστικού προορισμού είναι ένας σημαντικός τομέας έρευνας και ένα ισχυρό εργαλείο για τη χάραξη στρατηγικών δράσεων και την οικοδόμηση αξίας στην παγκόσμια τουριστική αγορά προορισμών. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η ανάλυση του τουριστικού περιβάλλοντος στο νησί της Νάξου και της θέσης που κατέχει στην αντίληψη των τουριστών. Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης έρευνας είναι ότι διεξάγεται την περίοδο μιας πρωτοφανούς σε εξάπλωση πανδημίας, της πανδημίας του κορωνοϊού (COVID-19), όταν μάλιστα ο παγκόσμιος τουρισμός βρισκόταν σε ιστορικό ρεκόρ ανάπτυξης, την χρονιά 2019. Η έρευνα παράγει χρήσιμες πληροφορίες για τις αντιλήψεις των τουριστών που επισκέφτηκαν τη Νάξο εν μέσω πανδημίας, οι οποίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην επανατοποθέτηση της Νάξου, ως τουριστικό προορισμό, στη μετά κορωνοϊού εποχή. Για την έρευνα αυτή, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με δείγμα 107 τουρίστες που επισκέφτηκαν τη Νάξο το καλοκαίρι του 2020. Το ερωτηματολόγιο σκιαγραφεί το προφίλ των τουριστών που επέλεξαν να επισκεφτούν τη Νάξο την περίοδο της πανδημίας και παράλληλα καταγράφει την εμπειρία και την ικανοποίηση των τουριστών στις συνθήκες του κορωνοϊού.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	iii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iv
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	v
Κατάσταση Πινάκων	vii
Κατάσταση Διαγραμμάτων.....	ix
Κατάσταση Εικόνων	x
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	xi
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εισαγωγή στον τουρισμό	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Εποχικότητα	4
1.2.2 Εποχικότητα στην Ελλάδα	5
1.3 Ευρωπαϊκή Ένωση και τουρισμός	7
1.3.1 Διεθνής οργανισμοί τουρισμού.....	11
1.4 Ελληνικός Τουρισμός.....	13
1.4.1 Βασικά μεγέθη του Ελληνικού τουρισμού	13
1.4.2 Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουρισμού.....	15
1.4.3 Οι Ελληνικοί τουριστικοί φορείς.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Οι πανδημίες στον τουρισμό	21
2.1 Εισαγωγή.....	21
2.2 Τουρισμός σε περίοδο πανδημίας.....	24
2.3 Οι επιπτώσεις του κορωνοϊού στον τουρισμό.....	28
2.4 Οι επιπτώσεις του κορωνοϊού στον Ελληνικό τουρισμό	30
2.5 Η αντιμετώπιση της κρίσης	30
2.6 Νέες τάσεις στον τουρισμό.....	32
2.7 Προβλέψεις εξόδου από την κρίση.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Παρουσίαση της Νάξου	34
3.1 Εισαγωγή.....	34
3.1.2 Ιστορική αναδρομή.....	35
3.2 Φυσικό Περιβάλλον.....	37
3.2.1 Μορφολογία εδάφους και κλίμα.....	37
3.2.2 Προστατευόμενες ζώνες	40
3.2.3 Παραλίες.....	41
3.2.4 Πανίδα	46
3.3 Πολιτιστικό περιβάλλον	47
3.3.1 Ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι	47

3.3.1.2 Αρχαιολογικοί τόποι και μνημεία	48
3.3.1.3 Ιστορικοί χώροι και αξιοθέατα	53
3.3.1.4 Πύργοι της Νάξου	57
3.3.2 Μουσεία	62
3.3.3 Εκκλησίες και Μοναστήρια	65
3.3.4 Τοπικά προϊόντα	70
3.3.5 Εκδηλώσεις.....	72
3.4 Τουριστικές υποδομές.....	76
3.4.1 Προσβασιμότητα και οδικό δίκτυο	77
3.4.2 Υποδομές φιλοξενίας	78
3.4.3 Υποδομές εστίασης.....	81
3.5 Τουριστική ζήτηση στη Νάξο.....	82
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας	88
4.1 Σκοποί της έρευνας.....	88
4.2 Μεθοδολογία.....	89
4.3 Αξιοπιστία ανάλυσης.....	90
4.4 Περιορισμοί της έρευνας	92
4.5 Ανάλυση των αποτελεσμάτων.....	93
4.5.1 Το προφίλ των τουριστών στην Νάξο.....	94
4.5.1.1 Το προφίλ των Ελλήνων τουριστών	110
4.5.1.2 Το προφίλ των Βρετανών τουριστών	112
4.5.1.3 Το προφίλ των Γερμανών τουριστών	114
4.5.2 Η συμπεριφορά των τουριστών σε συνθήκες της πανδημίας	115
4.5.2.1 Αντίληψη κινδύνου	117
4.5.2.2 Ατομική προστασία	118
4.5.2.3 Τήρηση των μέτρων προστασίας στη Νάξο.....	121
4.5.2.4 Προβλήματα κατά τη διαμονή.....	122
4.5.3. Συνολική εμπειρία και ικανοποίηση	123
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Συμπεράσματα	126
5.1 Σύνοψη αποτελεσμάτων έρευνας.....	126
5.2 PEST ανάλυση	127
5.3 SWOT ανάλυση για τη Νάξο	131
5.5 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	134
5.6 Επίλογος.....	135
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	136
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	139

Κατάσταση Πινάκων

Κεφάλαιο 1	Τίτλος	Σελίδα
Πίνακας 1.1	Κατανομή διεθνών αφίξεων και εσόδων ανά μήνα (2019)	5
Πίνακας 1.2	Κατανομή αφίξεων, εσόδων και μέσης δαπάνης τουριστών στην Ελλάδα (2019.)	6
Πίνακας 1.3	Αφίξεις τουριστών (2019 – 2020)	14
Πίνακας 1.4	Τουριστικά έσοδα 2019 – 2020 (σε χιλιάδες ,€).	15
Πίνακας 1.5	Στατιστικά ανταγωνιστριών χωρών (2019).	16
Κεφάλαιο 3		
Πίνακας 3.1	Παραλίες Κυκλάδων με μπλε σημαία.	41
Πίνακας 3.2	Οι παραλίες και οι κολπίσκοι της Νάξου.	45
Πίνακας 3.3	Κατηγοριοποίηση των ξενοδοχείων της Νάξου βάση των αστεριών τους.	79
Πίνακας 3.4	Η δυναμικότητα των νησιών των Κυκλάδων κατά αστέρια.	79
Πίνακας 3.5	Μερίδιο ξενοδοχειακές κλίνες των Κυκλάδων.	80
Πίνακας 3.6	Αναλογία κλινών και έκταση νησιών.	81
Πίνακας 3.7	Ακτοπλοϊκές αφίξεις στη Νάξο ανά μήνα: 2016 – 2020.	82
Πίνακας 3.8	Ετήσιες αφίξεις στη Νάξο ανά πύλη εισόδου και ρυθμός μεταβολής κάθε έτους (2011 – 2020).	84
Πίνακας 3.9	Ετήσιες αφίξεις εσωτερικού στα έξι σημαντικότερα αεροδρόμια των Κυκλάδων (2011 – 2020).	85
Πίνακας 3.10	Ετήσιες αφίξεις εσωτερικού και ετήσιες μεταβολές αφίξεων στα έξι σημαντικότερα αεροδρόμια των Κυκλάδων (2016 – 2020).	87
Πίνακας 3.11	Ανάλυση αφίξεων στα τρία διεθνή αεροδρόμια των Κυκλάδων (2016 – 2020).	87
Κεφάλαιο 4		
Πίνακας 4.1	Κλίμακα αξιοπιστίας Cronbach's α	92
Πίνακας 4.2	Ηλικία τουριστών ανά φύλο	95
Πίνακας 4.3	Σχέση ατόμων που συνταξίδεψαν στη Νάξο ανά κατάλυμα διαμονής.	96
Πίνακας 4.4	Αριθμός παιδιών ανά οικογένεια τουριστών ανά κατάλυμα διαμονής.	96
Πίνακας 4.5	Επίπεδο εκπαίδευσης των τουριστών της Νάξου.	97

Πίνακας 4.6	Απασχόληση των τουριστών της Νάξου.	98
Πίνακας 4.7	Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των τουριστών της Νάξου.	99
Πίνακας 4.8	Πλήθος και αναλογία τουριστών στη Νάξο, ανά χώρα προέλευσης.	100
Πίνακας 4.9	Εισοδηματική κατάσταση τουριστών ανά χώρα προέλευσης.	101
Πίνακας 4.10	Συχνότητα προηγούμενων επισκέψεων στη Νάξο.	105
Πίνακας 4.11	Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι.	106
Πίνακας 4.12	Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι, ανά χώρα (Ελλάδα, Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία).	107
Πίνακας 4.13	Συχνότητα μετάβασης από τις πύλες εισόδου της Νάξου.	108
Πίνακας 4.14	Διάρκεια διαμονής τουριστών.	109
Πίνακας 4.15	Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των Ελλήνων τουριστών που επισκέφτηκαν τη Νάξο.	110
Πίνακας 4.16	Ημέρες διαμονής των Ελλήνων τουριστών στη Νάξο.	111
Πίνακας 4.17	Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των Άγγλων τουριστών που επισκέφτηκαν τη Νάξο.	112
Πίνακας 4.18	Ημέρες διαμονής των Άγγλων τουριστών στη Νάξο.	112
Πίνακας 4.19	Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των Γερμανών τουριστών που επισκέφτηκαν τη Νάξο.	114
Πίνακας 4.20	Ημέρες διαμονής των Γερμανών τουριστών στη Νάξο.	114
Πίνακας 4.21	Αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού	117
Πίνακας 4.22	Αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού με βάση την εκπαίδευση των τουριστών	118
Πίνακας 4.23	Αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού με βάση την ηλικία των τουριστών	119
Πίνακας 4.24	Ατομική προστασία και αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού	119
Πίνακας 4.25	Ατομική προστασία ομάδων ταξιδιωτών	120
Πίνακας 4.26	Ατομική προστασία ηλικιακών ομάδων	121
Πίνακας 4.27	Τήρηση των μέτρων προστασίας από τους επιχειρηματίες	122
Πίνακας 4.28	Τήρηση των μέτρων προστασίας από τους πολίτες	122
Πίνακας 4.29	Συνέπειες των περιοριστικών μέτρων ανά ημέρες διαμονής	122
Πίνακας 4.30	Συνέπειες των περιοριστικών μέτρων ανά ομάδα ταξιδιωτών	124
Πίνακας 4.31	Βαθμός ικανοποίησης ανά ηλικιακή ομάδα	124
Πίνακας 4.32	Βαθμός εκ νέου επίσκεψης βάση προηγούμενων επισκέψεων	125
Πίνακας 4.33	Βαθμός συστάσεων της Νάξου με βάση τη ομάδα τουριστών	125

Κατάσταση Διαγραμμάτων

Κεφάλαιο 1	Τίτλος	Σελίδα
Διάγραμμα 1.1	Εποχικότητα Ελληνικού τουρισμού (διεθνής αφίξεις και έσοδα ανά μήνα).	6
Διάγραμμα 1.2	Διεθνής αφίξεις το 2019 (σε εκατομμύρια ανθρώπους).	9
Διάγραμμα 1.3	Μερίδιο αφίξεων στην Ευρώπη το 2019.	9
Διάγραμμα 1.4	Αφίξεις τουριστών (2019 – 2020).	14
Διάγραμμα 1.5	Αφίξεις και μέση δαπάνη ανταγωνιστριών χωρών (2019).	17
Κεφάλαιο 2		
Διάγραμμα 2.1	Παλαιότερες επιδημίες: Συνολικοί θάνατοι και μεταδοτικότητα	22
Διάγραμμα 2.2	Διαχρονικές μεταβολές αφίξεων παγκοσμίως (1995 – 2018)	23
Διάγραμμα 2.3	Ο αντίκτυπος του SARS στον κινεζικό τουρισμό (2002 - 2003)	26
Διάγραμμα 2.4	Αλλαγή στη τουριστική ζήτηση στις ΗΠΑ και τον Καναδά (1992 – 2008).	26
Διάγραμμα 2.5	Διεθνείς τουριστικές ροές	27
Κεφάλαιο 3		
Διάγραμμα 3.1	Διαγραμματική απεικόνιση ακτοπλοϊκών αφίξεων στη Νάξο ανά μήνα: 2016 – 2020.	83
Διάγραμμα 3.2	Αναλογία αφίξεων στη Νάξο ανά πύλη εισόδου.	84
Διάγραμμα 3.3	Ρυθμός μεταβολής αφίξεων στη Νάξο (2011 – 2020).	85
Διάγραμμα 3.4	Ετήσιες αεροπορικές αφίξεις ανά νησί.	86
Διάγραμμα 3.5	Κατανομή αφίξεων (εγχώριες και διεθνείς) σε Μύκονο, Πάρο, Σαντορίνη (2016 -2020)	88
Κεφάλαιο 4		
Διάγραμμα 4.1	Ηλικιακή κατηγοριοποίηση των τουριστών.	95
Διάγραμμα 4.2	Σχέση ατόμων που συνταξίδεψαν στη Νάξο	96
Διάγραμμα 4.3	Ηλικία ανά κατηγορία τουριστών.	97
Διάγραμμα 4.4	Επίπεδο εκπαίδευσης των τουριστών της Νάξου ανά κατηγορία καταλύματος.	98
Διάγραμμα 4.5	Απασχόληση των τουριστών της Νάξου ανά κατηγορία καταλύματος.	99
Διάγραμμα 4.6	Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα ανά κατηγορία καταλύματος.	100
Διάγραμμα 4.7	Ποσοστιαία κατανομή αντιλήψεων των τουριστών για την εικόνα της Νάξου.	103
Διάγραμμα 4.8	Λόγοι ταξιδιού στη Νάξο από τους τουρίστες.	106

Διάγραμμα 4.9	Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι.	107
Διάγραμμα 4.10	Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι, ανά χώρα (Ελλάδα, Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία)	108
Διάγραμμα 4.11	Συχνότητα μετάβασης από τις πύλες εισόδου της Νάξου.	109
Διάγραμμα 4.12	Διάρκεια διαμονής τουριστών	110

Κατάσταση Εικόνων

Κεφάλαιο 1	Τίτλος	Σελίδα
Εικόνα 1.1	Η ενδεικτική διαδρομή για το «Μεγάλο Ταξίδι» (Grand Tour).	1
Εικόνα 1.2	Αφίξεις τουριστών παγκοσμίως (2019).	3
Εικόνα 1.3	Αφίξεις τουριστών παγκοσμίως (2020).	3
Εικόνα 1.4	Δείκτης ανταγωνιστικότητας Ελληνικού τουρισμού (2019).	16
Κεφάλαιο 3		
Εικόνα 3.1	Μορφολογικό ανάγλυφο της Νάξου.	39
Εικόνα 3.2	Προστατευόμενες ζώνες Νάξου.	40
Εικόνα 3.3	Ο Ναός του Απόλλωνα – Πορτάρα.	48
Εικόνα 3.4	Ο Ναός των Υρίων.	50
Εικόνα 3.5	Ο Ναός της Δήμητρας.	51
Εικόνα 3.6	Το Κάστρο της Νάξου.	54
Εικόνα 3.7	Κάστρο - Μοναστήρι Φωτοδότη Χριστού	57
Εικόνα 3.8	Θέρετρο Ιησουιτών	59
Εικόνα 3.9	Πύργος του Κόκκου	60
Εικόνα 3.10	Πύργος του Ζευγώλη	61
Εικόνα 3.11	Πύργος Μαρκοπολίτη - Παπαδάκη	62
Εικόνα 3.12	Μονή Τίμιου Σταυρού - Πύργος του Μπαζαίου	69

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας να αναβαθμίζει την εξάπλωση του ιού σε πανδημία στις 11 Μαρτίου του 2020, ξεκίνησε η βουτιά στην ύφεση για τις διεθνείς αγορές. Η φαρμακοβιομηχανία ίσως ήταν ο μόνος κλάδος που μπόρεσε να σταθμίσει τις απώλειες, δεδομένου και της φύσης της υγειονομικής κρίσης. Στον αντίποδα, ο τουρισμός ήταν η βιομηχανία με τη μεγαλύτερη ύφεση, καθώς επλήγη άμεσα και όπως όλα δείχνουν ο τουρισμός ίσως είναι από τους τελευταίους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας που θα ανακάμψει μετά το πέρας της πανδημίας. Δεδομένου των συνθηκών, το περιβάλλον του τουρισμού παρουσιάζει νέες προκλήσεις σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Οι τουριστικοί προορισμοί καλούνται να διατυπώσουν εκ νέου στρατηγικές δημιουργίας αξίας και προσέλκυσης τουριστών με σκοπό την ταχεία τουριστική τους ανάκαμψη. Η έρευνα και η ανάλυση του περιβάλλοντος ενός προορισμού είναι το πρώτο στάδιο για τη διεξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων και τη μετέπειτα χάραξη μιας συγκεκριμένης στρατηγικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Εισαγωγή στον τουρισμό

1.1 Εισαγωγή

Ο ορισμός του τουρισμού σύμφωνα με τον παγκόσμιο οργανισμό τουρισμού θεωρείται η μετάβαση μεμονωμένων ή ομάδων ατόμων σε ένα μέρος εκτός της μόνιμης κατοικίας τους για λόγους αναψυχής, επαγγελματικούς, υγείας κ.α., με διάρκεια από 24 ώρες έως 6 μήνες. Το πρώτο τουριστικό ταξίδι, με βάση τη προηγούμενη έννοια, καταγράφεται στα μέσα του 17^{ου} αιώνα και είναι γνωστό ως το Μεγάλο Ταξίδι (Grand Tour), όπου νεαροί Άγγλοι ευγενείς και αριστοκράτες, υψηλής κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης που μόλις είχαν τελειώσει τις σπουδές τους, ταξίδευαν προς την Ρώμη, διασχίζοντας τη Γαλλία, για λόγους αναψυχής (Εικόνα 1.1). Το Μεγάλο Ταξίδι συνήθως διαρκούσε μήνες, ωστόσο οι ευγενείς είχαν στην διάθεση τους οδηγούς, μάγειρες και φρουρά ασφαλείας καθ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού, κάτι ανέβαζε το κόστος και περιόριζε αυτό το προνόμιο σε λίγους. Οι Άγγλοι ευγενείς έδειχναν μεγάλη προτίμηση στα περίφημα Ρωμαϊκά λουτρά που ήταν βασικό στοιχείο χαλάρωσης και αναψυχής. Στην παρακάτω εικόνα απεικονίζεται ο χάρτης με την διαδρομή του Μεγάλου Ταξιδιού των Άγγλων.

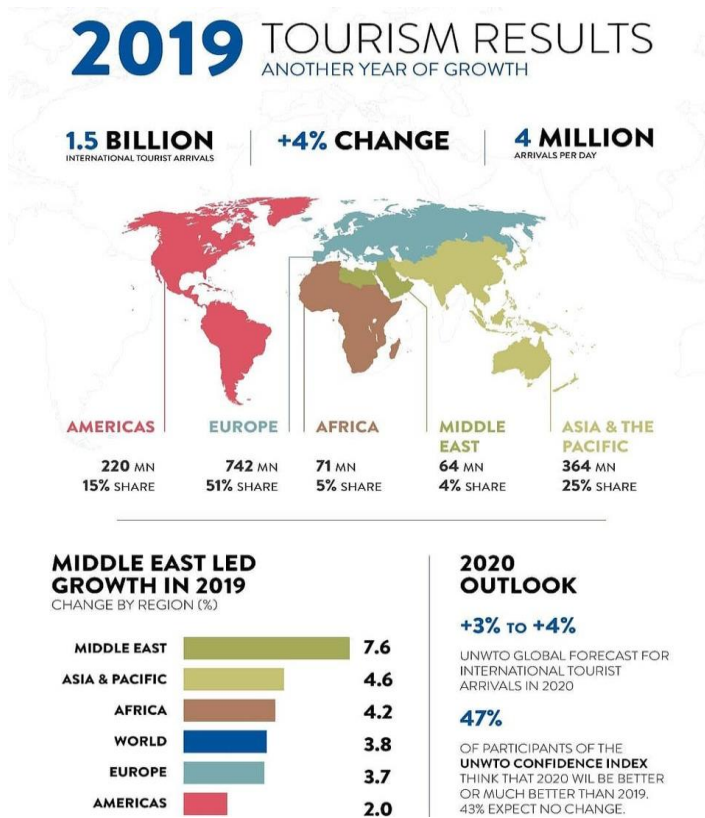
Εικόνα 1.1: Η ενδεικτική διαδρομή για το «Μεγάλο Ταξίδι» (Grand Tour)

Ο τουρισμός στις μέρες μας είναι ένας από τους πλέον σημαντικότερους οικονομικούς τομείς στην παγκόσμια αγορά, αντιπροσωπεύοντας το 10,3% (8,9 τρις δολάρια) του παγκόσμιου ακαθάριστου προϊόντος το 2019, (World Travel and Tourism Council, 2020) ενώ προηγούνται η πετρελαιοβιομηχανία, η αυτοκινητοβιομηχανία και η φαρμακοβιομηχανία (UNWTO, 2020). Σε περίοδο ανάπτυξης το 2019, η παγκόσμια οικονομία αυξήθηκε κατά 2,5% ενώ ο παγκόσμιος τουρισμός γνώρισε ανάπτυξη κατά 3,5% καταλαμβάνοντας περίπου μία στις τέσσερις νέες θέσεις εργασίας παγκοσμίως, τα τελευταία 5 χρόνια, και πλέον μία στις δέκα θέσεις εργασίας, να συνδέονται έμμεσα ή άμεσα με τον τουρισμό, φτάνοντας τις 330 εκατομμύρια θέσεις εργασίας παγκοσμίως. (World Travel & Tourism Council, 2020). Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) αναφέρει ότι το 2019 πραγματοποιήθηκαν περισσότερα από 1,4 δισεκατομμύρια διεθνείς αφίξεις, ενώ διακινήθηκαν διεθνώς περίπου 1,7 τρισεκατομμύρια δολάρια, με το κάθε δείκτη να δείχνει αύξηση 5% και 4% από το προηγούμενο έτος, αντίστοιχα (UNWTO, 2019). Η Ευρώπη αντιπροσωπεύει τις μισές διεθνείς αφίξεις στον κόσμο καθώς και σχεδόν το 40% των διεθνών τουριστικών εσόδων (UNWTO, 2019). Διεθνώς, οι κυριότεροι λόγοι ταξιδιού είναι για αναψυχή (56%), ταξίδια για επίσκεψη σε φίλους ή για λόγους υγείας ή για θρησκευτικούς λόγους (27%), για επαγγελματικούς λόγους (13%) και για άλλους λόγους (4%). Η μετακίνηση στα περισσότερα ταξίδια το 2018 πραγματοποιήθηκαν αεροπορικά και ακολουθούν οι οδικές μετακινήσεις των ταξιδιωτών (UNWTO, 2019).

Στα παρακάτω γραφήματα παρουσιάζεται το χάσμα που υπήρξε στον τουρισμό τα έτη 2019 και 2020. Το 2019 έκλεισε με αύξηση αφίξεων κατά 4%, με τις προβλέψεις να κάνουν λόγο για περεταίρω αύξηση 3% έως 4% για το 2020. Αντιθέτως, η πανδημία δημιούργησε τεράστια ύφεση στον τουρισμό, με τις παγκόσμιες αφίξεις να υποχωρούν κατά 72% μέχρι τον Οκτώβριο του 2020 (περίπου 420 εκατομμύρια αφίξεις μέχρι τον Οκτώβριο του 2020). Περιοχές με τον μεγαλύτερο ρυθμό τουριστικής ανάπτυξης το 2019, όπως οι χώρες της Μέσης Ανατολής και η Ασία, γνώρισαν τη μεγαλύτερη ύφεση το 2020 καθώς ο ιός ξεκίνησε από εκεί την εξάπλωσή του.

Εικόνα 1.2: Αφίξεις τουριστών παγκοσμίως (2019)

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), 2019

Εικόνα 1.3: Αφίξεις τουριστών παγκοσμίως (2020)

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), 2019

Κλείνοντας, η πανδημία του κορωνοϊού έφερε στο προσκήνιο κάποιες νέες τεχνολογικές πρακτικές στον χώρο του τουρισμού, ενώ παράλληλα αναδείχθηκαν και ορισμένα περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως εκείνο της κλιματικής αλλαγής. Η τεχνολογία είναι ένα μέσω το οποίο μπορεί να δώσει λύσεις στην αντιμετώπιση της κρίσης στον τουρισμό, ωστόσο δεν είναι εύκολο να υιοθετηθούν οι περισσότερες πρακτικές από τις μικρές επιχειρήσεις. Μετά από τον περιορισμό των μετακινήσεων, σε πολλές πόλεις παρατηρήθηκε η ατμόσφαιρα και τα υδάτινα μέρη να καθαρίζουν λόγω της έλλειψης συνωστισμού. Δεδομένου ότι ο κίνδυνος της κλιματικής αλλαγής βρίσκεται στην ατζέντα των διεθνών φόρουμ, έχει αρχίσει πλέον η συζήτηση για την λήψη ουσιαστικών αποφάσεων. Το περιβάλλον και οι γενικότερα οι φυσικοί πόροι δημιουργούν αξία σε έναν προορισμό, ωστόσο ο τουρισμός φαίνεται να το επιβαρύνει συνεχώς.

1.2 Εποχικότητα

Η εποχικότητα είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει πολλούς κλάδους, ένας εκ των οποίων είναι και ο κλάδος του τουρισμού. Ως ένας ευρέως αποδεκτός ορισμός του φαινομένου της εποχικότητας είναι «η χρονική ανισορροπία, όπου μπορεί να εκφραστεί σε όρους διαστάσεων στοιχείων όπως ο αριθμός των επισκεπτών, οι δαπάνες των επισκεπτών, η κυκλοφορία σε αυτοκινητόδρομους και άλλα μορφές μεταφοράς, απασχόλησης και προσέλευσης σε αξιοθέατα» (Butler, 2001). «Εάν υπάρχει μεγάλη μεταβλητότητα στη τουριστική ζήτηση, τότε δημιουργούνται προβλήματα τα οποία θέτουν σε κίνδυνο τη συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη ενός προορισμού. Δεδομένου ότι η εποχικότητα θέτει σημαντικές προκλήσεις για τις χώρες των οποίων η ραχοκοκαλιά της οικονομίας τους είναι ο τουρισμός, θα πρέπει να ερευνηθούν οι δυνάμεις που καθορίζουν τις τουριστικές ροές έτσι ώστε οι διαθέσιμοι πόροι να χρησιμοποιούνται με βέλτιστο τρόπο από τις επιχειρήσεις και τους διαχειριστές προορισμού» (Martínez, Martín & Rey, 2020).

«Άμεση επίδραση στην συμπεριφορά των τουριστών, ως προς την εποχικότητα των ταξιδιών τους, είναι το επίπεδο των εισοδημάτων στις χώρες προέλευσής τους. Παράλληλα, οι περίοδοι οικονομικής ανάκαμψης ενδέχεται να σχετίζονται με τη μείωση της εποχιακής τουριστικής κινητικότητας, ενώ οι καιροί κρίσης θα την αυξήσουν. Οι αλλαγές στο εισόδημα πρέπει να έχουν αντίκτυπο στη συνολική ζήτηση, αλλά οι παράγοντες στην επίδραση μιας κρίσης στη συγκέντρωση των επισκεπτών δεν είναι απολύτως σαφής, κυρίως λόγω της επίδρασης της αδράνειας» (Martínez, Martín & Rey, 2020).

1.2.2 Εποχικότητα στην Ελλάδα

Στον Πίνακα 1.1 παρουσιάζεται η κατανομή των διεθνών αφίξεων και των εσόδων ανά μήνα, με τον μεγαλύτερο όγκο να συγκεντρώνεται τους μήνες από τον Ιούνιο έως και τον Σεπτέμβριο, με αιχμή, τόσο από πλευράς αφίξεων όσο και από πλευράς εσόδων, τον Αύγουστο. Μόνο το τρίτο τρίμηνο του 2019 πραγματοποιήθηκαν πάνω από τις μισές διεθνείς αφίξεις της χρονιάς (περίπου 19 εκατομμύρια διεθνείς αφίξεις), ενώ τα έσοδα άγγιξαν τα 10,7 δισεκατομμύρια ευρώ το ίδιο διάστημα, σχεδόν τα δύο τρίτα του έτους από τον τουρισμό.

Πίνακας 1.1: Κατανομή διεθνών αφίξεων και εσόδων ανά μήνα (2019)

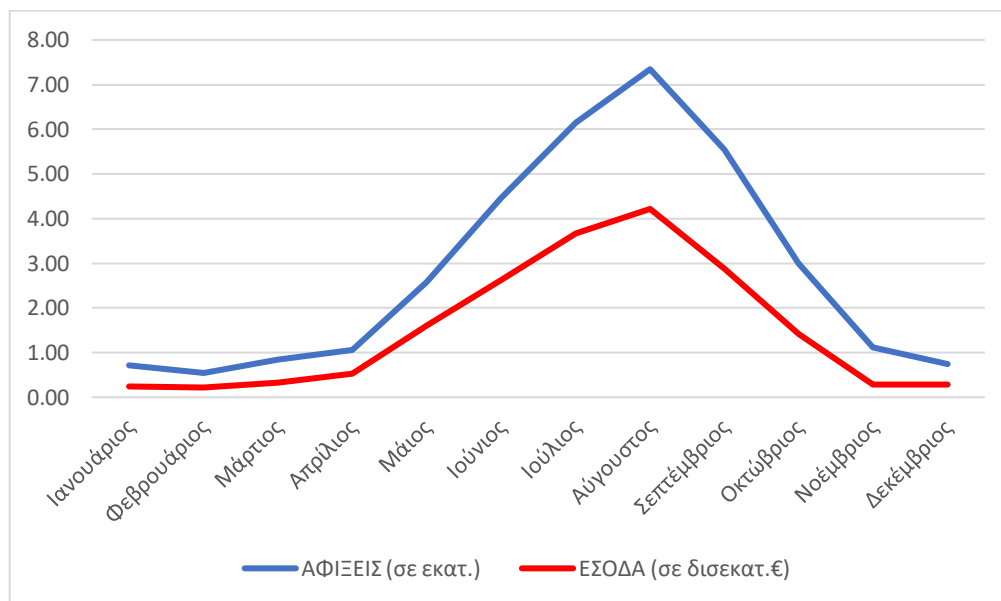
ΜΗΝΑΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ (ΣΕ ΕΚΑΤ.)	ΑΦΙΞΕΙΣ %	ΕΣΟΔΑ (ΣΕ ΕΚΑΤ.€)	ΕΣΟΔΑ %
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	0,714	2,1%	236,324	1,3%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	0,544	1,6%	218,146	1,2%
ΜΑΡΤΙΟΣ	0,850	2,5%	327,218	1,8%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	1,054	3,1%	527,185	2,9%
ΜΑΙΟΣ	2,584	7,6%	1.599,734	8,8%
ΙΟΥΝΙΟΣ	4,455	13,1%	2.617,747	14,4%
ΙΟΥΛΙΟΣ	6,155	18,1%	3.672,118	20,2%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	7,345	21,6%	4.217,482	23,2%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	5,543	16,3%	2.872,250	15,8%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	2,992	8,8%	1.417,946	7,8%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	1,122	3,3%	290,861	1,6%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	0,748	2,2%	290,861	1,6%
ΣΥΝΟΛΟ	34,005	100,0%	18.178,800	100,0%

*Στις αφίξεις δεν περιλαμβάνονται οι κρουαζιέρες

Πηγή: α) Τράπεζα της Ελλάδος β) ΣΕΤΕ

Διάγραμμα 1.1: Εποχικότητα Ελληνικού τουρισμού (διεθνής αφίξεις και έσοδα ανά μήνα)

Επίσης από τον προηγούμενο πίνακα εξάγεται και η μέση τουριστική δαπάνη ανά μήνα (Πίνακας 1.2) με τους τουρίστες να δαπανούν, κατά μέσο όρο περισσότερα στη χαμηλής ζήτησης περίοδο, τον Μάιο.

Πίνακας 1.2: Κατανομή αφίξεων, εσόδων και μέσης δαπάνης τουριστών στην Ελλάδα (2019)

ΜΗΝΑΣ	ΑΦΙΞΕΙΣ (ΣΕ ΕΚΑΤ.)	ΕΣΟΔΑ (ΣΕ ΕΚΑΤ.€)	ΜΕΣΗ ΔΑΠΑΝΗ (€)
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	0,714	236,324	330,94
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	0,544	218,146	400,95
ΜΑΡΤΙΟΣ	0,850	327,218	384,91
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	1,054	527,185	500,11
ΜΑΙΟΣ	2,584	1.599,734	619,01
ΙΟΥΝΙΟΣ	4,455	2.617,747	587,65
ΙΟΥΛΙΟΣ	6,155	3.672,118	596,62
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	7,345	4.217,482	574,20
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	5,543	2.872,250	518,20
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	2,992	1.417,946	473,85
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	1,122	290,861	259,20
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	0,748	290,861	388,80
ΣΥΝΟΛΟ	34,005	18.178,800	
Μ.Ο.			469,54

*Στις αφίξεις δεν περιλαμβάνονται οι κρουαζιέρες

Πηγή: α) Τράπεζα της Ελλάδος β) ΣΕΤΕ

1.3 Ευρωπαϊκή Ένωση και τουρισμός

Η Ευρώπη είναι ο παγκόσμιος ηγέτης στον διεθνή τουρισμό, με τον αριθμό των διεθνών τουριστών προς την Ευρώπη να αυξάνεται σταθερά από τη δεκαετία του '90, φτάνοντας πάνω από 745 εκατομμύρια αφίξεις μέχρι το 2019 (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο). Ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνθηκε το 2010, καθώς πολλές χώρες επικεντρώθηκαν στην δημιουργία υποδομών για τον τουρισμό. Εκτός από τον ενδοευρωπαϊκό τουρισμό, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα είναι δύο βασικές αγορές που συνέβαλαν στην αύξηση των αφίξεων. Αν και μια ευπρόσδεκτη εξέλιξη για τις χώρες της Γηραιάς Ηπείρου, η αύξηση του αριθμού των επισκεπτών έφερε νέες προκλήσεις, καθώς πλέον αρκετοί προορισμοί αναζητούν νέους βιώσιμους τρόπους αντιμετώπισης της υψηλής έντασης των αφίξεων. Από την άλλη, όσον αφορά την ευρωπαϊκή οικονομία, ο τομέας των ταξιδιών και του τουρισμού είχε θετικό πρόσημο, συνεισφέροντας άμεσα 782 δισεκατομμύρια ευρώ στο ΑΕΠ το 2018.

Η δημοφιλέστερη τουριστική περιοχή, όσον αφορά τις διεθνείς αφίξεις, είναι η νότια περιοχή της Ευρώπης με τις μεσογειακές χώρες, και ακολουθεί η Δυτική Ευρώπη. Ωστόσο, οι προβλέψεις που γινόταν μέχρι πρότινος για τον αριθμό των εισερχόμενων επισκεπτών προεξοφλούσαν ισχυρότερη ανάπτυξη στα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης το 2020 και το 2021.

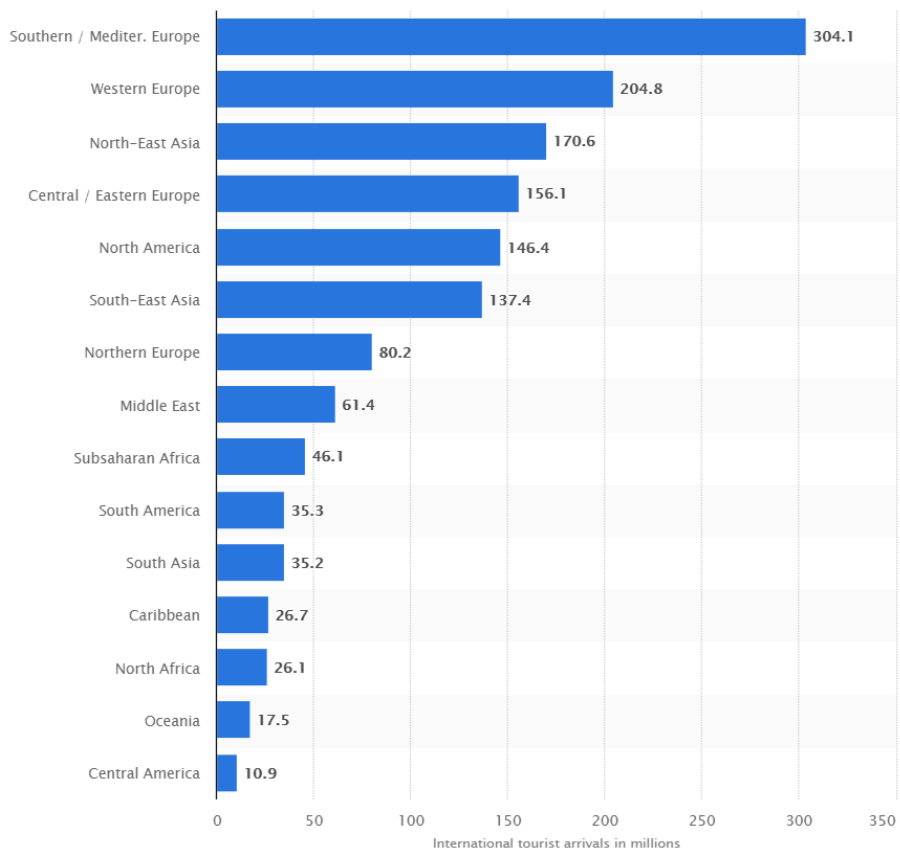
Η πολιτική που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει στη διατήρηση της θέσης της Ευρώπης ως κορυφαίου τουριστικού προορισμού, μεγιστοποιώντας παράλληλα τη συμβολή της βιομηχανίας του τουρισμού στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Προωθεί επίσης τη συνεργασία μεταξύ των χωρών της ΕΕ, ιδίως μέσω της ανταλλαγής ορθών πρακτικών ενώ παράλληλα, αρμοδιότητα της Ε.Ε. στον τομέα του τουρισμού είναι η υποστήριξη και ο συντονισμός κοινών δράσεων των κρατών μελών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).

Η Γαλλία και η Ισπανία είναι δύο από τους κορυφαίους ταξιδιωτικούς προορισμούς στην Ευρώπη. Και οι δύο χώρες ηγήθηκαν επίσης στον Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Ταξιδιού και Τουρισμού 2019, πράγμα που σημαίνει ότι οι πολιτικές τους στον τουρισμό και την αειφόρο ανάπτυξη τους επιτρέπουν να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά τον κλάδο.

Η συμμετοχή των ευρωπαίων πολιτών στον τουρισμό είναι επίσης υψηλή τόσο για τον εγχώριο όσο και για τον εξερχόμενο τουρισμό. Οι κάτοικοι της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ισπανίας έλαβαν τον υψηλότερο αριθμό τουριστών το 2019 σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Διάγραμμα 1.3). Όταν πρόκειται για ταξίδια αναψυχής, οι δαπάνες για και κατά τη διάρκεια τείνουν να είναι υψηλότερες όταν πρόκειται για μετάβαση στο εξωτερικό, αν και για ορισμένες χώρες όπως η Ισπανία, οι κάτοικοι ξόδεψαν περισσότερα για διακοπές εντός της χώρας τους.

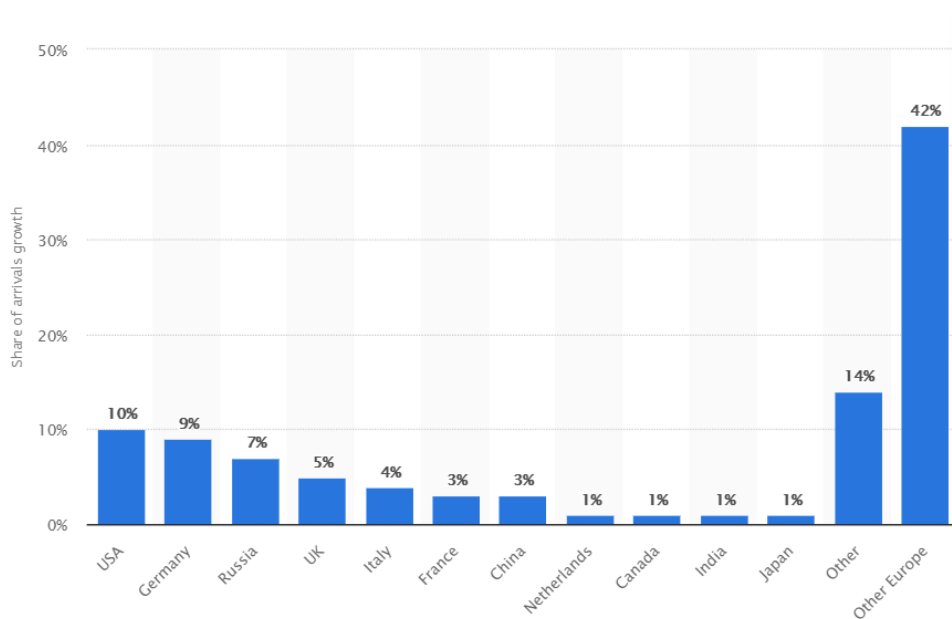
Σύμφωνα με μελέτες, τα συνολικά έσοδα στα ταξίδια και τον τουρισμό στην Ευρώπη αναμενόταν να αυξηθούν στις αρχές του 2020. Ωστόσο, ο πραγματικός αντίκτυπος της επιδημίας του κορωνοϊού, που έπληξε την Ευρώπη το πρώτο τρίμηνο του 2020, έχει κάνει ήδη την εμφάνισή του, όπως θα δούμε παρακάτω.

Διάγραμμα 1.2: Διεθνής αφίξεις το 2019 (σε εκατομμύρια ανθρώπους)

Πηγή: Statista

Διάγραμμα 1.3: Μερίδιο αφίξεων στην Ευρώπη το 2019

Πηγή: Statista

Όντας ο κορυφαίος τουριστικός προορισμός στον κόσμο, η Ευρώπη βρίσκεται σε ιδιαίτερα δύσκολη θέση κατά την διάρκεια της υγειονομικής κρίσης. Με τον τουρισμό απασχολεί, έμμεσα ή άμεσα, το 12% του εργατικού δυναμικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περίπου 23 εκατομμύρια θέσεις εργασίας ήδη βρίσκονται σε κίνδυνο.

Οι καταστροφικές συνέπειες της πανδημίας είναι μεγάλες ωστόσο κανείς δεν μπορεί να πει με ακρίβεια το μέγεθος αυτής καταστροφής. Οι εκτιμήσεις που γίνονται για την απώλεια εσόδων για το 2020 ανά κλάδο κυμαίνονται στο 60% για ξενοδοχεία και εστιατόρια, στο 60% για αεροπορικές εταιρείες και αεροδρόμια, στο 90% για ταξιδιωτικά γραφεία και τουριστικούς πράκτορες, στο 90% για τη κρουαζιέρα και στο 70% για μουσεία και πολιτιστικούς χώρους (UNWTO, 2020). Ως εκ τούτου, η ανάγκη στήριξης της τουριστικής βιομηχανίας έχει, καταστεί κορυφαία προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει διαθέσει πάνω από 150 δισεκατομμύρια ευρώ σε χρηματοδοτικά προγράμματα στήριξης για να εξασφαλίσει τη βιωσιμότητα και τη σταθερότητα του κλάδου, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ενώ ταυτόχρονα καθιστά πιο ευέλικτους κανόνες πρόσβασης σε αυτό το ταμείο.

Η χρηματοδότηση έχει διανεμηθεί μέσω τριών κύριων καναλιών:

- Ο Όμιλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ), συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων, με επίκεντρο την στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Η επενδυτική πρωτοβουλία Coronavirus Response για να βοηθήσει τα κράτη μέλη να χρηματοδοτήσουν την αντίδρασή τους στην κρίση του κρονοϊού.
- Το πρόγραμμα SURE, για να βοηθήσει τα κράτη μέλη της ΕΕ να πληρώσουν για εθνικά προγράμματα εργασίας μικρής διάρκειας και άλλα παρόμοια μέτρα.
- Ο Όμιλος ΕΤΕΠ ίδρυσε επίσης ένα βραχυπρόθεσμο πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων με στόχο τη στήριξη των ΜΜΕ, το οποίο σχεδιάζει να κινητοποιήσει

έως και 200 δισεκατομμύρια ευρώ. Το ταμείο υποτίθεται ότι θα διαλύσει αυτόματα έως το τέλος του 2021, εκτός εάν τα κράτη μέλη αποφασίσουν να το παρατείνουν.

1.3.1 Διεθνής οργανισμοί τουρισμού

Ο τουρισμός ως μια βιομηχανία για πολλές χώρες ανά τον κόσμο, υποστηρίζεται και μέσα από διάφορους διεθνής οργανισμούς. Αυτοί οι οργανισμοί χωρίζονται σε κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς οργανισμούς και διεξάγουν έρευνες, προτείνουν θέματα προς συζήτηση και λαμβάνουν αποφάσεις οι οποίες σε κάποιο βαθμό θα μπορούσαν να επηρεάσουν την τουριστική αγορά. Υπάρχουν βέβαια οργανισμοί που συζητάνε για θέματα και πολιτικές που σχετίζονται με τον τουρισμό, όπως ο Ο.Ο.Σ.Α και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ωστόσο δεν είναι αμιγώς τουριστικοί οργανισμοί.

Παγκόσμιος Οργανισμός τουρισμού – United Nations World Tourism Organization (UNWTO)

Ιδρύθηκε το 1975 με έδρα τη Μαδρίτη και υπάγεται στον ΟΗΕ από το 2004. Περιλαμβάνει 159 χώρες έχοντας 6 περιφερειακές επιτροπές για την Ευρώπη, την Αφρική, την Αμερική, τη Μέση Ανατολή, τη Νότια Ασία και την Ανατολική Ασία – Ειρηνικό, 2 παρατηρητές και πάνω από 500 Συνεργαζόμενα Μέλη (Affiliate Members) από τον ιδιωτικό τομέα όπως τουριστικά γραφεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα και τουριστικές ενώσεις (www.unwto.org). Η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στις συναντήσεις και συνόδους του ΠΟΤ καθώς είναι πλήρες μέλος από την ίδρυσή του.

Σκοπός του Π.Ο.Τ είναι η προώθηση ενός υπεύθυνου, βιώσιμου και παγκοσμίως προσβάσιμου τουρισμού, έχοντας σε πρώτο πλάνο:

- την διαρκή επικαιροποίηση του τουρισμού στην παγκόσμια ατζέντα
- τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στον τουρισμό,
- την προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης,

- τη συνεισφορά του τουρισμού στην εξάλειψη της φτώχειας,
- τη προώθηση της γνώσης, της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης ικανοτήτων
- και τέλος το χτίσιμο συνεργασιών.

(www.unwto.org)

Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιού και Τουρισμού (WTTC)

Το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιού και Τουρισμού (World Travel and Tourism Council) ιδρύθηκε το 1990 από επιχειρηματίες του τουρισμού με καθοδηγητή τον James Robinson τον τρίτο.

Μετά από 30 χρόνια λειτουργίας, οι σκοποί του συμβουλίου ως μη κερδοσκοπικός οργανισμός πλέον, είναι:

- Η αναγνώριση του τουρισμού ως κύρια προτεραιότητα από τις κυβερνήσεις
- Η εναρμόνιση της επιχειρηματικότητας με τους ανθρώπους, τις κουλτούρες και το περιβάλλον.
- Η επίτευξη μακροχρόνιας ανάπτυξης και ευημερίας

(www.wttc.org)

Διεθνής Ένωση Αερομεταφορών - International Air Transport Association (IATA)

Πρόκειται για τον μη κυβερνητικό, διεθνή οργανισμό με τη μεγαλύτερη επιρροή στον τουρισμό και πιο συγκεκριμένα στον κλάδο των αερομεταφορών και εδρεύει στο Μόντρεαλ του Κεμπέκ στον Καναδά. Ιδρύθηκε τον Απρίλιο του 1945, στην Αβάνα της Κούβας και είναι ουσιαστικά ο συνεχιστής του ίδιου οργανισμού που ιδρύθηκε με το ίδιο όνομα στη Χάγη το 1919, τη χρονιά που ξεκίνησαν οι πρώτες επιβατικές τακτικές πτήσεις. Αποστολή της IATA είναι η υπεράσπιση των κοινών συμφερόντων των αεροπορικών εταιριών και η θέσπιση κανόνων και πολιτικών στον κλάδο. (www.iata.org)

1.4 Ελληνικός Τουρισμός

1.4.1 Βασικά μεγέθη του Ελληνικού τουρισμού

Ο τουρισμός είναι ένας από τους πιο σημαντικούς πυλώνες της ελληνικής οικονομίας, και μέχρι την έλευση της πανδημίας αντιπροσώπευε το 20,8% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, δηλαδή 39,1 δισεκατομμύρια ευρώ, και το 21,7% της συνολικής απασχόλησης, περίπου 846.200 θέσεις εργασίας (WTTC, 2020). Η πανδημία ωστόσο, μείωσε δραματικά τα έσοδα από τις αφίξεις τουριστών το δεύτερο εξάμηνο του 2020 στα 140 εκατομμύρια ευρώ, σε σύγκριση με τα 4,66 δισεκατομμύρια ευρώ του αντίστοιχου εξαμήνου το 2019 (WTTC, 2020).

Ο Πίνακας 1.3 παρουσιάζει την μεγάλη διαφορά στις διεθνείς αφίξεις στην Ελλάδα κατά την περίοδο της πανδημίας. Οι μήνες Απρίλιος, Μάιος και Ιούνιος, κατά τους οποίους εφαρμόστηκαν οι περιορισμοί μετακίνησης (lockdown) ήταν εκείνοι με τη συντριπτική μείωση των αφίξεων. Η τουριστική σεζόν 2020 ξεκίνησε την 1^η Ιουλίου με 85% λιγότερες αφίξεις από την προηγούμενη χρονιά, ενώ ο Αύγουστος, μήνας αιχμής της τουριστικής περιόδου, είχε ποσοστό αφίξεων μείον 73% από τον Αύγουστο του 2019. Ο μέσος όρος αφίξεων, για τους τέσσερις μήνες που άνοιξε ο τουρισμός (Ιούλιος – Οκτώβριος) το 2020 συγκριτικά με τους ίδιους μήνες του 2019, είναι στο 25% των περσινών αφίξεων. Με άλλα λόγια, η πληρότητα της τουριστικής περιόδου 2020 έφτασε στο ένα τέταρτο της προηγούμενης χρονιάς. Στο Διάγραμμα 1.4 παρουσιάζεται η ολίσθηση των αφίξεων του 2020, με την καμπύλη εποχικότητας σχεδόν να οριζοντιώνεται. Ομοίως, τα τουριστικά έσοδα του 2020 μειώθηκαν περίπου στον ίδιο βαθμό, 75% λιγότερα των εσόδων της προηγούμενης χρονιάς, αφήνοντας έλλειμα 11,7 δισεκατομμυρίων ευρώ (Πίνακας 1.4) (www.ceicdata.com)

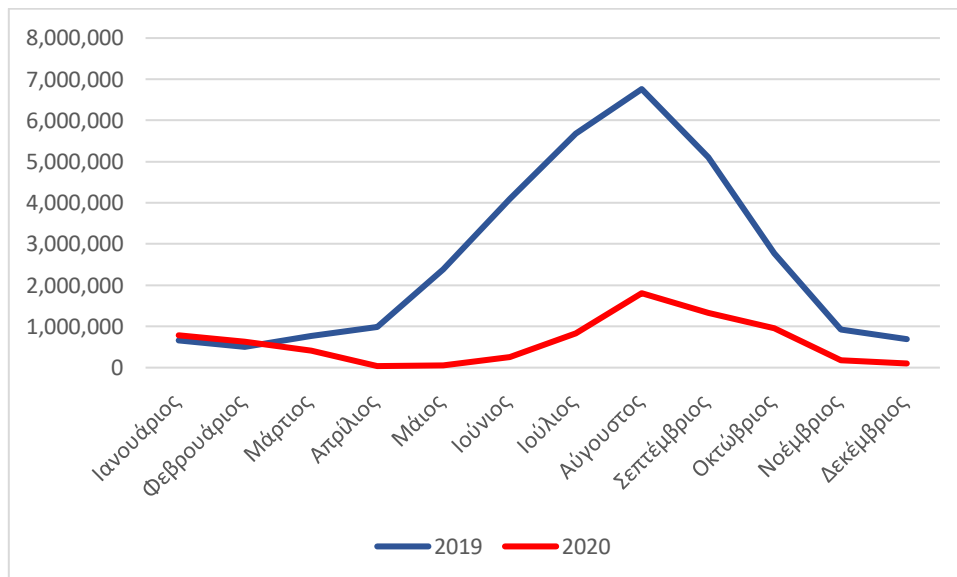

Πίνακας 1.3: Αφίξεις τουριστών 2019 – 2020

ΑΦΙΞΕΙΣ	2019	2020	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	660.000	789.951	16%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	504.000	627.318	20%
ΜΑΡΤΙΟΣ	773.000	410.837	-47%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	982.000	37.566	-96%
ΜΑΙΟΣ	2.387.000	55.567	-98%
ΙΟΥΝΙΟΣ	4.102.000	256.225	-94%
ΙΟΥΛΙΟΣ	5.673.000	828.185	-85%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	6.762.000	1.806.946	-73%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	5.111.000	1.334.766	-74%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	2.773.000	954.797	-66%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	930.000	175.754	-81%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	692.000	96.565	-86%
ΣΥΝΟΛΟ	31.349.000	7.374.477	-76%

Πηγή: www.ceicdata.com

Διάγραμμα 1.4: Αφίξεις τουριστών 2019 – 2020

Πίνακας 1.4: Τουριστικά έσοδα 2019 – 2020 (σε χιλιάδες ,€)

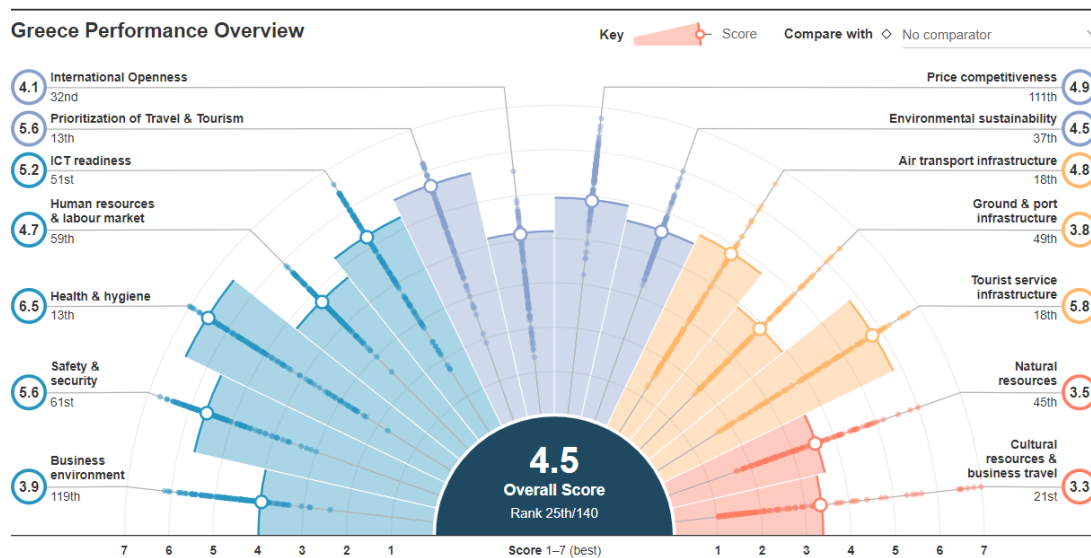
ΈΣΟΔΑ	2019	2020	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	209.758	246.389	15%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	178.842	191.645	7%
ΜΑΡΤΙΟΣ	272.798	78.312	-71%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	439.555	11.871	-97%
ΜΑΙΟΣ	1.330.532	37.747	-97%
ΙΟΥΝΙΟΣ	2.199.842	74.242	-97%
ΙΟΥΛΙΟΣ	3.231.432	535.571	-83%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	3.574.626	1.321.064	-63%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	2.425.983	812.741	-66%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	1.187.841	460.359	-61%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	250.451	57.517	-77%
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	247.677	32.503	-87%
ΣΥΝΟΛΟ	15.549.338	3.859.960	-75%

Πηγή: www.ceicdata.com

1.4.2 Ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουρισμού

Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του διεθνή οργανισμού «Ταξιδιωτική και Τουριστική Ανταγωνιστικότητα» (Travel & Tourism Competitiveness) η Ελλάδα κατατάσσεται τη χρονιά 2019 στη 25^η θέση παγκοσμίως. Η Ελλάδα συγκεντρώνει υψηλή βαθμολογία στις κατηγορίες υγιεινής, υποδομών τουριστικών υπηρεσιών, ασφάλειας και στην προτεραιότητα του τουρισμού. Αντιθέτως, χαμηλή αξιολόγηση συγκεντρώνει στους πολιτιστικούς και φυσικούς πόρους, στις δημόσιες υποδομές (οδικό δίκτυο και λιμάνια) και στο επιχειρηματικό περιβάλλον (Εικόνα .). Η αξιολόγηση του Ελληνικού τουρισμού είναι μεγαλύτερη από τον μέσο όρο της Ευρώπης και μπροστά από ορισμένους βασικούς της ανταγωνιστές στον τουρισμό (Travel & Tourism Competitiveness, 2020).

Εικόνα 1.4: Δείκτης ανταγωνιστικότητας Ελληνικού τουρισμού (2019).

Πηγή: Travel & Tourism Competitiveness, 2020

Σύμφωνα με το Travel & Tourism Competitiveness, οι βασικοί ανταγωνιστές της Ελλάδας στον τουρισμό είναι η Ισπανία, η Τουρκία, η Κροατία και η Αίγυπτος. Τα κριτήρια που εξετάζονται είναι η γεωγραφική θέση, το κλίμα, οι φυσικοί και πολιτισμικοί πόροι, τα μεγέθη κλίμακας και το είδος τουρισμού. Στη συγκεκριμένη λίστα μπορεί επίσης να προστεθεί και η Πορτογαλία. Στον πίνακα 1.4 παρουσιάζονται ορισμένα στατιστικά για τον τουρισμό πέντε ανταγωνιστικών προορισμών της Ελλάδας για το 2019. Παρατηρείται ότι ενώ η Ελλάδα έχει έναν μεγάλο αριθμό αφίξεων, συγκριτικά με τον πληθυσμό της χώρας, η μέση τουριστική δαπάνη δεν είναι ανάλογη με εκείνη άλλων χωρών. Χώρες της κεντρικής Ευρώπης, όπως η Ισπανία και η Κροατία, έχουν ένα ιδιαίτερο πλεονέκτημα, εκείνο της εύκολης προσβασιμότητας και προσελκύουν μεγαλύτερο αριθμό τουριστών. Βέβαια η διάρκεια παραμονής μπορεί να είναι πιο σύντομη από το σύνηθες και γι' αυτό η μέση τουριστική δαπάνη φαίνεται πιο χαμηλή. Η αντίστροφη σχέση αφίξεων και μέσης δαπάνης φαίνεται στο διπλό διάγραμμα . .

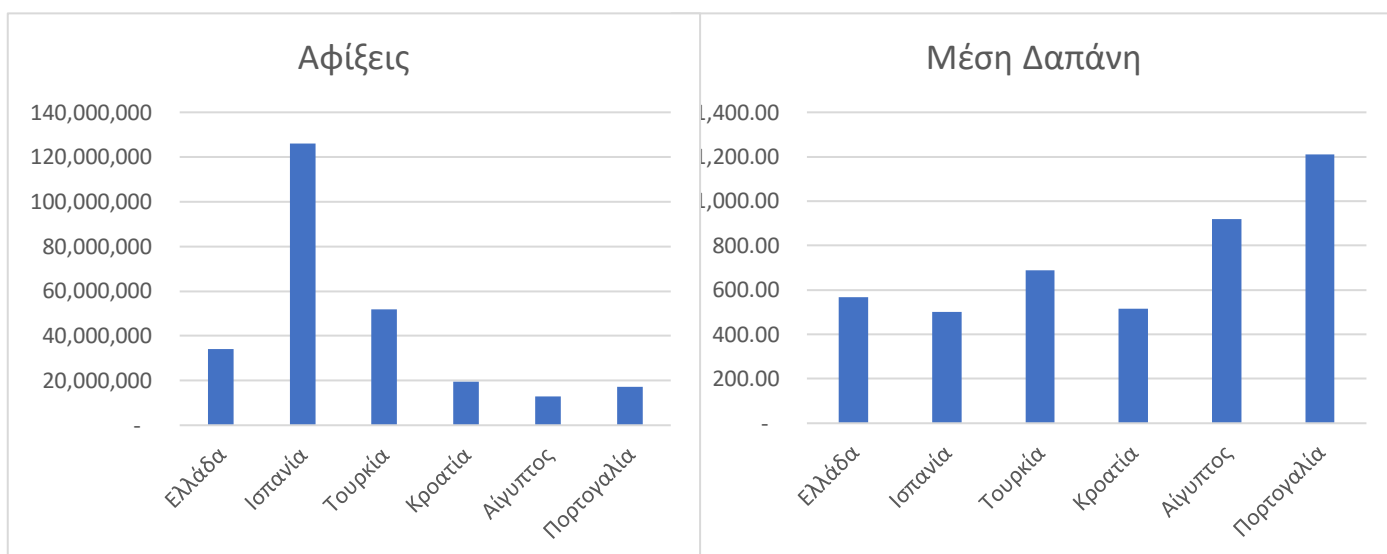
Πίνακας 1.5: Στατιστικά ανταγωνιστριών χωρών (2019)

	ΕΛΛΑΔΑ	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ	ΚΡΟΑΤΙΑ	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ
ΑΦΙΞΕΙΣ	34.005.000	126.170.000	51.747.000	19.566.580	13.026.000	17.174.000
ΕΣΟΔΑ (ΕΚ. €)	19.322,52	63.239,60	35.574,00	10.069,08	11.975,04	20.778,24
ΜΕΣΗ ΔΑΠΑΝΗ (€)	568,23	501,23	687,46	514,61	919,32	1.209,87

ΑΕΠ (ΕΚ. €)	176.276,32	1.170.532,04	639.597,42	51.032,18	254.597,50	200.579,48
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ / ΑΕΠ %	11%	5%	6%	20%	5%	10%
ΠΛΥΘΗΣΜΟΣ	10.716.320	47.076.780	83.429.620	4.067.500	100.388.070	10.269.420
ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΝΑ ΚΑΤΟΙΚΟ	3,17	2,68	0,62	4,81	0,13	1,67

Πηγή: www.data.worldbank.org

Διάγραμμα 1.5 Αφίξεις και μέση δαπάνη ανταγωνιστριών χωρών (2019).

1.4.3 Οι Ελληνικοί τουριστικοί φορείς

Για να επέλθει τουριστική ανάπτυξη, σε επίπεδο χωρών, απαιτείται συλλογική προσπάθεια και συντονισμένη δράση είτε από φορείς, είτε από κλαδικές ενώσεις, είτε από μεμονωμένους επιχειρηματίες. Η κεντρική τουριστική πολιτική χαράσσεται από τις κυβερνήσεις, ωστόσο σημαντικό ρόλο παίζουν οι δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς του τουριστικού τομέα στον επηρεασμό των αποφάσεων. Αυτοί οι φορείς σκοπό έχουν την άμεση επίλυση προβλημάτων, την διεξαγωγή ερευνών και μελετών προς όφελος του δημοσίου και των ιδιωτών και την καλύτερη δυνατή, διεθνή προβολή του εγχώριου τουριστικού προϊόντος.

Η υποστήριξη και η στρατηγική του Ελληνικού τουρισμού διαμορφώνεται κατά βάση από τους παρακάτω 4 κύριους φορείς νομικού δικαίου:

- Υπουργείο Τουρισμού
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)
- Σύλλογος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ)
- Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΞΕΕ)

Υπουργείο Τουρισμού

Το Υπουργείο Τουρισμού ιδρύθηκε στις 14/03/1989, υπό την κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου, με τον Ν. 1835/1989. Με τις εναλλαγές στην διακυβέρνηση της χώρας, το συγκεκριμένο υπουργείο άλλοτε δρούσε ως ανεξάρτητο και άλλοτε υπαγόταν στο Υπουργείο Οικονομίας ενώ αρκετές φορές έχει μετονομαστεί. Σήμερα η κύρια αποστολή του Υπουργείου Τουρισμού είναι η χάραξη τουριστικής πολιτικής και ο σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης της Ελλάδος στο πλαίσιο συντεταγμένης κυβερνητικής πολιτικής. Το συγκεκριμένο υπουργείο, εισηγείται την κατάρτιση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος, της στήριξης των επενδύσεων, της προώθησης της τουριστικής εκπαίδευσης και της κατάρτισης αλλά και συντονισμένης επικοινωνιακής προβολής της εικόνας της Ελλάδας στο εξωτερικό.

Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.)

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) συστάθηκε το 1929 και υπήχθη υπό την εποπτεία του τότε Υπουργείου Οικονομίας. Στην σημερινή του μορφή, ο Ε.Ο.Τ. ιδρύθηκε με τον νόμο Ν. 1565/1950 ο οποίος κυρώθηκε με τον Ν. 1624/51 και αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου το οποίο υπάγεται στην εποπτεία του Υπουργείου Τουρισμού. Ο Ε.Ο.Τ. διακρίνεται από την Κεντρική Υπηρεσία, με έδρα την Αθήνα και τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (ΠΥΤ), με νόμο Ν.3270/04, ο οποίος τίθεται σε ισχύ στις 01/01/2005 . Κύριος σκοπός του Ε.Ο.Τ. ως κρατικού φορέα στον τουρισμό, είναι η οργάνωση, η ανάπτυξη και η προώθηση του τουρισμού στην Ελλάδα

αξιοποιώντας τους παραγωγικούς πόρους και τις δυνατότητες της χώρας, δημιουργώντας εκστρατείες τουριστικής προβολής της Ελλάδας, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό αλλά και οποιαδήποτε άλλη ενέργεια που κρίνεται σκόπιμη για την υποστήριξη και προβολή του ελληνικού τουριστικού προϊόντος. Επίσης εποπτεύει και ελέγχει τη γενικότερη τουριστική αγορά Ο Ε.Ο.Τ. έχει ως αποστολή την ενίσχυση της αξίας του Ελληνικού Τουρισμού, σε συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στο φάσμα της τουριστικής βιομηχανίας με στόχο την αύξηση του εισερχόμενου τουρισμού και παράλληλα των τουριστικών εσόδων.

Σύλλογος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ)

Ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) ιδρύθηκε το 1991, ύστερα από συνάντηση 9 επιχειρηματιών από τον κλάδο της φιλοξενίας στην Ελούντα της Κρήτης για να συζητήσουν για την πορεία του ελληνικού τουρισμού και κατ' επέκταση τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου, μη κερδοσκοπικού φορέα για τον τουρισμό. Για να πάρει και νομική υπόσταση η σύμπραξη, βρέθηκαν άλλοι 14 επιχειρηματίες – μέλη από τον ευρύτερο χώρο του τουρισμού. Ο ΣΕΤΕ έχει ως αποστολή τη συνεχή ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Ελληνικού τουρισμού καθώς και την ανάδειξη του πρωταγωνιστικού ρόλου του στην κοινωνία και την οικονομία. Εκπροσωπεί από το 2013 τις πανελλήνιες κλαδικές ενώσεις τουριστικών επιχειρήσεων όπως και μεμονωμένες επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται ευρύτερα στην τουρισμό και καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των τουριστικών δραστηριοτήτων. Ο ΣΕΤΕ επίσης δημιουργεί τις συνθήκες για εποικοδομητικό διάλογο σε θέματα τουρισμού παρέχοντας συμβουλευτικές προτάσεις προς όλους εμπλεκόμενους φορείς του τουρισμού. Τέλος, έχει ενεργοποιήσει δύο σύγχρονους επιχειρησιακούς βραχίονες, τη «Marketing Greece» για την προώθηση προορισμών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, και το ΙΝΣΕΤΕ για την παραγωγή και ανάλυση στατιστικών δεδομένων, καθώς και τη δημιουργία προτύπων ποιότητας και σύγχρονων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος (ΞΕΕ)

Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος ιδρύθηκε το 1935, σύμφωνα με τον Α.Ν. της 12/26.06.1935, ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με την τότε ονομασία «Οργανισμός Πανελληνίου Ενώσεως Τουριστικών Ξενοδοχείων». Στη συνέχεια με το άρθρο 19 του Α.Ν. της 16/19.11.1935 μετονομάστηκε σε «Επαγγελματικό Επιμελητήριο Τουριστικών Ξενοδοχείων» και μετέπειτα «Επιμελητήριο Τουριστικών Ξενοδοχείων της

Ελλάδος». Τέλος, με το άρθρο 1 του Β.Δ. 17/30.11.1946 καθιερώθηκε με την σημερινή του επωνυμία «Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος». Το Επιμελητήριο είναι νομοθετημένος σύμβουλος του κράτους σε θέματα τουρισμού, έχοντας εκ του νόμου ως μέλη όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα και τις οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις της χώρας. Η διοίκηση γίνεται από Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο απαρτίζεται από αντιπροσωπία των ξενοδόχων και των οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων της χώρας.

Σκοποί του Επιμελητηρίου περιλαμβάνουν

- τη μελέτη, υπόδειξη και εφαρμογή κάθε μέτρου που συντελεί στην ανάπτυξη της ξενοδοχειακής βιομηχανίας της χώρας
- τη συμβουλευτική στήριξη όλων των μελών του σε θέματα οικονομικά, νομικά και εργασιακά
- την εκπόνηση μελετών
- την παροχή στατιστικών στοιχείων του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας
- την έκδοση ενημερωτικών δελτίων
- την εμπειριστατωμένη πληροφόρηση του καταναλωτή των στοιχείων και των υπηρεσιών των ξενοδοχειακών μονάδων και των κατασκηνώσεων.
- τη συμμετοχή σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις
- τη διοργάνωση συνεδρίων ξενοδοχειακού ενδιαφέροντος
- η συνεργασία του ξενοδοχειακού κλάδου με τους άλλους τομείς της Ελληνικής οικονομίας.

Επίσης το ΞΕΕ εξυπηρετεί βασικές λειτουργικές διαδικασίες που αφορούν τα ξενοδοχεία – μέλη, όπως εγγραφές μελών, εγκρίσεις τίτλου ξενοδοχείου και ειδικές πιστοποιήσεις (κατηγορία αστεριών, σήμα «Boutique Hotel» και σήμα «Ελληνικού Πρωινού»

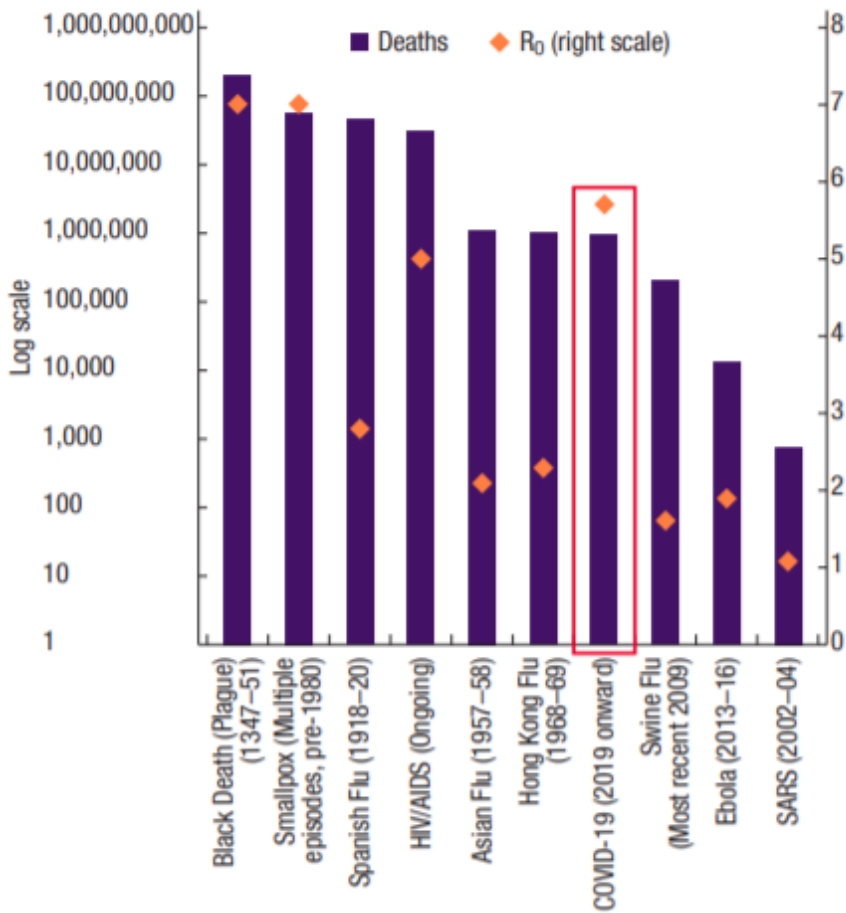
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Οι πανδημίες στον τουρισμό

2.1 Εισαγωγή

Η παγκόσμια κοινότητα έχει υποστεί διαχρονικά μια σειρά υγειονομικών κρίσεων τους τελευταίους δύο αιώνες, τόσο από επιδημίες όπως οι SARS (2002 – 2003), MERS (2012), Ebola (2014 – 2015), Zika (2015 – 2016) όσο και από πανδημίες όπως οι H1N1 το 1918 – 1919 (Ισπανική γρίπη), H1N1 το 2009 – 2010 (γρίπη των χοίρων) και προσφάτως COVID-19 (κορωνοϊός). «Παρόλο που το ποσοστό θνησιμότητας για τον κορωνοϊό βρίσκεται σε χαμηλότερη κλίμακα από τις περισσότερες επιδημίες, έχει συνέπειες άνευ προηγουμένου στην υγεία, τις κοινωνίες και τις οικονομίες, δεδομένου του υψηλού ποσοστού μετάδοσής (Διάγραμμα 2.1). Ανεξαρτήτως ότι οι προηγούμενες πανδημίες ήταν γενικά βραχύβιες, το πώς κάθε χώρα βγαίνει από την τρέχουσα κρίση θα εξαρτηθεί από τις πολιτικές επιλογές που έγιναν κατά τη διάρκεια της πανδημίας, την απαιτούμενη προσαρμογή και την οικονομική και θεσμική ισχύ πριν από τον κορωνοϊό. Ως εκ τούτου, η ανάλυση της εξέλιξης των διεθνών τουριστικών ροών μετά από προηγούμενες επιδημίες μπορεί να ρίξει φως στις ειδικές επιπτώσεις της πανδημίας για κάθε χώρα και να βελτιώσει τις ρυθμούς ανάκαμψης.» (ΔΝΤ, 2021)

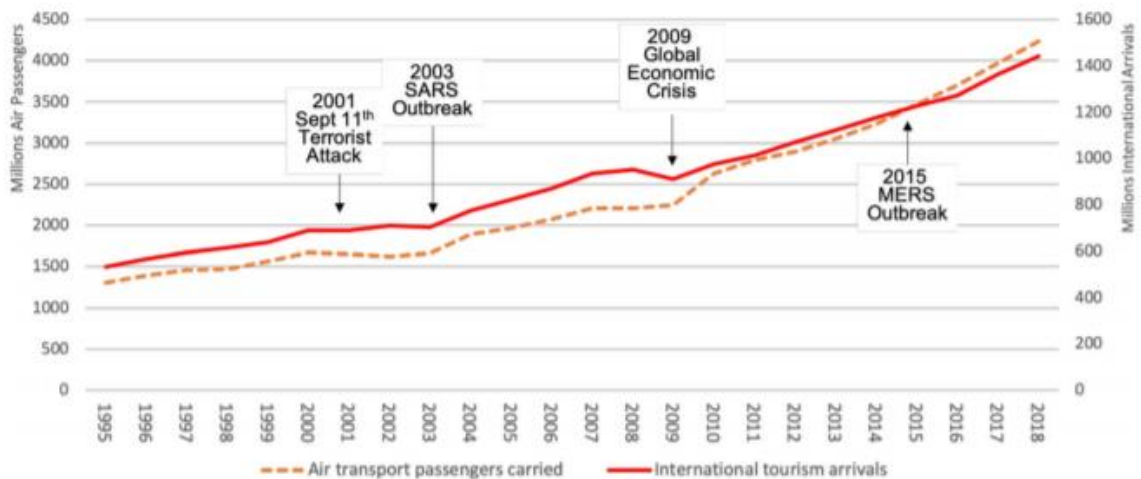
Διάγραμμα 2.1: Παλαιότερες επιδημίες: Συνολικοί θάνατοι και μεταδοτικότητα

Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) και Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO)

Οι κρίσεις αυτές του 21^{ου} αιώνα, αποδιοργάνωσαν την καθημερινότητα των πολιτών και επηρέασαν την τουριστική ζήτηση, ωστόσο καμία από αυτές, εκτός του SARS (-0,4%), δεν οδήγησε σε μείωση των διεθνών αφίξεων (Παγκόσμια Τράπεζα 2020α, 2020β) (Διάγραμμα 2.2). Από τη μια πλευρά ο τουρισμός φαίνεται ως σύστημα να είναι ανθεκτικός στα εξωτερικά σοκ, ωστόσο από την άλλη, υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι ο αντίκτυπος και η ανάκαμψη από την τελευταία πανδημία του κορωνοϊού θα είναι άνευ προηγουμένου.

Διάγραμμα 2.2: Διαχρονικές μεταβολές αφίξεων παγκοσμίως (1995 – 2018)

Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα (2020α , 2020β).

Αν και η παγκόσμια επιστημονική κοινότητα έχει αναφερθεί ουκ ολίγες φορές στις πιθανές συστημικές επιπτώσεις της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής, δεν υπήρξε η ίδια εκτίμηση των συστημικών επιπτώσεων των πανδημιών, παρά μόνο μελέτες που τείνουν να επικεντρώνονται στις επιπτώσεις μεμονωμένων χωρών. Έρευνα των Brown et al. (2016), αναφέρει ότι «σημαντικό ρόλο στην επιτάχυνση και την ενίσχυση της εξάπλωσης της γρίπης και των κορωνοϊών παίζουν τα αεροπορικά ταξίδια».

Σύμφωνα με τους Gössling et al. (2020), «Οι κύριοι λόγοι για την αυξανόμενη απειλή εμφάνισης μιας πανδημίας τον 21ο αιώνα είναι:

- α. ένας ταχέως αναπτυσσόμενος και μετακινούμενος παγκόσμιος πληθυσμός με τάσεις αστικοποίησης και συγκέντρωσης ανθρώπων
- β. η ανεξέλεγκτη βιομηχανική παραγωγή τροφίμων
- γ. η αυξημένη κατανάλωση κρέατος
- δ. η ανάπτυξη παγκόσμιων δικτύων μεταφορών που δρουν ως φορείς στην εξάπλωση παθογόνων οργανισμών»

Σύμφωνα με τους Wu et al. (2016), «οι περιοχές υψηλού κινδύνου για την εμφάνιση και εξάπλωση μολυσματικών ασθενειών βρίσκονται στο περιβάλλον της άγριας πανίδας, στις γεωργικές και τις πολιτιστικές πρακτικές που αυξάνουν την επαφή μεταξύ της άγριας πανίδας, των οικόσιτων ζώων και των ανθρώπων.»

Μία από τις κεντρικές αναφορές των ερευνών για τις πανδημίες είναι ότι «τα ταξίδια και ο τουρισμός συμβάλλουν τόσο στην μετάδοση και στην εξάπλωση των ασθενειών όσο και στις αρνητικές συνέπειες στις οικονομίες των τουριστικά εξαρτημένων χωρών» (Nicolaidis et al., 2019). «Η σκληρή πραγματικότητα είναι ότι δεν έχουμε εργαλεία του 21ου αιώνα για την καταπολέμηση του COVID-19. Δεν υπάρχει εμβόλιο ή θεραπεία. Το μόνο που έχουμε είναι οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για τον έλεγχο των επιδημιών στις αρχές του 20ού αιώνα. Αυτοί οι μέθοδοι προμηνύουν μια πολύ δυσοίωνη οικονομική κατάσταση» (Baldwin & Weder di Mauro, 2020).

2.2 Τουρισμός σε περίοδο πανδημίας

«Οι περισσότερες μελέτες, σε θέματα δυνητικής τουριστικής επικινδυνότητας, συσχετίζουν συχνά την έρευνά τους με συγκεκριμένους τύπους κινδύνου που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τη τουριστική ζήτηση, όπως η τρομοκρατία και η πολιτική αστάθεια μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη, οι κίνδυνοι για την δημόσια υγεία μετά από έξαρση του Έμπολα σε ταξιδιωτικούς προορισμούς και πάνω σε ένα μεγάλο βαθμό, η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση για την παγκόσμια κλιματική αλλαγή» (Karl, Muskat & Ritchie, 2020). Πλέον, η πανδημία του κορωνοϊού είναι η κρίση εκείνη με τις πιο πλέον δυσοίωνες συνέπειες στον παγκόσμιο τουρισμό, έχει δώσει το έναυσμα για μεγαλύτερη έρευνα σχετικά με την αντίληψη του κινδύνου στην δημόσια υγεία και τη νέα πραγματικότητα στον τουρισμό.

«Τα καθοριστικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τις αντιλήψεις των τουριστών είναι κοινωνικό και δημογραφικό προφίλ, ταξιδιωτική εμπειρία και προσωπικότητα και ψυχογραφικοί παράγοντες.

1. Οι κοινωνικές και δημογραφικές μεταβλητές περιλαμβάνουν το φύλο, την ηλικία, το κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο.
2. Η ταξιδιωτική εμπειρία λειτουργεί ως υπόβαθρο με το οποίο οι τουρίστες αντιμετωπίζουν πιο δύσκολες καταστάσεις και απαιτείται να αναπτύξουν

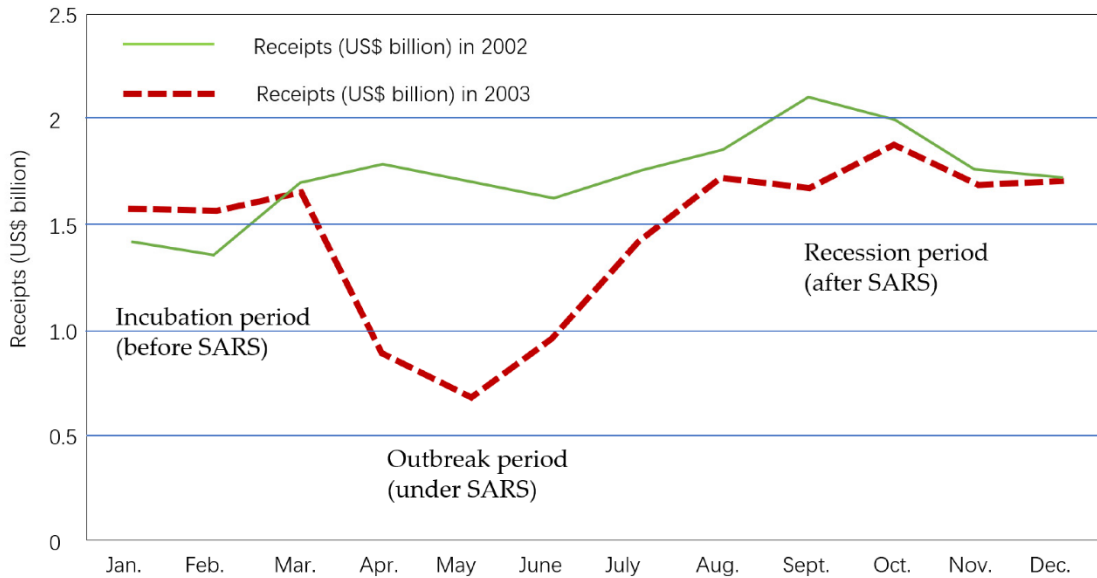
στρατηγικές αντιμετώπισης. Ένας καλύτερος μηχανισμός αντιμετώπισης αυξάνει τα επίπεδα εμπιστοσύνης και τις γνωστικές δεξιότητες των τουριστών, γεγονός που οδηγεί σε μειωμένα επίπεδα αντιληπτού κινδύνου.

3. Η προσωπικότητα και ψυχογραφικοί παράγοντες διαμορφώνουν επίσης τις αντιλήψεις κινδύνου και τη λήψη αποφάσεων στα ταξίδια. Για παράδειγμα ένας προορισμός περιπέτειας μπορεί να προσελκύει τουρίστες που αναζητούν περιπετειώδεις δραστηριότητες και να απωθεί εκείνους που αναζητούν ξεκούραση και χαλάρωση» (Karl, Muskat & Ritchie, 2020).

Κατά το παρελθόν, ο τουρισμός δείχνει να επηρεάζεται από την επιδημία SARS, κυρίως στη Κίνα, από όπου ξεκίνησε, και στη συνέχεια στις ΗΠΑ και τον Καναδά όπου και μεταδόθηκε. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, σε μια προσπάθεια να ανακόψει την εξάπλωση του ιού συνέστησε την αναβολή των ταξιδιών σε περιοχές με κρούσματα του SARS, κυρίως χώρες της Ασίας. Από το Διάγραμμα 2.3 παρουσιάζεται η απότομη μείωση των τουριστικών εσόδων στη Κίνα σε διάστημα δύο μηνών αλλά και η σταδιακή ανάκαμψη μέχρι τα τέλη του 2003. «Ο τουρισμός της Κίνας επηρεάστηκε γρήγορα από την έλλειψη εμπιστοσύνης στις υποδομές υγείας, ωστόσο ανέκαμψε γρήγορα όταν τελείωσε η κρίση» (Zeng at al., 2005).

«Όταν η κρίση περιλαμβάνει την αντίληψη του κινδύνου, ιδίως της υγείας, απαιτούνται πιο ολοκληρωμένες στρατηγικές. Στην αρχή με τη διαχείριση των εικόνων στα μέσα κατά τη διάρκεια της κρίσης. Στη συνέχεια, μετά την κρίση, απαιτείται επιθετικό μάρκετινγκ που δεν υπενθυμίζει στις αγορές-στόχους την κρίση, αλλά παρουσιάζει μια εικόνα πως «όλα είναι όπως συνήθως» (Zeng at al., 2005).

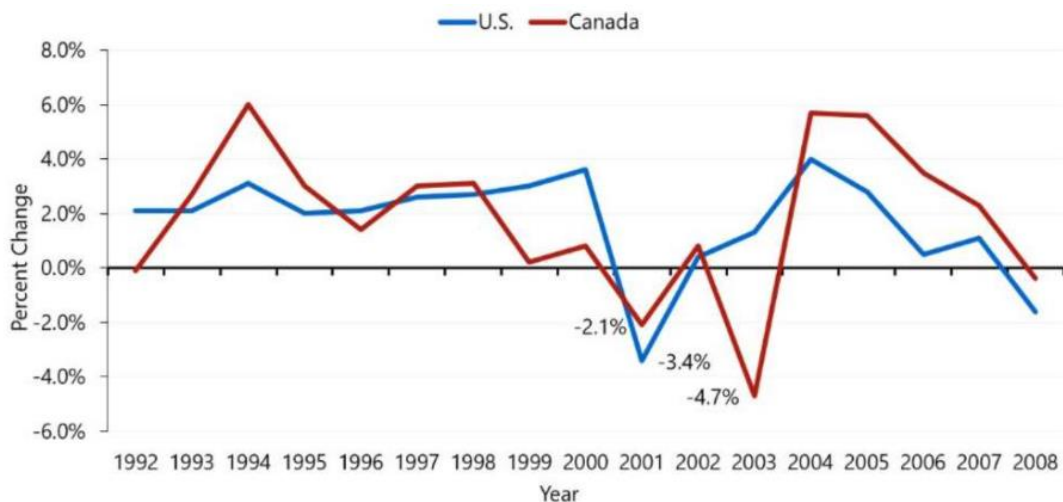
Διάγραμμα 2.3: Ο αντίκτυπος του SARS στον κινεζικό τουρισμό (2002 - 2003)

Πηγή: www.mdpi.com

Η εξάπλωση του SARS επηρέασε και άλλες τουριστικές αγορές, όπως τις ΗΠΑ και τον Καναδά, ωστόσο επήλθε και στις δύο περιπτώσεις άμεση ανάκαμψη (Διάγραμμα 2.4). Ο Καναδάς με ποσοστό θνησιμότητας 17,1% και 251 κρούσματα, ήταν η πρώτη μη Ασιατική χώρα που επηρεάστηκε περισσότερο από τη συγκεκριμένη επιδημία.

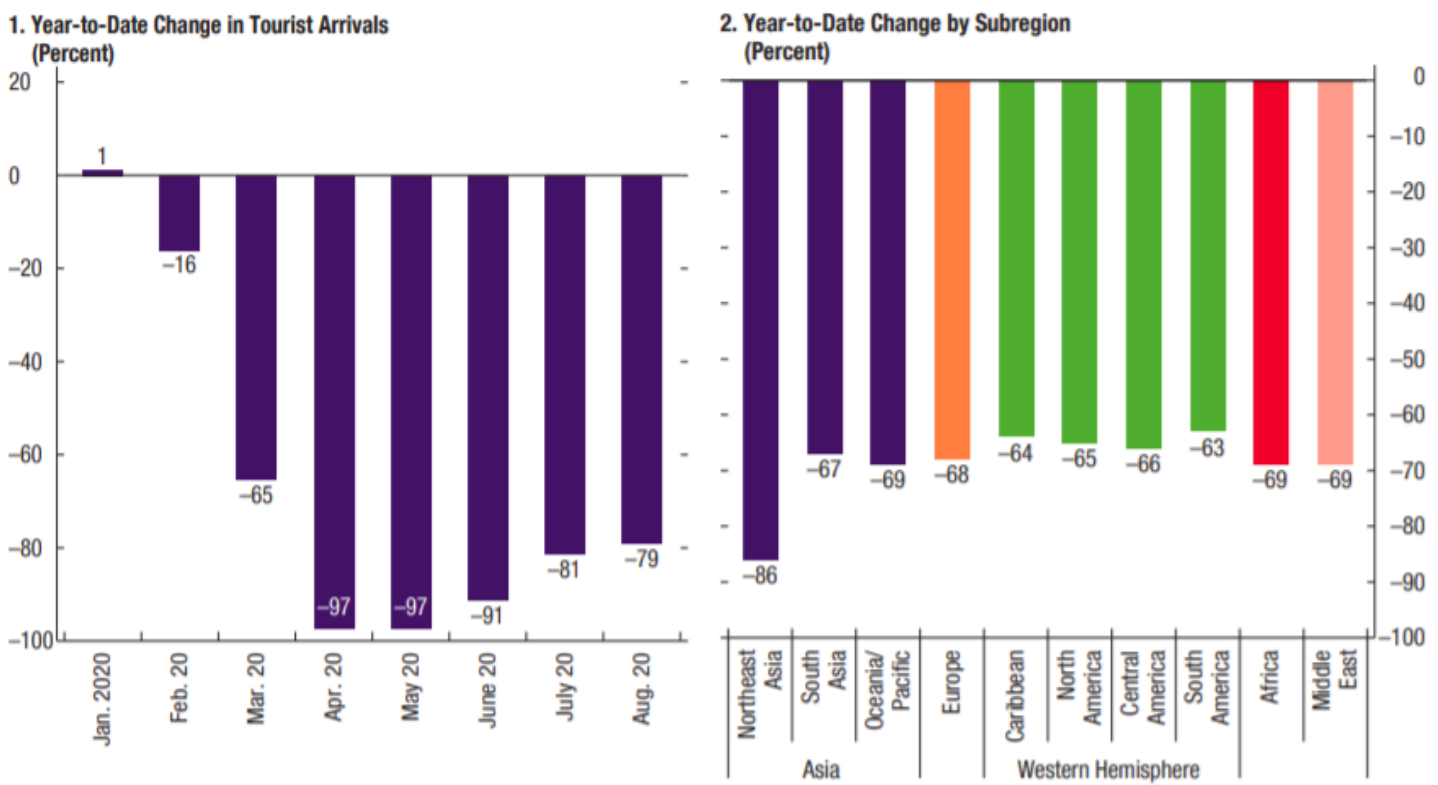
Διάγραμμα 2.4: Αλλαγή στη τουριστική ζήτηση στις ΗΠΑ και τον Καναδά (1992 – 2008)

Πηγή: www.hospitalitynet.org

Η γενική εικόνα του αντίκτυπου που είχε ο κορωνοϊός στον παγκόσμιο τουρισμό φαίνεται από το παρακάτω (διπλό) διάγραμμα (Διάγραμμα 2.5), στο οποίο παρουσιάζεται υψηλή μείωση των αφίξεων επί σειρά μηνών και σε όλο τον κόσμο. Τους τρεις πρώτους μήνες μετά το ξέσπασμα της πανδημίας φαίνεται ουσιαστικά να διακόπτονται οι παγκόσμιες τουριστικές ροές και στα τέλη του καλοκαιριού να παρατηρείται μια μικρή ανάκαμψη. Σαφώς οι χώρες της Ασίας είχαν τις περισσότερες τουριστικές απώλειες καθώς η Κίνα ήταν η χώρα εξάπλωσης του ιού, ωστόσο ο ιός διαδόθηκε και επηρέασε τον τουρισμό και στις υπόλοιπες Ηπείρους. Αν και στην Αφρική δεν παρουσιάστηκε έξαρση κρουσμάτων κορωνοϊού όπως σε άλλες χώρες, τα ανεπαρκή συστήματα υγείας πολλών χωρών του Τρίτου Κόσμου, είναι ένας αποτρεπτικός παράγοντας ταξιδιού εν μέσω μιας υγειονομικής κρίσης.

Διάγραμμα 2.5: Διεθνείς τουριστικές ροές

Πηγή: IMF, 2021

2.3 Οι επιπτώσεις του κορωνοϊού στον τουρισμό

Η εξάπλωση του κορωνοϊού και η μεγάλης κλίμακας ταξιδιωτικοί περιορισμοί έχουν πλήξει σε τεράστιο βαθμό τον παγκόσμιο τουρισμό. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (2020), περισσότερες από 50 εκατομμύρια θέσεις εργασίας παγκοσμίως βρίσκονται σε κίνδυνο λόγω της πανδημίας. Επίσης τονίζεται από την πρόεδρο του Παγκόσμιου συμβουλίου ταξιδιού και τουρισμού (WTTC), Gloria Guevara, (2020) ότι «ο τομέας των ταξιδιών και του τουρισμού αντιμετωπίζει ήδη κατάρρευση και βρίσκεται σε μάχη για επιβίωση λόγω της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης του κορωνοϊού». Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO) προεξοφλεί το έτος 2020 να μένει στην ιστορία ως το χειρότερο έτος για το παγκόσμιο τουρισμό, με τις διεθνείς αφίξεις να κυμαίνονται στα επίπεδα του 1990.

Ο κορωνοϊός φέρνει ριζικές αλλαγές στον πυρήνα της τουριστικής δραστηριότητας, επηρεάζοντας τις μέχρι πρότινος αντιλήψεις και συμπεριφορές των τουριστών. Οι κλάδοι και οι επαγγελματίες του τουρισμού αλλά και ντόπιοι κάτοικοι καλούνται να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα τα οποία μπορεί να έχουν μεσοπρόθεσμη ή και μακροπρόθεσμη διάρκεια. Με βάση αυτό, παρακάτω παρουσιάζονται οι επιπτώσεις που επιφέρει ο κορωνοϊός σε ορισμένα πλαίσια του τουρισμού.

Εικόνα προορισμού

Μια βάση για την πρόβλεψη της επιλογής προορισμού των τουριστών είναι η εικόνα προορισμού, που ορίζεται ως «διαφορετικές γνωστικές και συναισθηματικές συσχετίσεις ενός ατόμου προς έναν προορισμό» (Kock, Josiassen, & Assaf, 2016).).

«Οι προορισμοί που έχουν πληγεί από τον κορωνοϊό μπορεί να αντιμετωπιστούν με δύο διαφορετικές οπτικές:

- Από την μια οι προορισμοί αυτοί μπορεί να αποφεύγονται για λόγους υγείας ιδιαίτερα από τους τουρίστες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες

- Από την άλλη μπορεί να επωφεληθούν από μια φιλανθρωπική στάση δυνητικών τουριστών που επιλέγουν αυτούς τους κλονισμένους προορισμούς για να τους υποστηρίξουν οικονομικά» (Zenker & Kock, 2020).

«Από αυτές τις διαφορετικές εκτιμήσεις γίνεται εφικτό να δημιουργηθούν στρατηγικά σχέδια στόχευσης και τοποθέτησης ενός προορισμού. Είτε ως έναν ασφαλή προορισμό (όταν δεν υπάρχουν πολλά κρούσματα) είτε ως έναν προορισμό που καλεί σε βοήθεια τους πιστούς του τουρίστες» (Zenker & Kock, 2020). Οι Backer και Ritchie (2017) επισημαίνουν την ομάδα «φίλους και συγγενείς» ως ιδανικό κοινό για την ανάκτηση της θετικής εικόνας ενός προορισμού καθώς ενεργούν λιγότερο επεμβατικά από τους «μαζικούς» τουρίστες.

Τουριστική συμπεριφορά

Πράγματι, η πανδημία του κορωνοϊού μπορεί να δημιουργήσει ριζικές αλλαγές στη σκέψη και το συναίσθημα του τουρίστα και να αλλάξει την συμπεριφορά και τον τρόπο με τον οποίο ταξιδεύει. Πιο συγκεκριμένα, η μελέτη των Zenker και Kock (2020) δείχνει ότι:

1. «Οι τουρίστες επιλέγουν εγχώριους προορισμούς για τις διακοπές τους έναντι ξένων προορισμών σε μια προσπάθεια να στηρίξουν τη δική τους οικονομία.
2. Οι τουρίστες γίνονται πιο επιφυλακτικοί και επιλέγουν να αποφεύγουν το πλήθος και τους προορισμούς που φημίζονται για τον μαζικό τουρισμό.
3. Η πανδημία δημιουργεί ένα κλίμα φόβου το οποίο μεταδίδεται στους τουρίστες κάνοντάς τους πιο επιφυλακτικούς στις επιλογές τους (επιλογή μεταφορικού μέσου και καταλύματος, καταναλωτικές επιλογές κα.) και ξενοφοβικούς σε ορισμένες περιπτώσεις.» (Zenker & Kock, 2020).

Συμπεριφορά των ντόπιων

«Με βάση το προηγούμενο σκεπτικό, οι ντόπιοι ενδέχεται να γίνουν λιγότερο φιλόξενοι για τους εισερχόμενους τουρίστες και λιγότερο υποστηρικτικοί όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη. Η πανδημία μπορεί ενδεχομένως να προκαλέσει προκαταλήψεις

εντός και εκτός ομάδας τόσο στους κατοίκους όσο και στους τουρίστες» (Zenker & Kock, 2020).

Αλλαγές στη βιομηχανία του τουρισμού

«Η κατάσταση της πανδημίας απαιτεί από τις επιχειρήσεις άμεση προσαρμογή στα νέα μέτρα (τήρηση αποστάσεων, επιμελή καθαριότητα κα.) ενώ σε μακροπρόθεσμο επίπεδο οι επιχειρήσεις στον τουρισμό καλούνται να υιοθετήσουν τεχνολογικές καινοτομίες όπως αυτοματισμούς, ρομπότ κα., για την καλύτερη αντιμετώπιση τέτοιων κρίσεων» (Zenker & Kock, 2020).

2.4 Οι επιπτώσεις του κορωνοϊού στον Ελληνικό τουρισμό

Μέλος του ΣΕΤΕ και πρόεδρος των Corfu Hotels, ο Χαράλαμπος Βούλγαρης, αναφερόμενος τον Σεπτέμβριο του 2020 στην αντιμετώπιση της κρίσης Covid-19, τόνισε ότι «σύμφωνα με τους υπολογισμούς του ΣΕΤΕ, τα τουριστικά έσοδα φέτος αναμένεται να ανέλθουν σε 3,5 έως 4 δισεκατομμύρια, με τον αριθμό των 3,5 δισεκατομμυρίων να θεωρείται ως το πιο ρεαλιστικό σενάριο». Σε σύγκριση με τα τουριστικά έσοδα του 2019 που ανήλθαν σε 18 δισεκατομμύρια (Τράπεζα της Ελλάδος, 2020), το 2020 αναμένεται να συγκεντρωθεί μόλις το ένα πέμπτο των εσόδων της προηγούμενη χρονιάς. Επίσης μεγάλη μείωση παρουσιάζει ο αριθμός των εργαζομένων στον Ελληνικό τουρισμό.

Οι προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδος κάνουν λόγο ότι «η οικονομική δραστηριότητα θα υποχωρήσει σημαντικά το 2020, με το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ να διαμορφώνεται σε -10%. Το 2021 και 2022 αναμένεται ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας με ρυθμό 4,2% και 4,8% αντιστοίχως, καθώς εκτιμάται ότι τόσο η εγχώρια όσο και η εξωτερική ζήτηση θα ενισχυθούν σημαντικά.»

2.5 Η αντιμετώπιση της κρίσης

Το διεθνές νομισματικό ταμείο αναφέρει στην ετήσια έκθεσή του για 2020, ότι οι κυβερνήσεις παγκοσμίως έλαβαν τολμηρά μέτρα για την προστασία της οικονομίας με σχεδόν 12 τρισεκατομμύρια δολάρια σε δημοσιονομικές δράσεις και περίπου 7,5 τρισεκατομμύρια δολάρια σε νομισματικές ενέργειες. Επίσης χώρες μέλη του ΔΝΤ έστρεψαν την χρηματοδότηση σε προγράμματα αντιμετώπισης της ύφεσης και της φτώχειας με παράλληλη στήριξη σε αναπτυξιακά προγράμματα. Οι πόροι ανέρχονται σε 100 δισεκατομμύρια δολάρια και περιλαμβάνει την παροχή βοήθειας στα κράτη μέλη χαμηλού εισοδήματος με την απαραίτητη ελάφρυνση του χρέους, που παρατείνεται μέχρι τον Απρίλιο του 2021 και τον ευνοϊκότερο δανεισμό (IMF, 2021).

Όσον αφορά την ανάκαμψη των ταξιδιών και του τουρισμού παγκοσμίως θα εξαρτηθεί κυρίως από οικονομικούς παράγοντες και από την κατάσταση της δημόσιας υγείας. Η σταδιακή επανέναρξη της τουριστικής δραστηριότητας μετά τον κορωνοϊό είναι πιθανό να ξεκινήσει, έχοντας ως πρώτο στάδιο τον εγχώριο τουρισμό, ακολουθούμενο αργότερα από το δεύτερο στάδιο, τα διεθνή ταξίδια. Στο τρίτο στάδιο περιλαμβάνεται η μακροχρόνια ανάκαμψη η οποία θα επηρεαστεί από το βαθμό στον οποίο οι κυβερνήσεις θα ανταποκριθούν στις μεταβολές του περιβάλλοντος, με πιο σημαντική την κλιματική αλλαγή.

Με τον κίνδυνο μιας νέας έξαρσης της πανδημίας, η οποία μπορεί να προκληθεί από τις μαζικές μετακινήσεις, είναι πιθανό τα διεθνή ταξίδια για λόγους τουρισμού να επαναληφθούν όταν επιτευχθεί ανοσία σε ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού μετά από μαζικούς εμβολιασμούς. Επίσης στο επίπεδο των περιορισμών που επιβάλλονται στις αφίξεις είναι πιθανό να είναι αυστηρό και να περιλαμβάνει αποδεικτικά στοιχεία για τον εμβολιασμό.

Η μακροπρόθεσμη ανάκαμψη θα επηρεαστεί από την ταχύτητα του μετασχηματισμού του τρέχοντος συστήματος παραγωγής σε ένα πιο βιώσιμο σύστημα. Αυτός ο μετασχηματισμός παρουσιάζει σημαντικές προκλήσεις αλλά θα προσφέρει επίσης σημαντικές ευκαιρίες για την τουριστική βιομηχανία.

2.6 Νέες τάσεις στον τουρισμό

«Εν μέσω της πανδημίας του κορωνοϊού, πολλοί άνθρωποι έχουν αρχίσει να επανεξετάζουν τον τρόπο ζωής τους και να επικεντρώνονται στη σωματική και ψυχική τους ευεξία. Λαμβάνοντας υπόψη αυτήν την πρόσφατα εξέχουσα ανάγκη των ανθρώπων, η βοήθεια των τουριστών στο να ακολουθήσουν έναν υγιεινό τρόπο ζωής θα μπορούσε να γίνει μια τάση μετά την πανδημία για τα ξενοδοχεία.» (Jiang & Wen, 2020). Υπό αυτές τις συνθήκες, ο ρόλος των ξενοδοχείων μπορεί να γίνει πιο σύνθετος, σχεδιάζοντας εξατομικευμένα προϊόντα εν προκειμένου να βελτιώσουν την ευημερία και την εμπειρία των επισκεπτών τους.

«Λόγω της παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης, οι ταξιδιώτες είναι πολύ πιθανό πλέον να δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στη διαθεσιμότητα και την ποιότητα των ιατρικών υπηρεσιών κατά τη λήψη ταξιδιωτικών τους αποφάσεων» (Jiang & Wen, 2020). Σε αυτή την περίπτωση, οι ξενοδόχοι καλούνται, εκτός από τις υπηρεσίες καθαρισμού να δημιουργήσουν υποδομές και να συνάψουν συνεργασίες με ιατρικό προσωπικό προκειμένου να διασφαλίζουν στους επισκέπτες την υγεία και την ασφάλεια τους κατά τη διάρκεια της διαμονής.

«Καθώς η ανθρώπινη υγεία προέρχεται από ένα υγιεινό φυσικό περιβάλλον και η πανδημία ανάγκασε τους ανθρώπους να αναγνωρίσουν τη σημασία της φύσης και του οικοσυστήματος, προβλέπεται ότι φιλικές προς το περιβάλλον μορφές τουρισμού, όπως ο οικολογικός τουρισμός, θα γίνουν αρκετά πιο δημοφιλείς μετά την πανδημία» (Jiang & Wen, 2020).

2.7 Προβλέψεις εξόδου από την κρίση

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF) και η Παγκόσμια Τράπεζα αναφέρουν σε έρευνά τους τον Ιανουάριο του 2021, ύφεση στην παγκόσμια οικονομία της τάξης του 3,5% (IMF, 2021) έως 4,3% (Παγκόσμια Τράπεζα, 2021). Οι ίδιοι οργανισμοί προβλέπουν για το 2021 ανάπτυξη 4% (Παγκόσμια Τράπεζα, 2021) έως 5,5% (IMF, 2021), δεδομένου ότι γίνεται ευρέως διαδεδομένη η διάθεση του εμβολίου καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (Παγκόσμια Τράπεζα, 2021). Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα «η ανάκαμψη πιθανότατα θα είναι συγκρατημένη, εκτός εάν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής προχωρήσουν αποφασιστικά στην εξάλειψη της πανδημίας και στην εφαρμογή μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν τις επενδύσεις.» «Η δυναμική της ανάκαμψης προβλέπεται να ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των χωρών, ανάλογα με την πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, την αποτελεσματικότητα των πολιτικών υποστήριξης, την έκθεση σε διασυνοριακές διαρροές και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά που εισέρχονται στην κρίση.» (IMF, 2021)

«Η βασική παραδοχή σχετικά με την ταχύτητα ανάκαμψης βασίζεται σε μια σχετικά δίκαιη και συνεπή διανομή του εμβολίου, το οποίο σταδιακά θα αποκαθιστά την τουριστική εμπιστοσύνη. Ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης, ο διεθνής τουρισμός αναμένεται να επιστρέψει κοντά στα επίπεδα προ πανδημίας μετά από τρία χρόνια και να φτάσει στην προηγούμενη αναπτυξιακή του πορεία λίγα χρόνια αργότερα.» (IMF, 2021)

Στο αισιόδοξο σενάριο θεωρείται μια ταχύτερη ανάκαμψη της τουριστικής ζήτησης και προσφοράς. Προβλέπεται μια αύξηση του διεθνούς τουρισμού το 2021 λόγω της πενιχρής τουριστικής ζήτησης κατά την περίοδο της πανδημίας. Βασικοί παράγοντες του αισιόδοξου σεναρίου είναι η αποφυγή της οικονομικής ύφεσης και της αποδυνάμωσης της παραγωγικότητας στον τουριστικό τομέα. Συνεπώς, το πραγματικό ΑΕΠ και η απασχόληση ανακάμπτουν ταχύτερα και σε υψηλότερο επίπεδο, λόγω της αύξησης της τουριστικής ζήτησης, χωρίς περιορισμούς στην παραγωγικότητα. (IMF, 2021)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Παρουσίαση της Νάξου

3.1 Εισαγωγή

Ο νησιωτικός τουρισμός είναι αρκετά διαφορετικός από τον τουρισμό στις ηπειρωτικές περιοχές. Σε γενικές γραμμές, τα νησιά χαρακτηρίζονται από τον σχετικά περιορισμένο αριθμό πόρων, όπως σε κτήρια, υποδομές, τρόφιμα κα. και επίσης από τα εμπόδια μετάβασης και εφοδιασμού, γεγονός που συνήθως καθιστά την καθημερινότητα των μόνιμων κατοίκων και των τουριστών πιο κοστοβόρα από ό,τι θα ήταν σε έναν ηπειρωτικό προορισμό. Οι νησιωτικοί προορισμοί είναι συνήθως ελκυστικοί λόγω του καιρού, τους κλίματος και των φυσικών τοπίων που προσφέρουν, την επιθυμητή αντίθεση με την καθημερινότητα στο μόνιμο τόπο κατοικίας του τουρίστα. Ιστορικά στην Ελλάδα, τα μεγάλα νησιά συνήθιζαν να επιβιώνουν οικονομικά, κυρίως μέσω της γεωργίας, της αλιείας και σε μερικές φορές μέσω της βιοτεχνίας. Ωστόσο ο περιορισμός των πόρων και η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού οδήγησε στο να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στο συγκεκριμένο τομέα. Ως εκ τούτου, ο τουρισμός ήρθε στο προσκήνιο για να συμβάλει στην ανάπτυξη του νησιού, παρόλο που ορισμένες φορές οι τοπικές κοινότητες και φορείς αντιδρούν όταν ο τουρισμός διαταράσσει τις ισορροπίες της κοινότητας, μέσω της υπερπληθώρας τουριστών τους καλοκαιρινούς μήνες αιχμής. Ο τουρισμός παίζει έναν κυρίαρχο ρόλο για την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη των νησιών από την άποψη της δημιουργίας νέων και διαφοροποιημένων επιχειρήσεων, την αύξηση της απασχόλησης και της βελτίωσης των υποδομών. Ωστόσο, υπάρχει η άλλη πλευρά του νομίσματος που σχετίζεται με τις παγίδες ή τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού, δηλαδή την υπερεκμετάλλευση των ήδη περιορισμένων πόρων, όπως το νερό, και του εύθραυστου φυσικού περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά, η ανάλυση των κριτηρίων αειφόρας ανάπτυξης ενός νησιού δεν ενσωματώνεται απαραίτητα στις επιλογές ανάπτυξης συγκεκριμένων ομάδων συμφερόντων.

Η Νάξος είναι το μεγαλύτερο και το πιο εύφορο νησί των Κυκλάδων, καταλαμβάνοντας έκταση 430 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Βρίσκεται περίπου στο κέντρο των Κυκλάδων, συνορεύοντας βόρεια με τη Μύκονο, δυτικά με την Πάρο και νοτιοανατολικά με την Ίο και μικρότερα νησιά τα οποία υπάγονται στον δήμο «Νάξου και μικρών Κυκλάδων», τη Δονούσα, τη Σχοινούσα, την Ηρακλειά και τα Κουφονήσια. Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011, στη Νάξο ζουν 17.970 κάτοικοι, περίπου ένας στους έξι στις Κυκλάδες (112.615). Η πόλη της Νάξου που βρίσκεται γύρω από το λιμάνι ονομάζεται Χώρα και έχει 7.070 κατοίκους (απογραφή 2011)

Η Νάξος περιλαμβάνεται, πλην της Χώρας, από 21 κοινότητες στις οποίες υπάγονται 59 χωριά ή οικισμοί εκ των οποίων, τα 11 είναι παραθαλάσσια, τα 23 είναι πεδινά και τα 25 είναι ορεινά.

Οι Ναξιώτες από πολύ παλιά έδειξαν να στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στη γεωργία και να καθίστανται αυτάρκεις ως προς τη σίτισή τους. Αυτό δεν είναι τυχαίο καθώς η μορφολογία του εδάφους, με τα ψηλά βουνά και τις μεγάλες εύφορες πεδιάδες, δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις, πρώτα για τη συλλογή του βρόχινου νερού και στη συνέχεια την καλλιέργεια της γης. Τα περισσότερα μικρά νησιά αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα λόγω της ανεπάρκειας του πόσιμου νερού, ειδικά σε περιόδους εκτεταμένης ξηρασίας, και καταφεύγουν σε λύσεις όπως η αφαλάτωση ή ο βιολογικός καθαρισμός των υδάτων. Η καλλιέργεια της Νάξου συνεχίζει μέχρι και σήμερα να στηρίζει το νησί και ακόμα περισσότερο, οι Ναξιώτες παραγωγοί είναι σε θέση να εξάγουν τοπικά προϊόντα, Προστατευμένης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) Νάξου, τόσο στην ηπειρωτική Ελλάδα όσο και παγκοσμίως. Μερικά από τα σήμα κατατεθέν τοπικά προϊόντα της Νάξου είναι οι πατάτες ΠΟΠ Νάξου, λάδι, κίτρο, κρασί και φυσικά οι ποικίλες ξεχωριστές παρασκευές τυριών.

3.1.2 Ιστορική αναδρομή

Μεσολιθική και Νεολιθική εποχή

Οι πρώτοι άποικοι της Νάξου θεωρούνται οι Θράκες και χρονολογούνται από το 4.000 π.Χ.. Σύμφωνα με την παράδοση, οι Θράκες κυριαρχούσαν το νησί επί διακόσια χρόνια, όπου και τους διαδέχθηκαν οι Κάρες, οι οποίοι ερχόμενοι με επικεφαλής τον Νάξο από τη Μικρά Ασία, επέβαλαν το όνομα του στο νησί. Ωστόσο, η αρχαιότερη μαρτυρία στο νησί, αλλά και γενικότερα στον ελλαδικό χώρο, εντοπίζεται στη περιοχή της Στελίδας, με ευρήματα να χρονολογούνται στις εποχές της Μέσης και Ανώτερης Παλαιολιθικής περιόδου, περίπου μεταξύ 80.000 και 10.000 π.Χ.. Η Νάξος αναδεικνύεται ως μια ανεπτυγμένη κοινωνία στα τέλη της νεολιθικής εποχής (περίπου 4.500 – 3.000 π.Χ.) και γνωρίζει ιδιαίτερη άνθιση την περίοδο του Κυκλαδίτικου πολιτισμού (3.000 π.Χ.).

Μυκηναϊκά χρόνια

Η μυκηναϊκή πόλη της Νάξου (περίπου 1300 π.Χ.) κάλυπτε την περιοχή από το σημερινό Κάστρο έως τη νησίδα «Παλάτια», με ένα μέρος αυτής να αποκαλύπτεται μετά από ανασκαφές κάτω από την πλατεία, μπροστά από την Μητρόπολη της Νάξου, στη θέση Γρόττα. Στον χώρο των ευρημάτων δημιουργήθηκε επιτόπιο μουσείο με γυάλινο δάπεδο. Αρχαιολογικά ευρήματα υψηλής αισθητικής αλλά και ερείπια μιας άλλοτε πόλης (με τείχη, σπίτια και εργαστήρια) μαρτυρούν την πολιτισμική κληρονομιά της Νάξου κατά την περίοδο της Μυκηναϊκής εποχής. Εκείνη την περίοδο δημιουργήθηκαν και οι οικισμοί στα δυτικά παράλια (Μικρή Βίγλα, Ριζοκαστελιά) και στα ανατολικά (Λυγαρίδια).

Κλασική αρχαιότητα

Κατά την κλασική αρχαιότητα (7^{ος} – 6^{ος} αιώνας π.Χ.), η Νάξος γνωρίζει μεγάλη πολιτισμική άνθιση (όσον αφορά τις τέχνες την γλυπτική και την αρχιτεκτονική) με αποκορύφωμα την αρχή της ανέγερσης του ναού του Απόλλωνα στη θέση “Παλάτια” γύρω στο 540 π.Χ.. Έργο που ξεκίνησε ο τότε τύραννος Λύγδαμης αλλά καταστράφηκε ολοκληρωτικά μετά από τις συνεχείς πολιορκίες των Περσών το 490 π.Χ.. Από τα απομεινάρια του ναού του Απόλλωνα απέμεινε μόνο η μαρμαρίνη πύλη, η Πορτάρα, έως και σήμερα, με ιστορία μεγαλύτερη από δυο μισή χιλιάδων χρόνων. Άλλα αρχαιολογικά μνημεία ή ναοί τις αρχαιότητας στην Νάξο είναι «ο Ναός των Υρίων» και «ο Ναός της Δήμητρας» που χρονολογούνται περίπου στο 800 π.Χ. και 530 π.Χ. αντίστοιχα.

Βυζαντινά χρόνια

Λόγω της μεγάλης επιρροής της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, στην Νάξο υπάρχουν πολλές Βυζαντινές εκκλησίες, διάσπαρτες έως και στα πιο απομακρυσμένα χωριά, οι οποίες χρονολογούνται από τον 6^ο έως το 15^ο αιώνα μ.Χ.

Ενετοκρατία

Κατά την περίοδο της ενετοκρατίας, διασώζεται έως και σήμερα το κάστρο του Μάρκου Σανούδου, το οποίο έχτισε ο ίδιος όταν κατέλαβε τη Νάξο, μεταξύ άλλων 14 γειτονικών νησιών το 1207 μ.Χ., σε έναν λόφο κοντά στο λιμάνι και τον Ναό του Απόλλωνα, την τότε ακρόπολη του νησιού. Τα υλικά για την οχύρωση του κάστρου προήλθαν από τα ερείπια της αρχαίας ακρόπολης, ενώ το τείχος του αποτελείται σε πολλά σημεία από τους τοίχους των περιμετρικών σπιτιών της ίδιας της πόλης. Η τότε χρήση του κάστρου δεν ήταν μόνο για λόγους διοίκησης και άμυνας αλλά λειτουργούσε ως κατοικία και ως εκπαιδευτικό και θρησκευτικό κέντρο των Ενετών.

Τουρκοκρατία

Η περίοδος της τουρκοκρατίας ξεκινάει το 1537 με τον τότε Τούρκο ναύαρχο Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα να καταλαμβάνει τα περισσότερα νησιά του Αιγαίου και με τον τότε Βενετό δούκα Ιωάννη Δ' Κρίσπο να του παραδίδει τα κλειδιά του κάστρου και δώρα. Οι Τούρκοι αφού λεηλάτησαν τη πόλη και τα ανάκτορα του Νησιού, επέβαλαν φόρους 5.000 χρυσά φλουριά. Τον δούκα τον διαδέχτηκε ο γιός του, Ιάκωβος Δ' με τα προνόμια του σταδιακά να αυξάνονται, όπως και η φορολογία. Τον Ιάκωβο Κρίσπο διαδέχτηκε το 1566 ο Εβραίος Ιωσήφ Νάζης, μέχρι τον θάνατό του. Από εκεί και έπειτα οι Ναξιώτες διεκδίκησαν και κέρδισαν αρκετά προνόμια όπως φορολογικές ελαφρύνσεις και δικαιώματα ελευθερίας, δικαιοσύνης, θρησκευτικής πίστης.

3.2 Φυσικό Περιβάλλον

3.2.1 Μορφολογία εδάφους και κλίμα

Στην ευρύτερη περιοχή του Αιγαίου υπάρχουν ενεργές και συνεχιζόμενες γεωλογικές διεργασίες λόγω της σύγκλισης των τεκτονικών πλακών μεταξύ των Ευρασίας και Αφρικής. Η Νάξος βρίσκεται στην καρδιά των Κυκλάδων και στο κέντρο του Αιγαίου και θεωρείται μια σχετικά ήρεμη περιοχή του σεισμικού περιβάλλοντος, σε αντίθεση με γύρω νησιά που χαρακτηρίζονται από έντονη σεισμικότητα.

Όσον αφορά τη μορφολογία του εδάφους του νησιού, το μεγαλύτερο τμήμα έκτασης είναι ορεινό, και εκτείνεται στο κεντρικό τμήμα του νησιού, ενώ οι πεδινές εκτάσεις βρίσκονται στη δυτική μεριά του νησιού. Οι ακτές του νησιού εκτείνονται συνολικά σε 148 χιλιόμετρα ακτογραμμής, ωστόσο δεν είναι όλες προσβάσιμες.

Το βουνό Ζάς, που εκτείνεται νοτιοανατολικά από το χωριό Φιλότι, είναι η ψηλότερη κορυφή τόσο της Νάξου όσο και των Κυκλάδων (1.002 μ.). Στην κορυφή του Ζάς, όπως αναφέρει η μυθολογία, ο Δίας έζησε τα παιδικά του χρόνια και ένας αετός του παρέδωσε τον κεραυνό με τη βοήθεια του οποίου έγινε κύριος του Ολύμπου.

Οι κύριες ορυκτές ύλες στη Νάξο είναι η σμύριδα (ή αλλιώς σμυρίγλι για τους Ναξιώτες) και το μάρμαρο. Ορυχία σμύριδας βρίσκονται ανάμεσα στα χωριά Κόρωνος και Απείρανθος στο βουνό Αμμόμαξη. Τα μεγάλα λατομεία μαρμάρου βρίσκονται στο χωριό του Κυνιδάρου.

Εικόνα 3.1: Μορφολογικό ανάγλυφο της Νάξου

Πηγή: www.google.com/maps

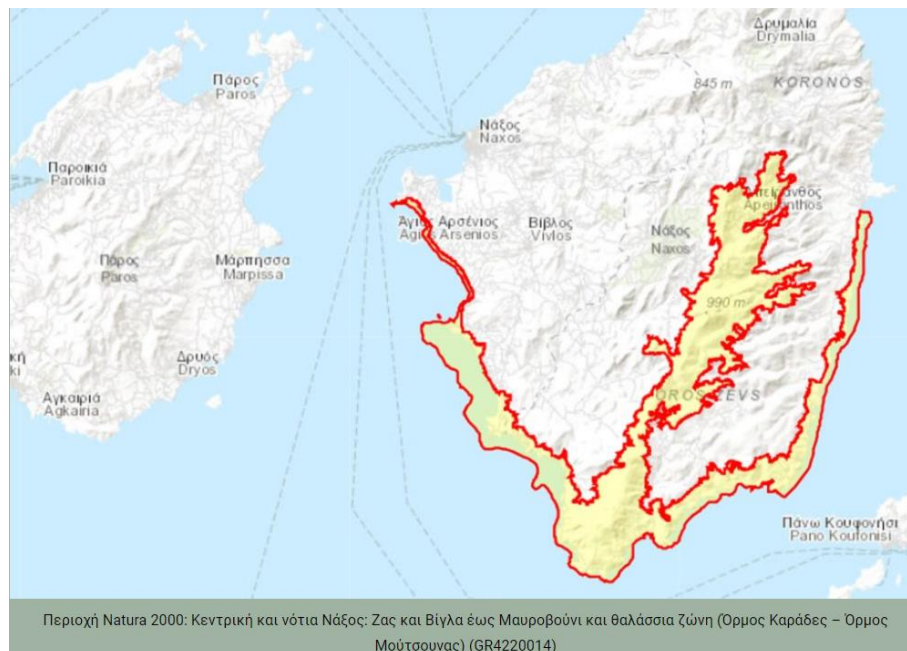
Το κλίμα της Νάξου χαρακτηρίζεται από ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια. Τους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούνιο – Αύγουστο), η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται από 22 έως 24 βαθμούς Κελσίου. Μέσες θερμοκρασίες άνω των 25 βαθμών Κελσίου καταγράφονται περίπου τέσσερις μέρες τον Ιούλιο και εννιά τον Αύγουστο. Βροχοπτώσεις και γενικότερα φαινόμενα υετού παρατηρούνται κυρίως από τον Δεκέμβριο έως τον Φεβρουάριο σε μια κλίμακα των 70 έως 90 χιλιοστών τον μήνα. Η κύρια διεύθυνση

ανέμου στη Νάξο είναι βόρεια και βορειοδυτική, εντάσεως από 3 έως 5 Μποφόρ (Beaufort) (www.meteoblue.com).

3.2.2 Προστατευόμενες ζώνες

Η Νάξος, λόγω της περιορισμένης χρήσης γης από τον άνθρωπο, έχει να αναδείξει το όμορφο φυσικό της περιβάλλον, με περιοχές του οποίου έχουν ενταχθεί στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000. Περιοχές που περιλαμβάνονται σε αυτό το δίκτυο είναι τμήμα της κεντρικής και νότιας Νάξου, που ξεκινάνε από το όρος Ζας (κεντροανατολικά) και τη Βίγλα (κεντροδυτικά) έως το Μαυροβούνι (νότια) και τη θαλάσσια ζώνη από τον όρμο Καράδες (δυτικά) έως τον όρμο της Μουτσούνας (ανατολικά). Οι χερσαίες ζώνες περιλαμβάνουν σπηλιές (σπηλιά του Ζας), αλυκές (λίμνη του Αλυκού), πετρώματα και αμμόλοφους (Βίγλα – Πλάκα) και τοπία φυσικής ομορφιάς. Στα προστατευόμενα είδη, η Νάξος έχει ορίσει και επτά καταφύγια άγριας ζωής.

Εικόνα 3.2: Προστατευόμενες ζώνες Νάξου

3.2.3 Παραλίες

Η Νάξος χαρακτηρίζεται επίσης για τις καθαρές και όμορφες παραλίες, με τρεις παραλίες (ο Άγιος Προκόπιος, ο Άγιος Γεώργιος και η παραλία Μαραγκας της Αγίας Άννας) να αποκτούν το σήμα της γαλάζιας σημαίας. Η γαλάζια σημαία είναι ένα αποκλειστικό σήμα, οικολογικού χαρακτήρα, που απονέμεται από το μη κερδοσκοπικό οργανισμό “Ίδρυμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης” σε παραλίες και μαρίνες, σε 46 χώρες. Στις Κυκλάδες υπάρχουν 32 παραλίες χαρακτηρισμένες με γαλάζια σημαία (blueflag.gr) και όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3.1, η Νάξος αν και το μεγαλύτερο νησί των Κυκλάδων, δεν έχει αναδείξει μεγάλο πλήθος αναγνωρισμένων παραλιών όπως η Σύρος, η Πάρος και η Σαντορίνη.

Πίνακας 3.1: Παραλίες Κυκλάδων με μπλε σημαία

ΜΠΛΕ ΣΗΜΑΙΕΣ	1	2	3	4	5	6
ΤΗΝΟΣ	Αγ. Φωκάς / Μαραθιά					
ΜΥΚΟΝΟΣ	Καλαφάτης					
ΜΗΛΟΣ	Προβατάς					
ΣΙΦΝΟΣ	Καμάρες	Πλατύς Γιαλός				
ΝΑΞΟΣ	Αγία Άννα / Μάραγκας	Άγιος Γεώργιος	Άγιος Προκόπιος			
ΚΕΑ (ΤΖΙΑ)	Γιαλισκάρι	Κούνδουρος	Οτζιάς			
ΪΟΣ	Μαγγανάρι	Μυλοπότας	Όρμος			
ΠΑΡΟΣ	Λιβιάδια	Λογαράς	Μάρπησσα / Χρυσή Ακτή	Πούντα	Τσερδάκια	
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	Άγιος Γεώργιος	Βλυχάδα	Καμάρι 1	Καμάρι 2	Περίβολος	Πέρισσα
ΣΥΡΟΣ	Αγκαθωπές	Αζόλιμος	Βάρη	Γαλησσάς	Κίνι	Φοίνικας

Πηγή: www.blueflag.gr

Οι πιο δημοφιλείς και τουριστικές παραλίες της Νάξου βρίσκονται στις δυτικές ακτές του νησιού και νότια της πόλης, Χώρα. Η μορφολογία του εδάφους της Νάξου επηρεάζει σε

μεγάλο βαθμό την ποιότητα και την προσβασιμότητα ορισμένων ακτών. Οι βορειότερες ακτές του νησιού δεν είναι ιδιαίτερα φιλόξενες καθώς είναι εκτεθειμένες στα καλοκαιρινά μελέμια. Σε όλο το ανατολικό και το νότιο τμήμα του νησιού, οι ακτές είναι βραχώδης με ελάχιστους μικρούς αμμουδερούς κολπίσκους κατά διαστήματα. Επίσης, η απόσταση από το δυτικότερο έως το ανατολικότερο άκρο του νησιού, σε ευθεία γραμμή είναι ενδεικτικά 22 χιλιόμετρα και παρεμβάλλονται οι πρόποδες και το βουνό Ζάς, πράγμα που σημαίνει ότι η πρόσβαση στις συγκεκριμένες παραλίες είναι ιδιαίτερος κουραστική. Στις δε νότιες ακτές, το ασφαλτοστρωμένο οδικό δίκτυο σταματάει στην παραλία της Αγιασσού και συνεχίζει με κακοτράχαλους χωματόδρομους. Οι απομακρυσμένες παραλίες από την κεντρική πόλη της Νάξου δυσχεραίνουν τις τουριστικές υποδομές και δραστηριότητες σε αυτές τις περιοχές ωστόσο υπάρχουν κάποιοι κολπίσκοι που αξίζουν και τραβάνε το ενδιαφέρον των τουριστών για εξερεύνηση.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι πιο δημοφιλείς και προσβάσιμες των δυτικών ακτών του νησιού με νότια κατεύθυνση. Κατά μήκος των δυτικών ακτών τις Νάξου εκτείνονται περίπου 13 χιλιόμετρα αμμουδερών παραλιών.

Γρόττα: Το όνομα της παραλίας και της ευρύτερης περιοχής προέρχεται από το ιταλικό Grotta, που σημαίνει σπηλιά. Είναι ένας μικρός κολπίσκος βόρεια του λιμανιού, εκτεθειμένος στους βόρειους ανέμους, με βότσαλο και λιγοστή αμμουδιά αλλά με μοναδική θέα τη Πορτάρα από την μία μεριά και τον οικισμό της Γρόττας από την άλλη. Στην περιοχή της Γρόττας βρισκόταν τμήμα της Μυκηναϊκής πόλης της Νάξου με τα αρχαία οικοδομήματα συνεχίζονται και μέσα στη θάλασσα. Κατά το παρελθόν είχαν βρεθεί αρκετά αρχαιολογικά ευρήματα μέσα στα νερά της παραλίας.

Άγιος Γεώργιος: Πρόκειται για παραλία πόλης, καθώς βρίσκεται δίπλα στη Χώρα και προσφέρεται για όσους μένουν στο κέντρο και επιθυμούν να πάνε στη θάλασσα, χωρίς τη χρήση μεταφορικού μέσου. Η ακτή είναι αμμουδερή με διακεκομμένη προσβάσιμη έκταση 1,7 χιλιομέτρων ενώ τα νερά της παραλίας στο βόρειο κομμάτι της παραλίας είναι ρηχά. Είναι οργανωμένη παραλία με ξαπλώστρες και ομπρέλες που παρέχουν τα εστιατόρια και τα καφέ, ενώ προς τα πίσω εκτείνονται μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες. Προς τη νότια άκρη και στα λιγότερο απάνεμα νερά της παραλίας, είναι εγκατεστημένοι

οι surfers, μερικοί από τους οποίους παραδίδουν μαθήματα σε ενδιαφερόμενους του συγκεκριμένου αθλήματος.

Άγιος Προκόπιος Πρόκειται για μια από τις καλύτερες παραλίες της Μεσογείου, καθώς τιμάται κατά καιρούς στα διεθνή τουριστικά φόρουμ ενώ λαμβάνει σταθερά πολύ υψηλές βαθμολογίες κάθε χρόνο για τη διαύγεια και καθαρότητα των νερών της, την ομορφιά του τοπίου και την άνεση που προσφέρει στους επισκέπτες. Βρίσκεται σε απόσταση 5 χιλιομέτρων από την Χώρα της Νάξου και έχει συνολικό μήκος 1,5 χιλιόμετρα αμμουδερής παραλίας. Στην αρχή της παραλίας βρίσκεται το γραφικό εκκλησάκι του Αγίου Προκοπίου που έδωσε το όνομά του στην παραλία και την περιοχή. Η παραλία του Αγίου Προκόπιου διακρίνεται για την χοντρή αμμουδιά της και τα κρυστάλλινα νερά της. Είναι μια από τις πιο οργανωμένες τουριστικά παραλίες της Νάξου και συγκεντρώνει κάθε καλοκαίρι μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

Άγια Άννα Από τις πλέον διάσημες παραλίες του νησιού μαζί με τον Άγιο Προκόπιο. Σε συνέχεια της παραλίας του Αγίου Προκοπίου, το μεγαλύτερο μέρος της είναι οργανωμένη με ταβέρνες και beach bars πάνω στη παραλία και ξενοδοχεία και μαγαζιά προς τα πίσω. Έχει έκταση 720 μέτρα αμμουδερής παραλίας (έως το παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου) και ακριβώς στη μέση της παραλίας βρίσκεται ένα μικρό λιμανάκι όπου δένουν τα καΐκια και ένα μικρό τουριστικό ιστιοπλοϊκό.

Μάραγκας Μετά το παρεκκλήσι του Αγίου Νικολάου συνεχίζεται η παραλία του Μάραγκα με 630 μέτρα συνεχόμενης αμμουδερής παραλίας. Το ένα τρίτο της παραλίας είναι οργανωμένο, ενώ στη περιοχή βρίσκεται και το μοναδικό παραθαλάσσιο οργανωμένο κάμπινγκ της Νάξου. Πολλές φορές η παραλία του Μάραγκα περιγράφεται ως συνέχεια της Αγίας Άννας (πχ. σήμα μπλε σημαίας), ωστόσο υπάρχει σαφή διάκριση οριοθέτησης της περιοχής από τους ντόπιους.

Πλάκα Η άλλοτε αγαπημένη παραλία της χίπη κοινότητας τις δεκαετίες του '60 και του '70, σήμερα προσφέρεται για διαφορετικού ύφους συγκινήσεις, ενώ παραμένει μία από τις δημοφιλέστερες και πιο γραφικές παραλίες της Νάξου. Η απέραντη συνεχόμενη χρυσή αμμουδιά που εκτείνεται στα 3,3 χιλιόμετρα, τα κρυστάλλινα νερά, και με θέα την Πάρο και τα Γλαρονήσια, η παραλία της Πλάκας είναι η πρώτη επιλογή για τις εξορμήσεις

των τουριστών. Σήμα κατατεθέν της, οι αμμόλοφοι που σχηματίζονται στο πίσω μέρος της παραλίας. Οργανωμένη κατά τμήματα, με ομπρέλες και ξαπλώστρες ενώ παράλληλα διαθέτει και φυσική σκιά από κέδρους που φυτρώνουν κοντά στη θάλασσα. Από την απέναντι μεριά του παράλληλου δρόμου της παραλίας εκτείνονται κατά μήκος ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφετέριες και μπαρ.

Ορκός Οι μικροί συνεχόμενοι ορμίσκοι και ο μισός κόλπος μήκους 680 μέτρα (μοιράζεται 340 μέτρα με τη παραλία «Παρθένο» της Μικρής Βίγλας) αποτελούν τον Ορκό. Άγρια βράχια αλλά και ακτές με χοντρή άμμο, εκτεθειμένα στα καλοκαιρινά μελτέμια, ωστόσο είναι η αγαπημένη παραλία για τους λάτρεις του wind και του kite surf. Ο κόλπος του Ορκού και της Μικρής Βίγλας δεν είναι οργανωμένος σε κανένα σημείο αν και υπάρχουν λίγα ξενοδοχεία και τουριστικές κατοικίες στην περιοχή.

Μικρή Βίγλα Η Μικρή Βίγλα, πήρε το όνομά της από τη θέση της ως παρατηρητήριο (βίγλα στα χρόνια της Φραγκοκρατίας, προστατεύοντας το νησί από τον κίνδυνο των πειρατών που πλησίαζαν το νησί. Πλέον είναι από τις ομορφότερες παραλίες του νησιού, ενώ χωρίζεται με ένα βράχο σε δύο τμήματα, την «Παρθένο» στο βορρά και το «Λιμανάκι» στο νότο. Το «Λιμανάκι» έχει έκταση 500 μέτρων συνεχόμενης αμμουδερής παραλίας, με λίγες ξαπλώστρες και ένα μόνο εστιατόριο πάνω στη παραλία. Προς τα νότια εκτείνεται η αλυκή της Μικρής Βίγλας.

Καστράκι Το Καστράκι βρίσκεται σε συνέχεια της Μικρής Βίγλας και έχει έκταση 2,7 χιλιομέτρων παραλίας με λευκή ψιλή άμμο και μικρούς ορμίσκους να διακόπτουν την διέλευση της παραλίας. Η περιοχή έχει αρκετές τουριστικές κατοικίες και λίγα μαγαζιά, ωστόσο η παραλία δεν είναι οργανωμένη.

Γλυφάδα Η Γλυφάδα είναι μια μεγάλη παραλία με συνεχόμενη ψιλή άμμο, μήκους 1,2 χιλιομέτρων, με αμμόλοφους και σκιερούς κέδρους σε πολλά σημεία της. Μεγάλο τμήμα της βρίσκεται κάτω από τη λιμνοθάλασσά της και σε ορισμένα σημεία είναι δύσκολα προσβάσιμη με το αυτοκίνητο. Επίσης, λόγω και της μεγάλης της έκτασης, δεν γεμίζει ούτε τον Αύγουστο, αν και συγκεντρώνει αρκετό κόσμο.

Αλυκό Στη χερσόνησο του Αλυκού, όπου βρίσκεται και το κεδροδάσος, σχηματίζονται μικροί ορμίσκοι με μικρές αμμουδερές παραλίες με τη πιο δημοφιλή για τους τουρίστες να είναι η Χαβάη, νοτιοδυτικά του κεδροδάσους. Στη περιοχή του Αλυκού βρίσκεται και ένα χαρακτηριστικό σημείο ενδιαφέροντος, το ερειπωμένο «ξενοδοχείο» της περιοχής, στις άκριες ενός ορμίσκου. Λέγεται ότι το έργο ξεκίνησε κατά την περίοδο της μεταπολίτευσης, ωστόσο ο Ελβετικός όμιλος που σχεδίαζε να χτίσει ένα πολυτελές ξενοδοχείο στην περιοχή, αγόρασε εκτάσεις γης από ιδιώτες, τις οποίες το κράτος είχε παραχωρήσει χωρίς όμως την κυριότητα προς αυτούς. Η υπόθεση πήγε δικαστικός μετά την ανέγερση των κτηρίων και ορίστηκε η παύση των εργασιών στην περιοχή.

Πυργάκι Μετά τους νότιους ορμίσκους του Αλυκού βρίσκεται το Πυργάκι. Πρόκειται για μια πολύ ήσυχη παραλία ενός χιλιομέτρου με ψιλή άμμο και βότσαλα κατά διαστήματα. Στην περιοχή υπάρχουν λίγα ξενοδοχεία και τουριστικές κατοικίες.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι 28 παραλίες του νησιού προσδιορίζοντας συνοπτικά τα χαρακτηριστικά και τη τοποθεσία τους.

Πίνακας 3.2: Οι παραλίες και οι κολπίσκοι της Νάξου

	Παραλία	Παραλίες - Κολπίσκοι	Προσανατολισμός	Απόσταση από Χώρα (χμ)
1	Απόλλωνας	Κολπίσκος με βότσαλο	Βορειοανατολικά	36,2
2	Λιώνας	Κολπίσκος με βότσαλο	Βορειοανατολικά	34,7
3	Αζαλάς	Κολπίσκος με βότσαλο	Ανατολικά	38,2
4	Μουτσούνα	Κολπίσκος με ψιλή άμμο	Ανατολικά	37,9
5	Κλειδός	Κολπίσκος με ψιλή άμμο	Ανατολικά	49,9
6	Λυγαρίδια	Κολπίσκος με ψιλή άμμο	Ανατολικά	40,8
7	Ψιλή Άμμος	Κολπίσκος με ψιλή άμμο	Νοτιοανατολικά	40,6
8	Πάνορμος	Κολπίσκος με βότσαλο	Νότια	55
9	Καλαντός	Κολπίσκος με ψιλή άμμο	Νότια	43
10	Αγιασσός	Αμμουδερή παραλία 0,75 (χμ)	Νοτιοδυτικά	23
11	Πυργάκι	Αμμουδερή παραλία 1 (χμ)	Νοτιοδυτικά	18,7
12	Αλυκό	Παραλία με βότσαλο	Νοτιοδυτικά	18
13	Γλυφάδα	Αμμουδερή παραλία 1,2 (χμ)	Νοτιοδυτικά	16
14	Καστράκι	Αμμουδερή παραλία 2,7 (χμ)	Νοτιοδυτικά	15,7
15	Μικρή Βίγλα	Αμμουδερή παραλία 0,84 (χμ)	Νοτιοδυτικά	12
16	Ορκός	Αμμουδερή παραλία 0,34 (χμ)	Νοτιοδυτικά	11
17	Πλάκα	Αμμουδερή παραλία 3,3 (χμ)	Νοτιοδυτικά	10,1

18	Μάραγκας	Αμμουδερή παραλία 0,63 (χμ)	Δυτικά	7,6
19	Αγία Άννα	Αμμουδερή παραλία 0,72 (χμ)	Δυτικά	7,2
20	Άγιος Προκόπιος	Αμμουδερή παραλία 1,5 (χμ)	Δυτικά	5,8
21	Άγιος Γεώργιος	Αμμουδερή παραλία 1,7 (χμ)	Δυτικά	2,1
22	Γρόττα	Παραλία με βότσαλο	Δυτικά	0,27
23	Αμμίτης	Κολπίσκος με ψιλή άμμο	Βορειοδυτικά	10,1
24	Χίλια Βρύση	Κολπίσκος με βότσαλο	Βορειοδυτικά	17,9
25	Μικρά	Κολπίσκος με βότσαλο	Βορειοδυτικά	22,3
26	Κάμπος	Κολπίσκος με βότσαλο	Βορειοδυτικά	20,5
27	Αμπράμ	Κολπίσκος με βότσαλο	Βορειοδυτικά	21,1
28	Άγιοι Θεόδωροι	Κολπίσκος με βότσαλο	Βορειοδυτικά	24,9

3.2.4 Πανίδα

Έχοντας εντάξει μεγάλα τμήματα φυσικού περιβάλλοντος στις προστατευόμενες περιοχές Natura 2000, η Νάξος φιλοξενεί πλήθος ξεχωριστών ζώων στους βιοτόπους της. Επίσης, η Νάξος έχει ορίσει και επτά καταφύγια άγριας ζωής.

Στη θάλασσα εντοπίζονται δύο είδη δελφινιών, το Ρινοδέλφινο και το Ζωνοδέλφινο. Επίσης συναντώνται σε μικρό αριθμό δυο είδη υπό εξαφάνιση στη λεκάνη της Μεσογείου, πρόκειται για τη χελώνα *caretta- caretta* και τη φώκια *monachus-monachus*.

Στις φυσικές λίμνες και τα ποτάμια εμφανίζονται ο πρασινόφρυνος, ο λιμνοβάτραχος και η ποταμοχελώνα. Επίσης, πάνω από τους υδροβιότοπους της Νάξου κάνουν γνωστή τη παρουσία τους ερωδιοί, πάπιες, χήνες και βουτηχτάρια

Στη ξηρά, τα θηλαστικά της άγριας φύσης είναι το αγριοκούνελο, ο λαγός, η ασιίδα, ο σκαντζόχοιρος, τα τρωκτικά και οι νυχτερίδες. Επίσης, τα ερπετά του νησιού που βρίσκουν καταφύγιο κυρίως στα ορεινά είναι η οχιά, ο τυφλίτης, η δεντρογαλιά και η νεροφίδα.

Στον αέρα της Νάξου σημειώνεται έντονη παρουσία πολλών πτηνών διαφορετικών ειδών καθώς το νησί αποτελεί κέντρο ορνιθολογικής παρουσίας είτε μεταναστευτικών ειδών είτε μόνιμου πληθυσμού. Στους ουρανοί της Νάξου συνήθως ίπτανται γεράκια, αετοί, γύπες, κουκουβάγιες, μπούφοι και το επιβλητικό όρνιο σκανιάς. Επίσης ίπτανται και μικρότερα πουλιά μερικά εκ των οποίων γίνονται θυράματα των κινυγών όπως είναι οι πέρδικες, τσίχλες, κοτσύφια, μελισσοφάγοι, κεφαλάδες, τριπολόι, σουσουράδες, κοντολαίμηδες, σουσουράδες, σκορδαλιό κα. (www.touristorama.com)

Αξίζει να σημειωθεί ότι στη Νάξο κατά τον 17^ο αιώνα ζούσαν ελάφια και συνηθιζόταν το κυνήγι τους από τους ντόπιους ευγενείς ή από τους περαστικούς αξιωματούχους. (www.el.wikipedia.org)

3.3 Πολιτιστικό περιβάλλον

3.3.1 Ιστορικοί και αρχαιολογικοί χώροι

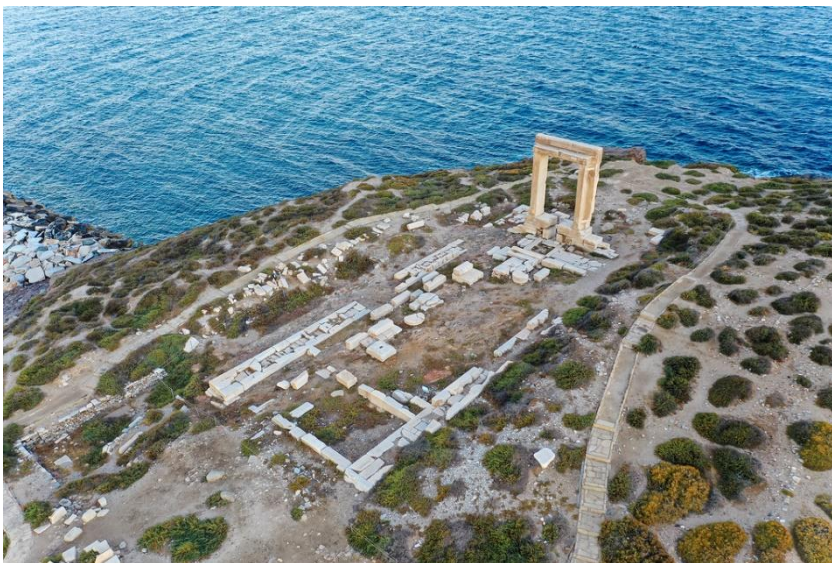
Η Νάξος φιλοξενεί πολλά ιστορικά και αρχαιολογικά μέρη τόσο στην πόλη, τη Χώρα, όσο και στα χωριά της. Τα σημαντικότερα μνημεία της Νάξου χρονολογούνται από τη Μυκηναϊκή εποχή, την Κλασική αρχαιότητα και τα Βυζαντινά χρόνια και προδίδουν τον πολιτισμό, την κουλτούρα και την καθημερινότητα των Ναξιωτών εκείνων των περιόδων. Επίσης προβάλλονται τα στοιχεία της αρχιτεκτονικής αλλά και της γενικότερης αισθητικής με τη πάροδο των χρόνων και την επιρροή ξένων λαών. Σε περιόδους φόβου, που προκύπταν από τυράννους, πολέμους, επιδρομές πειρατών κα, οι Ναξιώτες, όπως και οι περισσότεροι λαοί της αρχαιότητας και του μεσαίωνα, κατέφευγαν στην ανέγερση ναών, για να ενισχύσουν την πίστη τους προς τους θεούς, και στην δημιουργία οχυρών για να ενισχύσουν τις αμυντικές τους γραμμές. Πολλά μνημεία, εκ των σημαντικότερων ο Ναός του Απόλλωνα και το Κάστρο, έμειναν ημιτελής ή και δέχθηκαν βαριές καταστροφές, ωστόσο πέρα από τη διατήρηση και αναστήλωση ορισμένων μνημείων, διασώζονται και οι μύθοι που κρύβονται πίσω από αυτά.

3.3.1.2 Αρχαιολογικοί τόποι και μνημεία

Ο Ναός του Απόλλωνα - Πορτάρα

Ο Ναός του Απόλλωνα ή αλλιώς η Πορτάρα είναι το σήμα κατατεθέν της Νάξου και βρίσκεται στο νησάκι βόρεια του λιμανιού, ονόματι «Παλάτια». Πρόκειται για υπόλειμμα ναού προς τιμή του θεού Απόλλων, ο οποίος ξεκίνησε να κτίζεται τον 6 αιώνα π.Χ. από τον τύραννο Λύγδαμη και έμεινε ημιτελής. Ο ναός είναι Ιωνικού ρυθμού, έχοντας ως πρότυπα τις προδιαγραφές του ναού του Ολυμπίου Διός στην Αθήνα και της Ήρας στη Σάμο. Επίσης είχε μήκος 59 μέτρα και πλάτος 28 μέτρα, με την είσοδο να βρίσκεται στη δυτική πλευρά. Πλέον μόνο η είσοδος σώζεται και αποτελείται από 4 κομμάτια μαρμάρου βάρους 20 τόνων. Γύρω από την Πορτάρα διακρίνονται ίχνη από τα θεμέλια του εσωτερικού του ναού καθώς και τα θεμέλια της περιμετρικής κιονοστοιχίας, η οποία δεν ολοκληρώθηκε ποτέ. Πολύ αργότερα, μεταξύ 6^{ου} και 7^{ου} αιώνα οι χριστιανοί Ναξιώτες έκτισαν εκκλησία πάνω στα ερείπια του αρχαίου ναού με εγγεγραμμένη αφίδα. Σύμφωνα με τους μύθους της Νάξου, το νησάκι «Παλάτια» ήταν ο τόπος όπου ο θεός Διόνυσος άρπαξε την Αριάδνη και κατόπιν εκεί γιορτάστηκαν και τα πρώτα «Διονύσια».

Εικόνα 3.3: Ο Ναός του Απόλλωνα – Πορτάρα

Αρχαιολογικός χώρος της Γρόττας

Ο αρχαιολογικός χώρος της Γρόττας που βρίσκεται μπροστά από το προαύλιο της Ορθόδοξης Μητρόπολης, μαρτυράει σημάδια μυκηναϊκού πολιτισμού, τα οποία χρονολογούνται από το 1.300 π.Χ. και φανερωθήκαν μετά από ανασκαφές που πραγματοποιήθηκαν την τριετία 1982 – 1984.

Στα αρχαιολογικά ευρήματα παρουσιάζεται ένα κομμάτι του τοίχους που διέσχιζε το Κάστρο προς τη θάλασσα, της αρχαίας αγοράς και του οικισμού της πρωτεύουσας. Πιθανολογείται ότι στο λόφο του Κάστρου ήταν χτισμένη η Ακρόπολη των Μυκηναϊκών χρόνων. Τα νεκροταφεία της εποχής απ' ότι έδειξαν προγενέστερες ανασκαφές (1949) βρισκόταν ανατολικότερα, στις θέσεις Απλώματα και Καμίνοι. Τα αρχαία οικοδομήματα συνεχίζονται και μέσα στη θάλασσα με τους αρχαίους Ναξιώτες να παρουσιάζουν ισχυρές λιμενικές υποδομές. Για χωροταξικούς λόγους, ο συγκεκριμένος αρχαιολογικός χώρος έχει διαμορφωθεί κατάλληλα ως υπόγειος χώρος με ελεύθερη πρόσβαση των επισκεπτών. (www.gtp.gr), (www.odysseus.culture.gr)

Ο Ναός των Υρίων

Στη θέση Ύρια, νοτιότερα έξω από την πόλη της Νάξου, στη περιφερειακή ενότητα του χωριού του Αγερσανίου, βρίσκεται ο ιερός ναός προς τιμή του θεού Διόνυσου και ενδεχομένως και σε μια γυναικεία θεότητα της φύσης. Ο αρχαίος αυτός ναός, ιονικού ρυθμού χτίστηκε από το 14^ο αιώνα π.Χ. και λειτούργησε ως χώρος λατρείας έως και την εποχή της Ρωμαϊοκρατίας.

Ο Ναός των Υρίων αναδεικνύει πολλά χαρακτηριστικά τόσο για τον αρχαίο πολιτισμό και την λατρεία προς το θεό Διόνυσο αλλά και για την αρχιτεκτονική. Τα ευρήματα στον αρχαιολογικό χώρο παρουσιάζουν τα τελετουργικά και τις προσφορές που δεχόταν η λατρευόμενη θεότητα του Διόνυσου κατά τη διάρκεια των αιώνων και κυρίως τα πρώιμα χρόνια. Όσον αφορά την αρχιτεκτονική, παρατηρείται μια εκπληκτική για την εποχή κατασκευή, τόσο της μαρμάρινης δόμησης του ιερού, όσο και της λεπτομερούς διαμόρφωσης του χώρου, με νέα τμήματα του ναού να χτίζονται τον 8^ο και τον 6^ο αιώνα π.Χ..

Ο αρχαιολογικός ναός των Υρίων εντοπίστηκε το 1982 και έχει παραδοθεί για επίσκεψη στο κοινό από το 1996. (www.odysseus.culture.gr)

Εικόνα 3.4: Ο Ναός των Υρίων

Ναός της Δήμητρας

Ο αρχαϊκός Ναός της Δήμητρας βρίσκεται στη νότια περιφερειακή ενότητα του Σαγκρίου και την περιοχή του Γύρουλα. Η περιοχή κατά τον 8^ο αιώνα π.Χ. ήταν χώρος υπαίθριας τελετουργίας σε θεότητες της φύσης και αργότερα, στα μέσα του 6^{ου} αιώνα επί τυράννου της Νάξου, Λύγδαμου (530 π.Χ.), οικοδομήθηκε ως ολομάρμαρος ναός αφιερωμένος στους θεούς Απόλλωνα, Δήμητρα και Κόρη. Η εύφορη γη της περιοχής δικαιολογεί την ευγνωμοσύνη των αρχαίων Ναξιωτών στους θεούς της γονιμότητας, της βλάστησης και της καρποφορίας με την ίδρυση ενός ιερού ναού προς τιμή τους.

Ο μαρμάρινος ναός αντιπροσωπεύει ένα από τα σημαντικότερα βήματα στην εξέλιξη της ελληνικής αρχιτεκτονικής. Κατά την Παλαιοχριστιανική περίοδο (στον 5ο - 6ο αι. μ.Χ.), ο αρχαίος ναός μετατράπηκε σε Βασιλική έως τον 8ο μ.Χ. αι., οπότε ο χώρος

εγκαταλείφθηκε. Γύρω του αναπτύχθηκαν διάφορες εργαστηριακές εγκαταστάσεις για την παραγωγή λαδιού, κρασιού και κεραμικών. Αργότερα η λατρεία συνεχίστηκε στον μικρό μονόχωρο ναό, αφιερωμένο στον Άγιο Ιωάννη το Θεολόγο, που οικοδομήθηκε στην αψίδα της ερειπωμένης Βασιλικής. Ο ναΐσκος μεταφέρθηκε στη σημερινή του θέση το 1977 για τις ανάγκες αναστήλωσης του αρχαίου ναού. Η τελευταία πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια ερευνητικού προγράμματος του Πανεπιστημίου Αθηνών σε συνεργασία με το Πολυτεχνείο του Μονάχου. (www.gtp.gr)

Εικόνα 3.5: Ο Ναός της Δήμητρας

Οι Κούροι της Νάξου

Τα κοιτάσματα μαρμάρου της Νάξου και η λατρεία των αρχαίων προς τους θεούς τους, φαίνεται να οδήγησαν στην ανέγερση επιβλητικών ναών και αγαλμάτων προς τιμή τους, αναπτύσσοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τις τέχνες της αρχιτεκτονικής και της γλυπτικής. Στην αρχαία Νάξο κατασκευάστηκαν τρία αγάλματα, ή αλλιώς κούροι, τεραστίων διαστάσεων, από 6 έως 10 μέτρα, εκ των οποίων κανένας δεν κατέληξε στον τελικό του προορισμό. Οι δύο κούροι βρίσκονται σε κοντινή απόσταση μεταξύ τους και είναι γνωστοί ως κούροι των Μελάνων. Ο τρίτος βρίσκεται περίπου 40 χιλιόμετρα μακριά και είναι γνωστός ως ο κούρος του Απόλλωνα.

Οι κούροι των μελάνων

Στην ευρύτερη περιοχή του Φλερίου λίγο έξω από το χωριό Μέλανες, βρίσκεται η μία από τις δύο σημαντικότερες πηγές εξόρυξης μαρμάρου της αρχαίας Νάξου. Στην περιοχή υπάρχουν σημάδια που μαρτυρούν τις αρχαϊκές τεχνικές λατόμευσης καθώς και ίχνη των εργαλείων των τότε εργατών, όπως ορθογώνιες οπές σφηνών, σειρές μικρών κυκλικών οπών από βελόνι κ.α.. Τα κυριότερα εύρημα όμως είναι τα δύο ημιτελή αγάλματα (κούρος) τεραστίων διαστάσεων που κείτονται σε απόσταση 300 μέτρων το ένα από το άλλο και χρονολογούνται στο πρώτο μισό του 6^{ου} αιώνα π.Χ. Κατά την αρχαιότητα συνηθιζόταν να λαξεύονται χονδρικά στο λατομείο και να ολοκληρώνονται στον τόπο που προορίζονται προκειμένου να μην καταστραφούν κατά την μεταφορά τους. Ο πρώτος κούρος του Φλερίου έχει ύψος περίπου 6,5 μέτρα και βρίσκεται «ξαπλωμένος» σε έναν προσβάσιμο για το κοινό χώρο στην ευρύτερη περιοχή των Μελάνων. Ο δεύτερος κούρος βρίσκεται σε μια δυσπρόσιτη περιοχή, στο λεγόμενο «Φαράγγι» νοτιότερα του πρώτου, απομονωμένος σε υψόμετρο 500 μέτρων

Οι δύο κούροι έχουν υποστεί ζημιές (ο κούρος στο Φλεριό στο δεξιό πόδι και ο κούρος στο Φαράγγι στα σκέλη) με προφανή αιτία να είναι κάποιο ατύχημα κατά την μεταφορά τους από το λατομείο. (www.naxos.gr)

Ο κούρος του Απόλλωνα

Ένα από τα δύο αρχαιότερα λατομεία μαρμάρου της Νάξου βρίσκεται κοντά στον παραθαλάσσιο οικισμό του Απόλλωνα και θεωρείται ότι από εκεί ξεκίνησε η μαρμαρογλυπτική τέχνη στο Νησί. Μαρμάρινοι όγκοι και αγάλματα μεταφερόντουσαν στο λιμάνι του Απόλλωνα για να φορτωθούν στα πλοία και να φτάσουν στη κύρια πόλη της Νάξου αλλά και σε άλλα μέρη όπως η Δήλος.

Στο αρχαίο λατομείο του Απόλλωνα έχει απομείνει ένας τεράστιος ημιτελής κούρος, με ύψος 10 μέτρων, γνωστός ως «Κούρος του Απόλλωνα» και χρονολογείται κατά τον 6^ο αιώνα π.Χ.. Αν και δεν υπάρχει κάποιο σημάδι για το τι συμβολίζει ο κούρος, λέγεται ότι παριστάνει το θεό Απόλλωνα ή το θεό Διόνυσο. Το γεγονός ότι δημιουργήθηκε κατά τη δρομολόγηση της κατασκευής του ναού του Απόλλωνα, εγείρει κάποια ερωτήματα για το εάν συνδέεται κατά κάποιο τρόπο με το συγκεκριμένο ναό. Ο κούρος παρέμεινε

ημιτελής είτε επειδή ράγισε και ήταν αδύνατη η αποκατάστασή του, είτε γιατί για κάποιους λόγους ακυρώθηκε η παραγγελία του.

Στην κορυφή του λόφου του λατομείου στη θέση «γράμματα», υπάρχει η επιγραφή «όρος ιερών χωρίου Απόλλωνος» που χρονολογείται στον 5ο προς 4ο αιώνα π.Χ. και πιθανώς ανήκει σε ιερό του Θεού που υπήρχε εκεί. (www.exploringgreece.tv), (www.naxos.gr)

3.3.1.3 Ιστορικοί χώροι και αξιοθέατα

Το Κάστρο

Το Κάστρο της Νάξου χτίστηκε το 1207 από τον Μάρκο Σανούδο (γι' αυτό φέρει και το όνομά του ως Κάστρο του Σανούδου) πάνω στα ερείπια της αρχαίας Ακρόπολης του νησιού, αφού πρώτα ο Σανούδος κατέλαβε το Κάστρο του Απαλίου στο Σαγκρί. Το κάστρο του Σανούδου δεν είχε επικοινωνία με τη θάλασσα για λόγους προστασίας, παρά μόνο με το εσωτερικό του νησιού όπου αργότερα αναπτύχθηκαν δύο οικισμοί. Ο Μπούργος βορειοδυτικά, όπου κατοικούσαν οι πιο εύποροι Ναξιώτες, και το Νιο Χωριό νότια. Το Κάστρο έχει τρεις εισόδους:

1. Η «Τρανή Πόρτα» που είναι η βόρεια είσοδος και από εκεί εισέρχονταν τα επίσημα πρόσωπα στο Κάστρο. Η ξύλινη πόρτα της βόρειας πύλης σώζεται μέχρι και σήμερα
2. Το «Παραπόρτι», ή νότια πύλη που είναι η κύρια είσοδος των επισκεπτών στο Κάστρο και οδηγούσε στο Νιο Χωριό
3. το «Πίσω Παραπόρτι» το οποίο βρίσκεται νοτιοανατολικά, ωστόσο η πύλη σήμερα δεν σώζεται.

Σύμφωνα με τον μύθο, ο Σανούδος έχτισε 12 πύργους μέσα στο Κάστρο ωστόσο διασώζεται μόνο ένας, ο πύργος του Κρίστι (του πρώτου ένοικου) ή πύργος του Πέτρου

Γλέζου (του τελευταίου ένοικου) ο οποίος τον δώρισε στο κράτος για να δημιουργηθεί μετέπειτα το Βυζαντινό μουσείο.

Πλέον στο κάστρο βρίσκονται, πέρα από τα παλιά αρχοντικά, των οποίων η ιδιοκτησία των περισσότερων ανήκει σε ενετούς απογόνους, ο Ναός της Υπαπαντής (ως Καθολική Μητρόπολη της Νάξου), η σχολή των Ουρσουλίνων, η Καπέλλα Καζάτζα (Καθολικό παρεκκλήσι) και το Αρχαιολογικό Μουσείο της Νάξου, η άλλοτε Γαλλική εμπορική σχολή όπου το 1897 φοίτησε για ένα χρόνο και ο Νίκος Καζαντζάκης. (www.kastra.eu), (www.gtp.gr)

Εικόνα 3.6: Το Κάστρο της Νάξου

Σχολή Ουρσουλινών.

Η Σχολή των Ουρσουλινών ήταν το σχολείο για κορίτσια που σχεδίαζε να φτιάξει στη Νάξο ο Ιησούϊτης ηγούμενος και ιστορικός, Ροβέρτο Σωζέ, στα μέσα του 17^{ου} αιώνα. Η σχολή λειτούργησε το 1739 και στη συνέχεια, με τη συμβολή Γαλλίδων Ουρσουλινών, η σχολή γνώρισε μεγάλη καταξίωση για τους επόμενους δύο αιώνες. Η σχολή διαμορφώθηκε σε Γαλλικό Παρθεναγωγείο το 1857 με εσωτερικές και εξωτερικές

μαθήτριες ενώ θεωρούταν ως μια από τις καλύτερες σχολές του τότε ελεύθερου Ελληνικού Κράτους αποσπώντας διεθνές βραβεύσεις. Το 1930 εξαγοράστηκαν εννέα παλιές οικίες στο Κάστρο και πάνω τους χτίστηκε το νέο τριώροφο κτίριο της σχολής. Την σχολή επισκέφτηκαν οι βασιλείς Γεώργιο και Όλγα το 1904, ο διάδοχος του θρόνου Πρίγκιπας Παύλος το 1937 και ο Πάπας Ιωάννης (23^{ος}) το 1940.

Τα κτήρια της σχολής δέχθηκαν σοβαρές ζημιές κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο με τις μοναχές να εγκαταλείπουν τη Νάξο και τη σχολή να κλείνει το 1970. Από το 1986 το ιστορικό κτήριο των Ουρσουλινών πέρασε στην κυριότητα του Ελληνικού Δημοσίου και έκτοτε χρησιμοποιείται για πολιτιστικούς σκοπούς. (www.e-naxos.eu)

Καπέλλα Καζάτζα.

Η Καπέλλα Καζάτζα (στα ελληνικά, σπίτι-εκκλησία) βρίσκεται στο πιο ψηλό σημείο του Κάστρου και ήταν το παρεκκλήσι του Μάρκου Σανούδου το οποίο κτίστηκε τον 14^ο αιώνα. Λέγεται ότι από τις δωρεές των καθολικών πιστών στην Καπέλλα Καζάτζα, από το 17^ο αιώνα, ενισχύθηκε η περιουσία της εκκλησίας και αυτό συντέλεσε στην ίδρυση της Γαλλικής Εμπορικής Σχολής το 1627.

Μπούργος

Ο Μπούργος (στα Ιταλικά οχυρωμένος οικισμός από το borgo) ήταν ο οικισμός που δημιουργήθηκε από τους αστούς του Κάστρου στη βόρεια και βορειοδυτική πλευρά του Κάστρου. Ο Μπούργος οριοθετείται από τρεις πύλες:

- Την Πόρτα του Γιαλού, που έφερε στο υπέρθυρό της το οικόσημο των Κρίστι,
- Το Εξώμπουργο, όπου βρίσκεται η εκκλησία του Προφήτη Ηλία
- Την Πύλη της Εβραϊκής, δίπλα στην εκκλησία της Αγίας Σοφίας, μετά την οποία άρχιζε η συνοικία των Εβραίων.

Σήμερα η γραφική περιοχή του Μπούργου, αποτελείται από αμέτρητα σοκάκια με πολλά μικρά μαγαζιά και μεγάλη τουριστική κίνηση τους καλοκαιρινούς μήνες. (www.naxos.gr)

Το αρχαίο υδραγωγείο Νάξου

Το πρώτο υδραγωγείο της Νάξου επί εποχής του τυράννου Λύγδαμι (550-524 π.Χ.) και ήταν κατασκευασμένο από πήλινους σωλήνες οι οποίοι, τοποθετημένοι σε τάφρο,

συνέδεαν και παρείχαν νερό στην αρχαία πόλη της Νάξου από τις πηγές στην περιοχή του Φλεριού των Μελάνων. Κατά την εποχή της Ρωμαιοκρατίας υπάρχουν ενδείξεις περετέρω επεξεργασίας του υπάρχοντα αγωγού ύδρευσης με πιο σύγχρονα υλικά. Η διαδρομή των 11 χιλιομέτρων από το Φλεριό προς τη Χώρα ήταν η ίδια, μέσω υπόγειων και υπέργειων αγωγών, ωστόσο άγνωστο παραμένει το αν και πού υπήρχε κάποια δεξαμενή που να συγκεντρώνεται το νερό. Η σπουδαιότητα και η δυσκολία του εγχειρήματος και από τεχνικής άποψης στην διάνοιξη υπόγειας σήραγγας μήκους 220 μέτρων στο βουνό μεταξύ Φλεριού και Καμπόνων, για την αξιοποίηση πηγής στην δεύτερη περιοχή. (www.naxos.gr)

Η Βιβλιοθήκη Νίκου Νικολάου Γλέζου

Ο Νίκος Γλέζος (αδερφός του Μανώλη Γλέζου), με καταγωγή από την Απείρανθο της Νάξου (και Παριανός από την μεριά της μητέρας του) ήταν γνωστός για την αντιστασιακή του δράση και εκτελέστηκε στα σκοπευτήρια της Καισαριανής στις 10 Μαΐου του 1944, σε ηλικία 19 χρονών (γεννήθηκε το 1925). Προς τιμή του, η οικογένειά του ίδρυσε τον Ιανουάριο του 1965 μια δανειστική βιβλιοθήκη, στον τόπο καταγωγής του την Απείρανθο απαριθμώντας 575 τόμους βιβλίων. Τον Δεκέμβριο του 2014 η βιβλιοθήκη απαριθμούσε στην ιδιοκτησία της 26.000 τόμους βιβλίων.

Παναγία Μυρτιδιώτισσα

Η Παναγία η Μυρτιδιώτισσα, είναι ένα μικρό εκκλησάκι, πάνω σε μια νησίδα λίγων τετραγωνικών καταμεσής του λιμανιού της Νάξου. Σύμφωνα με ιστορικές πηγές, κατά την αρχαιότητα η συγκεκριμένη βραχονησίδα θεωρούταν τόπος λατρείας του Ποσειδώνα. Σήμερα έχει διαμορφωθεί σε ένα επισκέψιμο, γραφικό χώρο, με μοναδική θέα στην Πορτάρα και τη πόλη της Νάξου. Το αφιερωμένο στην Παναγία εκκλησάκι, γιορτάζει κάθε χρόνο στις 24 Σεπτεμβρίου, την ημέρα εορτασμού των ναυτικών, ωστόσο οι επισκέπτες μπορούν το επισκεφτούν μόνο με βάρκα, μέσω του λιμανιού της Νάξου. (www.naxos.gr)

3.3.1.4 Πύργοι της Νάξου

Πέρα από το κάστρο στη Χώρα της Νάξου, σε όλο το νησί έχουν χτιστεί διάσπαρτα 23 πύργοι οι οποίοι χρονολογούνται από τον 6^ο αιώνα έως το 18^ο. Οι κατά το πλείστων ενετικοί πύργοι της Νάξου είχαν πρώτους ιδιοκτήτες τις οικογένειες των ενετών ευγενών της εποχής και έπειτα από πολέμους πολλοί πύργοι πέρασαν στην ιδιοκτησία του κράτους και πουλήθηκαν σε Ναξιώτες, οι οποίοι με τη σειρά τους έδωσαν τα ονόματά τους στους πύργους. Άλλοι πύργοι έγιναν μοναστήρια όπως ο Πύργος του Μπαζαίου και στη συνέχεια πολιτιστικά κέντρα. Παρουσιάζονται μερικοί από τους πιο ιστορικούς και σημαντικούς πύργους των προηγούμενων αιώνων.

Κάστρο - Μοναστήρι Φωτοδότη Χριστού

Η Μονή Φωτοδότη βρίσκεται στο χωριό του Δανακού, σε υψόμετρο 500 μέτρων, και είναι το αρχαιότερο καστρομοναστήρι της Νάξου καθώς χρονολογείται το 6^ο αιώνα και οι τοιχογραφίες, τα γλυπτά και τα ανάγλυφα του είναι βυζαντινών χρόνων. Σε πρόσφατες ανασκαφές ανακαλύφθηκαν λείψανα της περιόδου των εικονομαχιών, του 9^{ου} αιώνα. Έγινε πλήρες οχυρωμένο κάστρο την περίοδο της Ενετοκρατίας με πολεμίστρες και επάλξεις και πλέον αποτελεί φυσικό αξιοθέατο ανοιχτό προς το κοινό. (www.kastra.eu)

Εικόνα 3.7: Κάστρο - Μοναστήρι Φωτοδότη Χριστού

Κάστρο του Απαλίου

Το βυζαντινό Κάστρο του Απαλίου βρίσκεται σε έναν απότομο λόφο ανάμεσα στα χωριά Σαγκρί και Αγιασσό. Σύμφωνα με μελέτες, το κάστρο, παρά το γεγονός ότι χτίστηκε σε βουνό, δεν λειτουργούσε μόνο ως αμυντικό προπύργιο κατά των πειρατών, αλλά πιστεύεται ότι υπήρξε μια ζωντανή πόλη με μεγάλο πληθυσμό για αρκετούς αιώνες κυρίως στα χρόνια της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Δεν υπάρχει κάποια αναφορά στη χρονολογία ανέγερσης του κάστρου, ωστόσο σημάδια μαρτυρούν μια χρονολογία κτήσης πριν από τον 7^ο αιώνα. Ήταν το πρώτο κάστρο που κατέλαβε ο Μάρκος Σανούδος και εγκαταλείφθηκε τον 13^ο αιώνα. Σήμερα στο κάστρο σώζεται μεγάλο μέρος των τειχών με πύργους και προμαχώνες, στέρνες, όπως επίσης και λείψανα περίπου 250 κατοικιών, εκκλησιών, φούρνου, ελαιοτριβείου κ.ά.

Πύργος Φραγκόπουλου - Δελλαρόκα

Ένας από τους παλιότερους ενετικούς πύργους στη Νάξο είναι ο πύργος Φραγκόπουλου - Δελλαρόκα, στο χωριό Κουρονοχώρι. Χρονολογείται στο 14^ο αιώνα και πρόκειται για τριώροφο κάστρο με αμυντικές επάλξεις, ζεματίστρες και κλουβιά. Ο πύργος φέρεται να ανήκε στην οικογένεια Σομαρίπα τον 18^ο αιώνα ενώ αργότερα πέρασε στην ιδιοκτησία Φραγκόπουλου και σήμερα ανήκει στην οικογένεια Δελαρόκα.

Θέρετρο Ιησουιτών

Στην περιοχή Καλαμίτσια, μεταξύ των χωριών των Μελάνων και της Ποταμιάς, βρίσκεται το Θέρετρο των Ιησουιτών. Πρόκειται για πύργο που έχτισε η οικογένεια του Ροβέρτο Σωζέ, ενός από τους διασημότερους ηγούμενους των Ιησουιτών της Νάξου, τον 17^ο αιώνα. Το κτήριο έχει χαρακτηριστικά δυτικής και Ναξιώτικης τεχνοτροπίας και λόγω των πολλών δωματίων, τη χρήση βοηθητικών κτηρίων, το μεγάλο κήπο και της πολυτέλειας που το διακρίνει,, συχνά αποκαλείται και «παλάτι των Ιησουιτών».

Εικόνα 3.8: Θέρετρο Ιησουιτών

Πύργος του Μπελόνια

ο πύργος του Μπελόνια βρίσκεται λίγο πιο έξω από το χωριό του Γαλανάδου, και πρόκειται για έναν από τους πιο καλοδιατηρημένους πύργους της Νάξου, του 17^{ου} αιώνα.

Πύργος Όσκελου

Ένας από τους λίγους πύργους του νησιού που βρίσκεται κοντά στην θάλασσα, είναι ο Πύργος του Οσκέλου ο οποίος χρονολογείται τον 17^ο αιώνα και χαρακτηρίζεται για το επιβλητικό του ύψος και την αμυντική του διάταξη.

Πύργος του Κόκκου

Στον οικισμό του Λιεράδο, στη Ποταμιά, βρίσκεται ο πύργος του Κόκκου ο οποίος κτίστηκε τον 17^ο αιώνα από την ορθόδοξη οικογένεια των Κόκκων. Στο υπόγειο του υπάρχει νερόμυλος, ενώ στα υπέρθυρα του, διακρίνονται επιγραφές όπως «Μνήμη θανάτου χρησιμεύει τω βίω 1686» κ.α. Η παράδοση αναφέρει ότι ο πύργος του Κόκκου κάποτε άνηκε στην οικογένεια Μπαρότσι (Ενετοί ευγενής)

Εικόνα 3.9: Πύργος του Κόκκου

Πύργος Μπαρότσι - Γρατσία

Στο Χαλκί βρίσκεται ο επιβλητικός πύργος του Μπαρότσι - Γρατσία, ο οποίος χρονολογείται στις αρχές του 17ου αιώνα και κτίστηκε από την οικογένεια Μπαρότσι. Ο πύργος είναι τριώροφος με ισχυρά τείχη, καγκελόφραχτα παράθυρα, βαριές ξύλινες πόρτες, κρεμαστή ξύλινη γέφυρα, ζεματίστρα και οικόσημα που μαρτυρούν τους εκάστοτε ενοίκους του και τις διαδοχικές επισκευές. Ο πύργος άλλαξε πολλά χέρια με τελικό ιδιοκτήτη να γίνεται ο Γ. Γρατσίας.

Πύργος του Ζευγώλη

Στην είσοδο του χωριού της Απειράνθου και πάνω σε βράχο, υψώνεται ο επιβλητικός Βενετσιάνικος, πετρόχτιστος, διώροφος πύργος του Ζευγώλη, ο οποίος έχει ανακαινιστεί και κατοικείται. Κτίστηκε τον 17^ο αιώνα με αρχικούς ιδιοκτήτες τη ενετική οικογένεια των Κάστρι και μετέπειτα των Σομμαρίπα. Μετά την Επανάσταση του 21' το κτήριο περιήλθε στην κυριότητα της οικογένειας Ζευγώλη καθώς τα τότε μέλη της οικογένειας κατείχαν υψηλές θέσεις στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Εικόνα 3.10: Πύργος του Ζευγώλη

Πύργος Μπαρδάνη ή Πύργος των Σφόρτσα - Κάστρι

Ο Πύργος Μπαρδάνη ανήκε σε μια από τις ισχυρότερες οικογένειες της Νάξου, του 17^{ου} και του 18^{ου} αιώνα, στην οικογένεια Σφόρτσα- Κάστρι. Η οικογένεια διατηρούσε μεγάλη περιουσία στην Απειράνθο, όπου βρίσκεται και ο πύργος, καθώς η ευρύτερη περιοχή ήταν ένα σημαντικό φέουδό τους. Ο πύργος χρονολογείται από τον 17^ο αιώνα και παρέμεινε στους απογόνους της κτητορικής οικογενείας μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, ενώ μετά την Επανάσταση του 21' πέρασε στην κυριότητα του κράτους (όπως και ο Πύργος του Ζευγώλη) και μεταπωλήθηκε στον σημερινό ιδιοκτήτη.

Πύργος Μαρκοπολίτη - Παπαδάκη

Στην είσοδο του οικισμού Ακάδημοι, στην ευρύτερη περιοχή του Χαλκείου βρίσκεται ο πύργος της οικογένειας των Πολιτών, ο πύργος του Μαρκοπολίτη. Ο πύργος χρονολογείται από τον 18^ο αιώνα και διαθέτει ισχυρά τείχη και κρεμαστή γέφυρα. Ο Μάρκος Πολίτης ή αλλιώς Μαρκοπολίτης, ήταν ηγετική φυσιογνωμία των εξεγέρσεων ενάντια στους Ενετούς Φεουδάρχες και ο πύργος λειτουργούσε ως ορμητήριο. Ο πύργος αγοράστηκε από την οικογένεια Παπαδάκη το 1888 και ανήκει μέχρι σήμερα.

Εικόνα 3.11: Πύργος Μαρκοπολίτη - Παπαδάκη

3.3.2 Μουσεία

Αρχαιολογικό Μουσείο Νάξου

Το αρχαιολογικό μουσείο της Νάξου βρίσκεται από το 1973 μέσα στο Κάστρο της Χώρας, στην άλλοτε Γαλλική Εμπορική Σχολή και εκθέτει πλήθος ευρημάτων χιλιετιών. Πολλά εκθέματα προέρχονται όχι μόνο από την Νάξο, αλλά και από γειτονικά νησιά, την Κέρο, τη Δονούσα και τα Κουφονήσια, ενώ χρονολογούνται από την νεότερη Νεολιθική Εποχή (4^η χιλιετία π.Χ.) μέχρι τα Παλαιοχριστιανικά χρόνια (6^ο αιώνα μ.Χ.) Πέρα από τα περίφημα ειδώλια της πρωτοκυκλαδικής περιόδου τα οποία συγκρίνονται με εκείνα του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, οι αρχαιολογικές συλλογές του μουσείου, περιλαμβάνουν επίσης αξιόλογα δείγματα κεραμικής τέχνης της υστερομυκηναϊκής περιόδου, κτερίσματα από χρυσό, ασημί και χαλκό, γυάλινα αντικείμενα της ρωμαϊκής περιόδου, γλυπτά, μέρη αγαλμάτων και σαρκοφάγων, ορειχάλκινα όπλα και εργαλεία κ.ά. Στην ταράτσα, στο πίσω μέρος του πενταόροφου κτηρίου, εντυπωσιάζει το ψηφιδωτό δάπεδο που απεικονίζει ημίγυμνη γυναικεία μορφή που ιππεύει ένα θαλάσσιο τέρας.

Αξίζει να σημειωθεί η ιστορικότητα του χώρου στον οποίο στεγάζεται το αρχαιολογικό μουσείο του νησιού, καθώς πρόκειται για μια σχολή με μεγάλη φήμη, η οποία λειτούργησε αδιάκοπα για τρεις αιώνες από το 1627 έως 1927. (<https://www.naxos.gr>)

Ενετικό Μουσείο Νάξου

Το Ενετικό Μουσείο Νάξου ή αλλιώς Domus Della Rocca-Barozzi (Οικία Δελλαρόκα – Μπαρότσι, στην οποία ανήκει από το 1704 μέχρι και σήμερα), στεγάζεται σε παλιό αρχοντικό μέσα στο Κάστρο, το άλλοτε φρουραρχείο των Ενετών, και αποτελεί ακριβή αναπαράσταση της ζωής των Ενετών αστών της Νάξου του 19ου αιώνα, εκθέτοντας τα παλιά έπιπλα των ενοίκων του αρχοντικού και πολλά κειμήλια εποχής. Στο μουσείο φιλοξενούνται κατά καιρούς εικαστικές εκθέσεις και σύγχρονα έργα γλυπτικής.

Βυζαντινό Μουσείο

Το Βυζαντινό μουσείο στεγάζεται στον μοναδικό, από τους δώδεκα, διασωθέντα πύργο του κάστρου, ύστερα από επιθυμία της τελευταίας οικογένειας ενοίκων, οικογένεια Π. Γλέζου να το δωρίσει στο κράτος. Το κτήριο είναι πλήρως αναστηλωμένο και φιλοξενεί βυζαντινά εκθέματα Ναξιώτικης και Κυκλαδίτικης γλυπτικής τα οποία χρονολογούνται από τον 7^ο έως τον 12^ο αιώνα. Επίσης διατηρείται αρχείο προς πληροφόρηση του κοινού για τα βυζαντινά μνημεία της Νάξου και άλλων νησιών, καθώς επίσης και για τον τρόπο δουλειάς των βυζαντινών τεχνητών όπως μαρμαρογλύπτης και άλλοι. (www.naxos.gr)

Αρχαιολογικό Μουσείο Απειράνθου

Το αρχαιολογικό μουσείο της Απειράνθου βρίσκεται σε έναν μικρό χώρο στον κεντρικό πεζόδρομο του χωριού και στεγάζει τα πιο σημαντικά αρχαιολογικά ευρήματα της ευρύτερης περιοχής. Ιδρύθηκε την δεκαετία του 60' μετά από πρωτοβουλία των κατοίκων εκθέτοντας στην αρχή την αρχαιολογική συλλογή του Μιχάλη Μπογδάνη. Μετά από ανασκαφές στην περιοχή και ευρήματα που βρίσκαν οι ντόπιοι στις περιουσίες τους κατά τις γεωργικές τους εργασίες, το μουσείο του χωριού εμπλουτίστηκε ακόμα περισσότερο. Στα ευρήματα περιλαμβάνονται μαρμάρινες καντήλες και κρατηρίσκους της Πρωτοκυκλαδικής Περιόδου (3000-2700 π.Χ.), κυκλαδικά ειδώλια και αγγεία, γλυπτά, αρχιτεκτονικά μαρμάρινα μέλη, εργαλεία, όπλα κ.ά.. Ωστόσο, τα πιο σημαντικά

και σπάνια εκθέματα του μουσείου είναι οι δέκα λίθινες πλάκες με βραχογραφήματα σκηνών της καθημερινότητας, που βρέθηκαν στην Κορφή τ' Αρωνιού, έναν παραλιακό λόφο στα ανατολικά της Νάξου, όπου σύμφωνα με τους αρχαιολόγους υπήρξε μικρό ιερό και παρατηρητήριο. (www.naxos.gr)

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απειράνθου

Το δεύτερο μουσείο της Απειράνθου είναι εκείνο της Φυσικής Ιστορίας το οποίο λειτουργεί από το 1966 εκθέτοντας συλλογές δειγμάτων από τη χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής. Το μουσείο λειτουργεί από το 1966 και κατά καιρούς φιλοξενεί συνέδρια και εκδηλώσεις με βασικό θέμα τη χλωρίδα, την πανίδα και την οικολογία. Η συλλογή του χωρίζεται σε τμήματα ξηράς και θάλασσας στα οποία περιλαμβάνονται ενυδρείο, συλλογές από όστρακα, σκελετούς δελφινιών, οστά και κρανίο φυσητήρα, καθώς και την εντυπωσιακά μεγάλη συλλογή ειδών χλωρίδας που προέρχεται από έρευνα του καθηγητή Δημήτρη Βολιώτη στην υδρολογική λεκάνη του χειμάρρου Περαχωρίτη. (www.naxos.gr)

Γεωλογικό Μουσείο Απειράνθου

Το Γεωλογικό Μουσείο Απειράνθου είναι το τρίτο μουσείο που λειτουργεί στο ομώνυμο χωριό, από το 1964, εκθέτοντας τον ορυκτό πλούτο της Νάξου και του ευρύτερου Νοτίου Αιγαίου, ενημερώνοντας επίσης το κοινό για τις διαδικασίες εξόρυξης και κατεργασίας των μεταλλευμάτων όπως η σμύριδα. Το μουσείο υπάγεται διοικητικά στο Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού Αθλητισμού Περιβάλλοντος Παιδείας Πρόνοιας και Αλληλεγγύης (ΝΟΠΠΑΠΠΠΑ) του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων και στεγάζεται στο ισόγειο του Πολιτιστικού Κέντρου. Το εσωτερικό του μουσείου χωρίζεται σε δύο αίθουσες, την «Αίθουσα Νάξου» και την αίθουσα «Το Αιγαίο και ο Κόσμος». Η «Αίθουσα Νάξου» δημιουργήθηκε το 2016 και περιλαμβάνει πετρώματα της Νάξου, κυρίως μάρμαρο, σμύριδα και πυριτόλιθο. Η αίθουσα «Το Αιγαίο και ο Κόσμος» αναφέρετε σε πετρώματα, μεταλλεύματα και το γενικότερο ορυκτό πλούτο του Νοτίου Αιγαίου όπως κυανοσχιστόλιθοι, εκλογίτες, πρασινοσχιστόλιθοι, γρανιτοειδή, ηφαιστίτες από το Ενεργό Ηφαιστειακό Τόξο του Νοτίου Αιγαίου. Επίσης εκθέτονται πετρώματα από την Ελλάδα και άλλες 20 χώρες του Κόσμου. (www.e-kyklades.gr), (www.gtp.gr)

Λαογραφικό Μουσείο Απειράνθου

Το Λαογραφικό Μουσείο της Απειράνθου ιδρύθηκε το 1986 και βρίσκεται στην κεντρική πλατεία της Απειράνθου, στον ανακαινισμένο χώρο του παλιού ελαιοτριβείου του χωριού, μετά από πρωτοβουλία του Μανώλη Γλέζου, στη μνήμη συγχωριανού του συναγωνιστή στην Αντίσταση. Στο μουσείο παρουσιάζονται περισσότερα από 1.200 εκθέματα λαϊκής τέχνης από δωρεές των κατοίκων. Επίσης υπάρχει συλλογή από οικιακά, γεωργικά και κτηνοτροφικά εργαλεία και αντικείμενα του 19^{ου} αιώνα. Οι επισκέπτες μπορούν ακόμα να αγοράσουν από το μουσείο πηλίνα αντικείμενα, βιβλία και αντίγραφα έργων ζωγραφικής Απεραθίτων συγγραφέων και καλλιτεχνών και δίσκους με παραδοσιακή μουσική του χωριού. (www.naxos.gr)

Μουσείο Εικαστικών Τεχνών Απειράνθου

Ιδρύθηκε το 2008 από το σύλλογο Φίλων των Μουσείων και της Βιβλιοθήκης Ν.Ν. Γλέζου, και φιλοξενεί μια πινακοθήκη σύγχρονης τέχνης με πάνω από 70 αξιόλογα έργα ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτηριστικά καλλιτεχνών από τη Νάξο. (www.naxos.gr)

3.3.3 Εκκλησίες και Μοναστήρια

Οι βυζαντινοί ναοί είναι διάσπαρτοι σε όλο σχεδόν το νησί, με μεγαλύτερη όμως πυκνότητα στους κάμπους, όπως στην περιοχή Σαγκρίου και το κεντρικό λεκανοπέδιο της Τραγαίας, θρησκευτικά μνημεία που στολίζουν και προκαλούν δέος με την αρχιτεκτονική τους. Χαρακτηριστικά των Ναών ξεκινώντας από τους παλαιοχριστιανικούς χρόνους είναι οι Βασιλικές του 6ου αιώνα μ.Χ. και διάφορα άλλα είδη ναών, καμαροσκεπείς, ναοί τύπου «μαυσωλείου», ναοί ιδιότυποι, δίκογχοι, αλλά και ένας σπουδαιότατος τρίκογχος ναός, η Παναγία η Δροσιανή στην Τραγαία. Τα υλικά κατασκευής τους είναι αργολιθοδομή λιγότερο ή περισσότερο προσεγμένη. Άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο των ναών είναι οι αψίδες σχεδόν στο σύνολο τους είναι ημικυκλικές, σπάνια τρίπλευρες ορθογωνικές επίσης υπάρχουν και ανάψυδοι τόσο βυζαντινοί όσο και μεταβυζαντινοί ναοί. Οι τρούλοι σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις έχουν κυλινδρικά τα τύμπανα, με μικρές εξαιρέσεις που είναι οκτάπλευρα επίσης μερικές φορές συναντάμε τρούλο που η βάση του είναι ιδιαίτερα πιεσμένη δίνοντας την αίσθηση

τετράγωνου ή ορθογωνίου με στρογγυλεμένες γωνίες. Επίσης σώζονται τμήματα από μαρμαρόγλυπτα τέμπλα και σημαντικές τοιχογραφίες που καταστράφηκαν με το πέρασμα των χρόνων από παρεμβάσεις. Οι ναοί με ζωγραφικό διάκοσμο υπολογίζονται συνολικά γύρω στους 120 από ένα πιθανολογούμενο αρχικό σύνολο περίπου 200, συμπεριλαμβανομένων και ναών ασπρισμένων

Μητρόπολη των Ορθοδόξων

Ο Μητροπολιτικός Ναός της Νάξου βρίσκεται από το 1787 στη περιοχή της Γρόπτας, κοντά στο λιμάνι, πάνω σε ερείπια παλιού ναού. Για το χτίσιμο της εκκλησίας χρησιμοποιήθηκαν τα υλικά του προηγούμενου ναού ενώ λέγεται ότι οι κολόνες από γρανίτη στο εσωτερικό του ναού μεταφέρθηκαν από τα ερείπια της Δήλου. Εντός της εκκλησίας φυλάσσονται εικόνες από την περίοδο της Τουρκοκρατίας κι ένα Ευαγγέλιο, το οποίο δώρισε η Μεγάλη Αικατερίνη της Ρωσίας. Στη Μητρόπολη υπάγονται, εκκλησιαστικά, η Νάξος, η Πάρος και η Αντίπαρος και γι' αυτό ονομάζεται Μητρόπολη Παροναξίας. Η Μητρόπολη Παροναξίας θεωρείται ως μια από τις αρχαιότερες Μητροπόλεις όχι μόνο της Ελλάδος αλλά και του Χριστιανισμού.

Μητρόπολη των Καθολικών

Η Μητρόπολη των Καθολικών χτίστηκε τα πρώτα χρόνια της Ενετοκρατίας, τον 13^ο αιώνα, μέσα στο Κάστρο, στη βόρεια μεριά του, ως τρίκλιτος με θόλο και το 1536 προστέθηκαν άλλα δύο κλίτη και έγινε πεντάκλιτος με τρεις θόλους. Οι Ενετοί ένοικοι του Κάστρου συνήθιζαν να χαράσσουν το οικόσημα τους με μαρμάρινα ανάγλυφα. Στο πάνω μέρος της κεντρικής εισόδου διακρίνονται τα συνολικά τέσσερα οικόσημα μεταξύ άλλων και του Μάρκου Σανούδου. Στο εσωτερικό της εκκλησίας υπάρχουν ξυλόγλυπτα φιλοτεχνημένα από το 1774 και η εντυπωσιακή εικόνα της Παναγίας Ελεούσας που χρονολογείται μεταξύ του 11^{ου} ή 12^{ου} αιώνα και προέρχεται από τη Νικομήδεια της Μικράς Ασίας.

Παναγία Δροσιανή

Κοντά στο χωριό Μονή, προς το Χαλκί, βρίσκεται η Παναγία Δροσιανή μια εκ των αρχαιότερων θρησκευτικών ναών της Νάξου και χρονολογείται από τον 6^ο αιώνα μ.Χ.. Η εκκλησία είναι κτισμένη με ξερολιθιά με αρχιτεκτονική Βυζαντινού ρυθμού και

περιλαμβάνει τρία μονά παρεκκλήσια με τρούλους. Οι πρώτες τοιχογραφίες του ναού χρονολογούνται στον 6^ο αιώνα και οι υπόλοιπες την περίοδο μεταξύ του 11^{ου} και 14^{ου} αιώνα. Την περίοδο της Φραγκοκρατίας υπήρξε καθολικό μοναστήρι, με τη μετάβαση σε ορθόδοξη εκκλησία να γίνεται το 1555. Μεγάλο τμήμα του ναού ήταν χωμένο στη γη με τις αρχαιολογικές ανασκαφές να αναδεικνύουν ολόκληρο τον χώρο την δεκαετία του 70. Η ονομασία της εκκλησίας προέρχεται από παλιούς θρύλους κατά τους οποίους οι πιστοί χωριανοί προσευχήθηκαν στην Παναγία για βροχή σε περιόδους ανομβρίας.

Παναγία Πρωτόθρονος

Η Παναγία Πρωτόθρονος βρίσκεται στο χωριό του Χαλκίου, κτισμένη πάνω σε ερείπια αρχαίου ναού και χρονολογείται μεταξύ του 6^{ου} και του 7^{ου} αιώνα. Στο εσωτερικό του Ναού διατηρούνται 5 στρώματα τοιχογραφιών, με τις πιο χαρακτηριστικές να αποτυπώνουν την περίοδο της εικονομαχίας και χρονολογούνται στο διάστημα του 7^{ου} έως 13^{ου} αιώνα. Άλλη ξεχωριστή τοιχογραφία, απεικονίζει την Παναγία με τη ρόκα στο χέρι (ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου) και θεωρείται μοναδική στα Βαλκάνια. Η ονομασία «Πρωτόθρονος» προήλθε λόγω του ότι υπήρξε έδρα του Επισκόπου.

Παναγία Κερά

Το ξωκκλήσι της Παναγίας Κεράς βρίσκεται απομονωμένο στο κεντρικό και ανατολικό τμήμα της Νάξου, 2 χιλιόμετρα νοτιότερα από το Αργοκίλι. Πρόκειται για βυζαντινό ναό του 9^{ου} αιώνα με σπάνια αρχιτεκτονική σχεδίαση. Στο εσωτερικό του Ναού υπάρχει σύνθρονος και επισκοπικός θρόνος, ενώ έχουν ανακαλυφθεί βυζαντινές τοιχογραφίες κάτω από τα ασβεστώματα των τοίχων.

Αγία Κυριακή

Μία ακόμα εκκλησία του 9^{ου} αιώνα είναι εκείνη της Αγίας Κυριακής, περίπου τρία χιλιόμετρα βόρεια από το χωριό της Απειράνθου. Είναι χτισμένο με ξερολιθιά, με πλήθος τοιχογραφιών στο εσωτερικό του και αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα βυζαντινά μνημεία όχι μόνο της Νάξου αλλά και των Βαλκανίων. Χαρακτηριστικό του ναού είναι η τοιχογραφία στην αψίδα του ιερού με την απεικόνιση πτηνών με κορδέλες στο λαιμό. Αν και έχει υποστεί σοβαρές ζημιές από το πέρασμα του χρόνου και των αρχαιοκάπηλων, ο Ναός έχει μερικώς επισκευαστεί ανά τμήματα.

Άγιος Μάμας ή Παναγία Θεοσκέπαστη

Ο βυζαντινός Ναός του Αγίου ή αλλιώς της Θεοσκέπαστης, βρίσκεται στο χωριό της Ποταμιάς και είναι ο προστάτης των βοσκών. Το εκκλησάκι χρονολογείται γύρω στα μέσα του 10^{ου} αιώνα ενώ λειτουργούσε ως Μητρόπολη των Ορθοδόξων πριν από την περίοδο της Λατινοκρατίας.

Παναγία Δαμνιώτισσα (9ος - 10ος αιώνας)

Η Παναγία Δαμνιώτισσα, πήρε το όνομά της από τον ομώνυμο οικισμό Δαμίνο που κάποτε υπήρχε στο σημερινό χωριό Χαλκί. Χρονολογείται μεταξύ του 9^{ου} και 10^{ου} αιώνα και διατηρεί τοιχογραφίες του 12^{ου} και 13^{ου} αιώνα, ενώ σώζονται και βυζαντινά μαρμάρινα γλυπτά από τον 11^ο αιώνα.

Άγιος Γεώργιος Διασορίτης (10ος - 11ος αιώνας)

Ο Άγιος Γεώργιος Διασορίτης, είναι βυζαντινή εκκλησία του 11^{ου} αιώνα στο χωριό Χαλκί. Κτισμένος με πέτρα και πολλές σπάνιες τοιχογραφίες και γλυπτά, ο Ναός είναι από τους σημαντικούς του χωριού.

Άγιοι Απόστολοι (10ος - 11ος αιώνας)

Οι Άγιοι Απόστολοι είναι μια ακόμα βυζαντινή εκκλησία της Νάξου η οποία χρονολογείται μεταξύ του 10^{ου} και 11^{ου} αιώνα και βρίσκεται κοντά στον εγκαταλελειμμένο οικισμό Μετόχι, λίγο πιο νότια από το χωριό της Κορωνίδας. Χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής της είναι τα δύο επίπεδα ορόφων του ναού που ενώνονται με εξωτερικές σκάλες. Αποτελεί τη μοναδική διώροφη εκκλησία στη Νάξο.

Άγιος Ιωάννης Πρόδρομος στο Κεραμί (11ος - 13ος αιώνας)

Ο ναός του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου βρίσκεται στο χωριό Κεραμί και χρονολογείται από την περίοδο του 11^{ου} έως 13^{ου} αιώνα. Ο τετράγωνος τρούλος του στηρίζεται πάνω σε τέσσερα τόξα και αυτό τον καθιστά στους λεγόμενους ναούς τύπου «μαυσωλείου». Στον ναό διασώζονται σε καλή κατάσταση τοιχογραφίες του 13^{ου} αιώνα.

Ναός Αγίου Νικολάου

Ο μονόχωρος ναός του Αγίου Νικολάου βρίσκεται στο χωριό Σαγκρί και χρονολογείται από τον 11^ο αιώνα. Οι εσωτερικοί τοίχοι του Ναού καλύπτονται από αλλεπάλληλα στρώματα τοιχογραφιών από τον 11^ο έως το 13^ο αιώνα με σκηνές από τη Γέννηση και τη Βάφτιση του Χριστού.

Μονή Τίμιου Σταυρού

Η Μονή του Τίμιου Σταυρού βρίσκεται στον οικισμό της Αγιασσού, ανατολικά από το χωριό του Σαγκρίου και είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά μνημεία της Νάξου. Η Μονή πήρε την ονομασία της από παραφθορά του Sainte Croix, που στα γαλλικά σημαίνει Τίμιος Σταυρός. Ο ναός χρονολογείται από το 11^ο αιώνα ενώ πήρε τη μορφή πυργομοναστηρίου τον 17^ο αιώνα με τους μοναχούς να εγκαταλείπουν τον Ναό οριστικά τον 19^ο αιώνα. Το 1834 η Μονή πέρασε στην τότε ιδιοκτησία του Ελληνικού κράτους και στα τέλη του 19ου αιώνα εξαγοράστηκε από την οικογένεια Μπαζαίου (οικογένεια Ενετών) για εξοχική τους κατοικία, στους απογόνους της οποίας ανήκει έως σήμερα. Ο Ναός και το κάστρο αναστηλωθήκαν το 2000 και κάθε καλοκαίρι, από το 2001, φιλοξενείται το Φεστιβάλ Νάξου το οποίο διοργανώνει ο πολιτιστικός μη κερδοσκοπικός οργανισμός «Αιών». (www.bazeostower.gr)

Εικόνα 3.12: Μονή Τίμιου Σταυρού - Πύργος του Μπαζαίου

Παναγία η Ατταλειώτισσα

Η εκκλησία της Παναγίας της Ατταλειώτισσας, βρίσκεται βόρεια του οικισμού της Γαλήνης, είναι αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου και χρονολογείται περίπου λίγο πριν από τα μέσα του 15^ο αιώνα. Η παράδοση του Ναού αναφέρει ότι κτίστηκε πάνω στα ερείπια αρχαίου ιερού της Αρτέμιδος από μια αρχοντοπούλα από την Αττάλεια της Μικράς Ασίας. Την εκκλησία έχει ανακηρύξει ως διατηρητέο μνημείο η 2η Εφορία Βυζαντινών αρχαιοτήτων.

3.3.4 Τοπικά προϊόντα

Η Νάξος φημίζεται για τα τοπικά της προϊόντα έχοντας Προστατευμένη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π.) και Προστασία Γεωγραφικής Ένδειξης (Π.Ε.Γ) για πολλά από αυτά όπως τα τυριά αρσενικό και γραβιέρα, πατάτες Νάξου και το Κίτρο Νάξου. Επίσης, η Νάξος παράγει αγνό θυμαρίσιο μέλι με αρκετές βραβεύσεις για τους παραγωγούς του και καλό κρασί, έχοντας άλλωστε, κατά τη μυθολογία, το θεό Διόνυσο ως προστάτη της εύφορης γης και εκείνον που φύτεψε το πρώτο κλίμα στη Νάξο. Οι ποικιλίες κλιμάτων κρασιού που ευδοκιμούν στη Νάξο είναι κυρίως το Αθήρι, το Αηδάνι, το Ποταμήσι, το Φωκιανό, η Μαντηλαριά κα.. Ακόμα, σημαντική είναι και η παραγωγή ελιάς και λαδιού. Τέλος, στα ορεινά της Νάξου παρουσιάζεται μεγάλη κτηνοτροφική δραστηριότητα, κυρίως σε κατσίκια και πρόβατα, ενώ στα πεδινά σε μοσχάρια.

Τα τυριά της Νάξου

Στη Νάξο υπάρχει μια μακρά παράδοση στη Παρασκευή τυριού που ξεκινάει από το 16^ο αιώνα. Το διασημότερο τυρί που πρεσβεύει το νησί είναι η Γραβιέρα Νάξου, προϊόν με πιστοποίηση Π.Ο.Π. από το 1996. Το δεύτερο τυρί Νάξου που πήρε πιστοποίηση Π.Ο.Π. (στις αρχές του 2020) είναι το λεγόμενο αρσενικό. Τα υπόλοιπα κλασσικά τυριά που παράγει η Νάξος είναι η ξυνομυζήθρα, το ξυνοτύρι και η μυζήθρα. Σήμερα, η κτηνοτροφική δραστηριότητα στη Νάξο περιλαμβάνει περίπου 10.000 αγελάδες και 100.000 αιγοπρόβατα με την ετήσια παραγωγή να ανέρχεται κοντά στον ενάμιση τόνο. (www.greekgastronomyguide.gr)

Κίτρο Νάξου

Το περίφημο κίτρο Νάξου είναι ένα από τα τρία ελληνικά ηδύποτα με ονομασία προέλευσης. Οι κιτριές ευδοκιμούν σε κάμπους με ήπιο κλίμα, με ήρεμους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια, όπως στις Εγγαρές και το Σαγκρί. Από τον καρπό παράγονται γλυκά του κουταλιού, ενώ από τα φύλλα παράγεται το κίτρο. Οι παλιοί συνήθιζαν βγάζουν αποστάγματα κίτρου το οποίο παρέπεμπε περισσότερο σε κιτρόρακο, ωστόσο η συνταγή που καθιέρωσε το Ναξιώτικο κίτρο διεθνώς, δημιουργήθηκε προς τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ενώ οι πρώτες εξαγωγές κίτρου έγιναν το 1928. (<http://www.seaop.gr>)

Πατάτα Νάξου

Λόγω της μεγάλης πεδινής έκτασης του νησιού και την ανάγκη αυτονομίας, οι Ναξιώτες ξεκίνησαν την καλλιέργεια της πατάτας από το 1840 και κατέληξαν να την εξάγουν ως βασικό προϊόν σε όλη την Ελλάδα με ιδιαίτερο χαρακτηριστικό την ποιότητα και τη γεύση. Στις αρχές της δεκαετίας του 50 η Νάξος επιλέχθηκε ως σποροπαραγωγικό κέντρο καλλιέργειας και παραγωγής κρατικού πατατοσπόρου με τη παραγωγή σήμερα να φτάνει τους 8.000 τόνους. Το 2010 η πατάτα Νάξου έλαβε τις πιστοποιήσεις Π.Ο.Π. και Π.Γ.Ε. (<https://www.greekgastronomyguide.gr>)

Μέλι Νάξου

Το ορεινό ανάγλυφο της ηπειρωτικής Νάξου ευδοκίμει την άνθιση του θυμαριού και από εκεί παράγεται η κυριότερη ποικιλία μελιού στη Νάξο. Το θυμαρίσιο μέλι φημίζεται για την ιδιαίτερη γεύση του, με αρκετούς μελισσοκόμους να βραβεύονται για την ποιότητα του προϊόντος τους. Σύμφωνα με τους ίδιους, στη Νάξο παράγονται ετησίως 35 με 40 τόνοι μελιού.

Ελιές και λάδι Νάξου

Οι ελιές και το λάδι αποτελούν τα κύρια γεωργικά προϊόντα της Νάξου. Εκτιμάται ότι τα αιωνόβια ελαιόδεντρα της Νάξου είναι γύρω στα 270.000, καλύπτοντας μια συνολική έκταση 30.000 στρεμμάτων, τα μισά εκ των οποίων βρίσκονται στο χωριό Χαλκί. Η κύρια ποικιλία ελιάς είναι η θρούμπα ωστόσο στη Νάξο καλλιεργούνται και οι ποικιλίες μανάκι και κορωνιά. Τα ελαιοτριβεία της Νάξου ανέρχονται γύρω στα 90 παρόλα αυτά, αρκετά είναι εκείνα που έχουν αλλάξει χρήση, είτε ως κατοικία είτε ως μουσεία. (www.olivemuseum.com)

3.3.5 Εκδηλώσεις

Μέσα από τα χιλιάδες χρόνια ιστορίας αλλά και με τους δεσμούς με τους αρχαίους θεούς, η Νάξος διατηρεί πολλά έθιμα και παράγει εκδηλώσεις τους ανοιξιάτικους και καλοκαιρινούς μήνες προς «τιμή» του θεού Διόνυσου, Απόλλωνα και της θεάς Δήμητρας. Βέβαια δεν παραβλέπεται και ο εορτασμός της σύγχρονης θρησκείας με τα πανηγύρια να στήνονται από τις αρχές του Μάη μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου σχεδόν σε κάθε χωριό της Νάξου. Επίσης στη Νάξο φιλοξενούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις σε ιστορικούς χώρους και κτήρια (πχ. στον Πύργο του Μπαζαίου και στο ενετικό μουσείο) από τον επίσημο δημοτικό πολιτιστικό φορέα «ΝΟ.Π.Π.Α.Π.Π.Π.Α.» (Νομικό Πρόσωπο Πολιτισμού Αθλητισμού Περιβάλλοντος Παιδείας Πρόνοιας και Αλληλεγγύης) ή άλλους πολιτιστικούς συλλόγους. Τέλος, η Νάξος προωθεί και της αθλητικές εκδηλώσεις ατομικού και ομαδικού χαρακτήρα, τόσο για μικρούς όσο και για μεγάλους.

Εκδηλώσεις με αρχαίο-κυκλαδίτικες ρίζες

Απόκριες

Οι Απόκριες γιορτάζονται με ένα ξεχωριστό τρόπο στη Νάξο καθώς αποτελούν συνέχεια των αρχαίων Διονυσιακών εορτών, ενώ και χρονικά συμπίπτουν με τα αρχαία Ανθεστήρια. Την Κυριακή της τελευταίας Αποκριάς στις πλατείες και στα προαύλια των εκκλησιών πολλών χωριών της Νάξου στήνεται αποκριάτικο γλέντι με βιολιά, τσαμπούνες και ντουμπάκια (τύμπανα). Το αποκριάτικο γλέντι ξεκινάει από το πρωί της τελευταίας Κυριακής της Αποκριάς, στη παραλία της Χώρας και στις πλατείες των χωριών και συνεχίζεται μέχρι την καθαρή Δευτέρα. Στα χωριά του Δανακού, την Απείρανθο, τη Κόρωνο κ.ά. οι νέοι φορούν κουκούλες και κουδούνια (γι' αυτό αποκαλούνται και κουδουνάτοι) και κρατώντας τη «σόμπα» (διονυσιακός φαλλός), προκαλούν δυνατό θόρυβο περνώντας μέσα από το χωριό, υποδεχόμενοι την εαρινή περίοδο και ξορκίζοντας τα κακά πνεύματα. Παράλληλο είναι το έθιμο γίνεται και την καθαρά Δευτέρα με τους «κορδελάτους» και τους «φουσανελάτους» στα χωριά της Γαλήνης, στις Εγγαρές, στις Μέλανες και τον Κυνίδαρο. Ομοίως οι νέοι και οι νέες, φορώντας φορεσιές με χρωματιστές κορδέλες και φουσανέλες αντίστοιχα, ενώνονται σε χορούς, τα λεγόμενα μπαϊράκια, με αρχηγό τον μπαϊραχτάρη, εκείνον που σέρνει τον

χορό και κρατάει το μπαϊράκι της ομάδας (ένα καλάμι με ένα χρωματιστό μαντήλι στην άκρη) τιμώντας για την επίσκεψή τους τις γυναίκες από τα διπλανά χωριά, χορεύοντας όλοι μαζί στην κεντρική πλατεία. Οι γυναίκες με τη σειρά τους, για να τους ευχαριστήσουν, προσφέρουν στους άντρες φαγητά, γλυκά και κρασί. Το συγκεκριμένο έθιμο είχε το χαρακτήρα γνωριμίας και συνοικεισίου των νέων από τα γύρω χωριά, ενώ σε πολλές περιπτώσεις προκύπταν και γάμοι. Το έθιμο αναβιώνει μέχρι και σήμερα καθώς μεταφέρεται από γενιά σε γενιά.

Λαμπαδηφορία

Μία μέρα πριν τις αποκριάτικες εκδηλώσεις με τους χορούς και τις παρελάσεις αρμάτων, Σάββατο βράδυ, διεξάγεται ένα ξεχωριστό δρώμενο με ρίζες από την αρχαιοελληνική κυκλαδίτικη παράδοση, 2500 χρόνων πριν, και προς τιμή του θεού Διόνυσου. Το δρώμενο αυτό είναι η Λαμπαδηφορία, όπου ο κόσμος της Νάξου ως λαοθάλασσα ανθρώπων από κάθε ηλικία, εθνικότητα και φύλο, λαμβάνει μέρος σε μια ιδιαίτερη παρέλαση, φορώντας λευκά σεντόνια, έχοντας μαύρα βαμμένα πρόσωπα και κρατώντας στάχια, αναμμένες δάδες και άλλα απολλώνια και διονυσιακά στοιχεία. Αυτή η αλλόκοτη εμπειρία περιλαμβάνει άναρθρες κραυγές, αλαλαγμούς και ρυθμικούς ήχους από τύμπανα και σφυρίχτρες. Η παρέλαση ξεκινάει από το Κάστρο και περνάει μέσα από τα στενά της παλιάς πόλης, διασχίζει το μήκος της του κεντρικού δρόμου της παραλίας και καταλήγουν στην πλατεία, απέναντι από το ξωκκλήσι της Παντάνασσας όπου οι λαμπαδηφόροι καίνε το «Κακό Πνεύμα» το οποίο περιφέραν σε όλη τη διαδρομή. Στο τέλος διαδρομής προσφέρεται ρακόμελο στους παραβρισκόμενους για να κλείσει η βραδιά με το ιδανικό φινάλε.

Γιορτή του Αϊ Γιάννη του Κλήδονα

Μια από τις μεγαλύτερες γιορτές του καλοκαιριού είναι εκείνη του Αϊ Γιάννη του Κλήδονα στις 24 Ιουνίου. Το έθιμο σχετίζεται με τη μαντική διαδικασία, κατά την οποία αποκαλύπτεται στις ανύπαντρες κοπέλες η ταυτότητα του μελλοντικού τους συζύγου. Το προσωνύμιο «Κλήδονας» προέρχεται από τη λέξη «κλήδων» η οποία στα αρχαία ελληνικά σημαίνει προγνωστικός ήχος και περιέγραφε τον συνδυασμό των παράξενων και ασυνάρτητων λέξεων κατά τη διάρκεια της μαντικής τελετής. Το τελετουργικό του εθίμου θέλει τους συγχωριανούς να συγκεντρώνονται στις πλατείες και να ανάβουν φωτιές στις οποίες καίνε τα μαγιάτικα στεφάνια ενώ πηδάνε τρεις φορές ο καθένας πάνω

από τη φωτιά. Η φωτιά, όπως και στην αρχαιότητα, συμβολίζει την κάθαρση και το ξόρκισμα του «κακού». Η όλη γιορτινή «τελετή» συνοδεύεται σε μερικά χωριά, από μουσικές, μικρά θεατρικά και φυσικά φαγητό και ποτό.

Πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις

Φεστιβάλ Νάξου

Το Φεστιβάλ Νάξου περιλαμβάνει τη διαπολιτισμική συνάντηση νέων αλλά και αναγνωρισμένων καλλιτεχνών από την Ελλάδα και το εξωτερικό για την παρουσίαση στο κοινό εικαστικών εκθέσεων, συναυλιών, παραδοσιακών χορών, θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών δρώμενων. Το συγκεκριμένο πολιτιστικό φεστιβάλ έχει γίνει πλέον θεσμός στο νησί καθώς οργανώνεται κάθε καλοκαίρι από το 2001 και διαρκεί τους μήνες Ιούλιο, Αύγουστο και Σεπτέμβριο. Το σημείο συνάντησης λαμβάνει χώρα σε κτήρια ιστορικής σημασίας και πολιτισμικής κληρονομιάς όπως τη μονή του Τιμίου Σταυρού, τα Ύρια, το ναό του Διόνυσου και άλλους χώρους.

Γιορτές τοπικής παραγωγής

Γιορτή του Κρασιού

Η γιορτή του Κρασιού περιλαμβάνει την παρουσίαση των εργασιών για την παραγωγή του κρασιού. Οργανώνεται συνήθως στις αρχές του Αυγούστου με την στήριξη τοπικών συλλόγων και του δήμου. Η γιορτή, που είναι ανοικτή στο κοινό, περιλαμβάνει το πάτημα των σταφυλιών σε επιλεγμένο παραδοσιακό πατητήρι, επεξήγηση της όλης διαδικασίας αλλά και συζήτηση περί οινολογίας και οινογευσίας. Επίσης προσκαλούνται εξιδικευμένοι οινολόγοι και μάγειρες οι οποίοι μοιράζονται τα μυστικά του κρασιού με τους επισκέπτες.

Γιορτή της Πατάτας

Η λεγόμενη «Γιορτή της πατάτας» έχει γίνει θεσμός πλέον στη Νάξο καθώς πραγματοποιείται κάθε Αύγουστο, από το 2009 στην Αγία Άννα στη περιοχή Κάπαρες. Οι αγρότες της Ένωσης Αγροτικού Συνεταιρισμού της Νάξου συγκεντρώνουν την

καλλιέργεια της πατάτας τους και τις μαγειρεύουν με οχτώ παραδοσιακές συνταγές, για να τις προσφέρουν στους ντόπιους και ξένους παραβρισκόμενους. Η γιορτή προς τιμή του τοπικού προϊόντος συνοδεύεται από κρασί, παραδοσιακή μουσική και χορό. Το 2017 η Ε.Α.Σ. Νάξου μέσα από μια δυναμική δράση κατάφερε να καταγράψει τη τηγανιτή πατάτα Νάξου στο βιβλίο με τα ρεκόρ Guinness, διαφημίζοντας το ίδιο το προϊόν αλλά και τη Νάξο. Για τη καταγραφή του ρεκόρ συγκεντρώθηκαν ενάμιση τόνος πατάτα, τις οποίες καθάρισαν και τηγάνισαν σε 22 τσουκάλια εθελοντές και μάγειρες. Το καθαρό βάρος ρεκόρ της τηγανητής πατάτας ήταν 554 κιλά και η θέση της Νάξου στο βιβλίο των παγκοσμίων ρεκόρ ήταν πλέον γεγονός στις 15 Ιουλίου 2017 (www.cyclades24.gr)

Γιορτή του Ψαρά

Η Γιορτή του Ψαρά είναι μια θρησκευτική γιορτή αγιασμού των υδάτων της Νάξου και των καϊκιών των ψαράδων που γίνεται κάθε χρόνο στις 28 Ιουνίου. Η γιορτή ξεκινάει από την εκκλησία του Αγίου Ιωάννη στον Απόλλωνα, και καταλήγει, μετά το τελετουργικό, σε γλέντι με παραδοσιακή μουσική, χορό, κρασί και θαλασσινό φαγητό. (www.naxos.travelfind.gr)

Δημήτρια

Τα ονομαζόμενα «ΔΗΜΗΤΡΙΑ», προς τιμή της θεάς Δήμητρας και του Ναού της στο χωριό όπου και εκδηλώνονται, το Σαγκρί, είναι μια γιορτή ανάδειξης των τοπικών προϊόντων που παράγει η Νάξια γη. Κάθε χρόνο στις αρχές Αυγούστου και για διάρκεια μιας εβδομάδας στήνονται στο άλσος του Σαγκρίου αγροτουριστικά περίπτερα στα οποία οι τουρίστες και οι ντόπιοι μπορούν να αγοράσουν αγνά προϊόντα κατευθείαν από τους παραγωγούς. Τα «ΔΗΜΗΤΡΙΑ» επίσης περιλαμβάνουν και πολιτιστικά δρώμενα, όπως μουσικές και θεατρικές παραστάσεις τα οποία φιλοξενούνται στον προαύλιο χώρο της Μονής του Αγίου Ελευθερίου. Ακόμα, το μοναστήρι το οποίο χρονολογείται από τον 17^ο αιώνα, στεγάζει στο εσωτερικό του για εκείνο το διάστημα εικαστικές εκθέσεις και παραδοσιακά αντικείμενα εποχής. Ο επισκέπτης της εκδήλωσης μπορεί να ολοκληρώσει την περιπλάνησή του με την επίσκεψή του στον Ναό της Δήμητρας, επισκεπτόμενος και το μουσείο του ναού.

Αθλητικές εκδηλώσεις

Naxathlon

Όσον αφορά της αθλητικές εκδηλώσεις, η Νάξος έχει να παρουσιάσει το ετήσιο Νάξαθλον, το οποίο διοργανώνεται τον Οκτώβριο και πρόκειται για αγώνες τρίαθλου. Το συγκεκριμένο τρίαθλο περιλαμβάνει αγωνίσματα όπως κολύμβηση ανοιχτής θαλάσσης, ποδηλασία και τρέξιμο, τόσο για μικρούς όσο και για μεγάλους. Η διοργάνωση όπως και οι διαγωνιζόμενοι ενισχύονται και υποστηρίζονται από τους τοπικούς χορηγούς και τον δήμο (ΝΟΠΠΑΠΠΠΑ) Το τελευταίο Νάξαθλον ήταν το 2018 και είχε σημειωθεί ρεκόρ συμμετοχής στα 11 χρόνια ιστορίας του, απολαμβάνοντας παράλληλα προβολή και αναφορές από μεγάλα τηλεοπτικά μέσα (www.naxathlon.gr)

Μηλώσια

Τα Μηλώσια είναι αθλητικές εκδηλώσεις που διοργανώνονται από τον Αθλητικό Μορφωτικό Σύλλογο Φιλοτίου «Ζεύς», κάθε Αύγουστο. Οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν τουρνουά ποδοσφαίρου, βόλεϋ (κλασσικό ή παραλίας) και μπάσκετ, επίσης αγώνες ταχύτητας και αντοχής στους δρόμους του Φιλωτίου, καθώς και ποδηλατοδρομίες και στίβο. Τα Μηλώσια ενδείκνυται για μικρούς και μεγάλους, τόσο για ντόπιους αθλητές όσο και για ξένους, με ή χωρίς αθλητικό υπόβαθρο.

3.4 Τουριστικές υποδομές

Ο τουρισμός πλέον εξαπλώνεται με γοργούς ρυθμούς στα περισσότερα μήκη και πλάτη του κόσμου και την τελευταία δεκαετία η Νάξος δείχνει να επικεντρώνεται ολοένα και πιο έντονα στον συγκεκριμένο κλάδο. Πέρα από την εύφορη γη, η Νάξος έχει να αναδείξει πολλά στοιχεία στο γεωπεριβάλλον της καθώς πρόκειται για το μοναδικό νησί των Κυκλάδων με τόσο έντονη βιοποικιλότητα, όπου περιλαμβάνονται βουνά, πεδιάδες, δάση, λίμνες, ποτάμια, καταρράκτες και παραλίες. Η Νάξος μάλιστα, έχει αποσπάσει και πολλές ενθαρρυντικές συστάσεις από τα διεθνή μέσα. Μεταξύ άλλων, η Αγγλική «The Telegraph» το 2018 κατέταξε τη Νάξο ως το νησί με τις δεύτερες πιο όμορφες παραλίες

της Μεσογείου, πίσω από την Ισπανική Φορμεντέρα. Επίσης ειδικές αναφορές γίνονται για τα φυσικά τοπία, τις παραδοσιακές εκδηλώσεις και τη γαστρονομία του νησιού.

3.4.1 Προσβασιμότητα και οδικό δίκτυο

Η Νάξος ωστόσο υστερεί σε βασικές τουριστικές υποδομές, όπως το αεροδρόμιο και το λιμάνι, τα οποία στην παρούσα χρήση τους μπορούν να εξυπηρετήσουν ένα σχετικά μικρό αριθμό τουριστών, συγκριτικά με τις υποδομές γειτονικών νησιών όπως η Πάρος, η Μύκονος και η Σαντορίνη.

Στην πρώτη περίπτωση το **αεροδρόμιο**, με μήκος αεροδιάδρομου 901 μέτρα, μπορεί να υποδεχθεί μόνο τουρμποελικοφόρα αεροπλάνα μήκους 23 μέτρων και χωρητικότητας έως 50 ατόμων. Το αεροδρόμιο λειτουργεί από τον Ιούλιο του 1992 και υποστήριζε πτήσεις από και προς το εξωτερικό μέχρι και το 2015, ενώ από εκεί και έπειτα έχει χαρακτηριστεί ως αεροδρόμιο πτήσεων εσωτερικού και καλύπτει τις διαδρομές από και προς Αθήνα και λιγότερο από Θεσσαλονίκη.

Στις 10 Ιανουαρίου 2020 δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης η κήρυξη των απαλλοτριώσεων ακινήτων για την επέκταση του διαδρόμου προσγειώσεων – απογειώσεων του αεροδρομίου Νάξου και την κατασκευή νέων εγκαταστάσεων για την υποστήριξη της λειτουργίας του αερολιμένα. Το συγκεκριμένο θέμα αποτελούσε χρόνιο εμπόδιο στην εξέλιξη του αναπτυξιακού έργου. Η ΥΠΑ σχεδιάζει να επεκτείνει το μήκος του διαδρόμου στα 1.200 μ και να κατασκευάσει ζώνη ασφαλείας διαδρόμου (Runway End Safety Area, RESA) και στις δύο πλευρές του, να κατασκευάσει, επίσης, δύο νέους τροχοδρόμους, να επεκτείνει το πεδίο ελιγμών κατά 8.000 τ.μ. και το κτίριο του σταθμού κατά επιπλέον 2.100 τ.μ. Φορέας υλοποίησης του έργου είναι η Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, ενώ το συνολικό κόστος μπορεί να ανέλθει σε €5 εκατ.» (ΙΝΣΕΤΕ)

Σε πρόσφατη έκθεση του ΙΝΣΕΤΕ, τον Δεκέμβριο του 2020, αναφέρει τα έργα που πρέπει να γίνουν για την ανάπτυξη του αεροδρομίου της Νάξου. Χαρακτηριστικά αναφέρει: «Επέκταση διαδρόμου από 900 μ. σε 1200 μ. και χώρων στάθμευσης αεροσκαφών, τη βελτίωση έργων υδραυλικής προστασίας (έργα αποστράγγισης – αποχέτευσης όμβριων υδάτων), έργων πρόσβασης όπως επίσης περίφραξης και φωτισκίασης διαδρομών.»

Επίσης το ΙΝΣΕΤΕ αναφέρεται στην υπάρχουσα κατάσταση τονίζοντας ότι «υπάρχουν μελέτες με ελλείψεις και χωρίς Άδειες Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ). Επίσης υφίσταται αίτημα από την διεύθυνση αεροδρομίων για ολοκλήρωση των μελετών εφαρμογής, ενώ τα διαθέσιμα χρήματα για το έργο μπορούν να καλυφθούν από το πακέτο των περιφερειακών αεροδρομίων. Πρέπει το ΥΠΟΜΕΔΙ (Υπουργείο Υποδομών Μεταφορών & Δικτύων) να εγκρίνει τις προτάσεις της διεύθυνσης αεροδρομίων για την ωρίμανση του έργου» (www.insete.gr)

Όσον αφορά το **λιμάνι** του νησιού, περιλαμβάνει μια σχετικά μικρή προβλήτα, με τον συνολικό αριθμό πλοίων που μπορούν να προσαράξουν την ίδια στιγμή να είναι δύο, με βασική προϋπόθεση τουλάχιστον ένα από τα δύο πλοία να είναι τύπου «δελφίνι». Κατά τους μήνες υψηλής τουριστικής κίνησης και τις μεσημβρινές ώρες όπου γίνονται οι περισσότερες αφίξεις πλοίων, το λιμάνι μπλοκάρει στην είσοδο και την έξοδό του, λόγω της κακής χωροταξικής του διάταξης, ένα πρόβλημα για το οποίο έχουν γίνει μελέτες αλλά δεν προχωράει σε κάποια αλλαγή για γραφειοκρατικούς λόγους.

3.4.2 Υποδομές φιλοξενίας

Σύμφωνα με στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, η Νάξος έχει 147 ξενοδοχεία, με συνολικό αριθμό δωματίων 3.428 και αριθμό κλινών 6.876. Στον παρακάτω Πίνακα 3.3 παρουσιάζεται η κατανομή των ξενοδοχείων με βάση την κατηγορία αστεριών τους. Όσον αφορά την δυναμικότητα και των υπολοίπων νησιών

των Κυκλάδων, η Νάξος έρχεται 4^η πίσω από τη Σαντορίνη, τη Μύκονο και τη Πάρο, (Πίνακας 3.4) . Η Νάξος διαθέτει το 12% των κλινών στις Κυκλάδες (Πίνακας 3.4).

Πίνακας 3.3: Κατηγοριοποίηση των ξενοδοχείων της Νάξου βάση των αστεριών τους

Κατηγορία Αστέρια	Αριθμός Ξενοδοχείων	Αριθμός Δωματίων	Αριθμός Κλινών	Δωμάτια ανά ξενοδοχείο
1	22	294	595	13
2	79	1.435	2.795	18
3	28	1.070	2.132	38
4	14	481	1.013	34
5	4	148	341	37
ΣΥΝΟΛΟ	147	3.428	6.876	23

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2019

Πίνακας 3.4: Η δυναμικότητα των νησιών των Κυκλάδων κατά αστέρια

ΝΗΣΙΑ/ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Αστέρια:	5*	4*	3*	2*	1*	Σύνολα
Άνδρος	Μονάδες	1	3	12	7	4	27
	Δωμάτια	17	68	369	163	76	693
	Κλίνες	39	96	722	340	122	1.319
Σαντορίνη	Μονάδες	47	91	74	55	33	300
	Δωμάτια	1.743	2.433	1.561	1.342	515	7.594
	Κλίνες	3.483	4.798	3.136	2.532	1.037	14.986
Ίος	Μονάδες	2	5	8	24	8	47
	Δωμάτια	62	163	243	531	129	1.128
	Κλίνες	118	325	496	1.068	267	2.274
Μήλος	Μονάδες	1	3	7	21	6	38
	Δωμάτια	42	68	123	429	88	750
	Κλίνες	84	137	244	857	167	1.489
Μύκονος	Μονάδες	46	54	35	26	32	193
	Δωμάτια	2.463	1.952	1.139	596	440	6.590
	Κλίνες	5.041	4.003	2.292	1.179	879	13.394
Νάξος	Μονάδες	4	14	28	79	22	147
	Δωμάτια	148	481	1.070	1.435	294	3.428
	Κλίνες	341	1.013	2.132	2.795	595	6.876
Πάρος	Μονάδες	6	19	37	58	17	137
	Δωμάτια	360	850	1.093	1.090	224	3.617

Σύρος	Κλίνες	704	1.590	2.161	2.119	455	7.029
	Μονάδες	4	11	15	20	2	52
	Δωμάτια	34	471	355	436	23	1.319
Τήνος	Κλίνες	66	900	686	833	39	2.524
	Μονάδες		5	15	16	5	41
	Δωμάτια		310	351	454	68	1.183
Λοιπά νησιά	Κλίνες		585	717	869	113	2.284
	Μονάδες	4	4	34	56	10	108
	Δωμάτια	186	69	581	985	151	1.972
Σύνολο Κυκλάδων	Κλίνες	341	149	1.123	1.955	294	3.862
	Μονάδες	115	209	265	362	139	1090
	Δωμάτια	5.055	6.865	6.885	7.461	2.008	28.274
	Κλίνες	10.217	13.596	13.709	14.547	3.968	56.037

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2019

Πίνακας 3.5: Μερίδιο ξενοδοχειακές κλίνες των Κυκλάδων

	Κλίνες	Ποσοστό κλινών
Ανδρος	1.319	2%
Σαντορίνη	14.986	27%
Ίος	2.274	4%
Μήλος	1.489	3%
Μύκονος	13.394	24%
Νάξος	6.876	12%
Πάρος	7.029	13%
Σύρος	2.524	5%
Τήνος	2.284	4%
Λοιπά νησιά	3.862	7%
Σύνολο Κυκλάδων	56.037	100%

Πηγή: Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, 2019

Ένας δείκτης σύγκρισης του βαθμού συγκέντρωσης κλινών στα νησιά των Κυκλάδων είναι η αναλογία κλινών ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο του κάθε νησιού. Από τον Πίνακα 3.6 παρατηρείται ότι η Νάξος ενώ είναι τέσσερις έως και πέντε φορές μεγαλύτερη σε έκταση από τη Μύκονο και τη Σαντορίνη, έχει σχεδόν δέκα φορές λιγότερες κλίνες για κάθε τετραγωνικό χιλιόμετρο. Παράλληλα βρίσκεται στα μισά από τον μέσο όρο.

Πίνακας 3.6: Αναλογία κλινών και έκταση νησιών

ΝΗΣΙΑ	Κλίνες	Εμβαδό (km²)	Δείκτης
Άνδρος	1.319	381,0	3
Σαντορίνη	14.986	76,2	197
Ίος	2.274	109,0	21
Μήλος	1.489	106,1	14
Μύκονος	13.394	106,0	126
Νάξος	6.876	429,8	16
Πάρος	7.029	196,3	36
Σύρος	2.524	101,9	25
Τήνος	2.284	194,5	12
ΣΥΝΟΛΟ	52.175	1.700,8	30,6

3.4.3 Υποδομές εστίασης

Σύμφωνα με στοιχεία του συλλόγου εστίασης, στη Νάξο και τις Μικρές Κυκλάδες (Ηρακλειά, Σχινούσσα, Κουφονήσια, Δονούσα), υπάρχουν 550 επιχειρήσεις μαζικής εστίασης υγειονομικού ενδιαφέροντος όπως εστιατόρια, καφετέριες, ταβέρνες, ζαχαροπλαστεία, ουζερί, μπαρ, κέντρα διασκέδασης κ.α.. Οι καφετέριες αντιπροσωπεύουν σχεδόν τον μισό κλάδο, ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων σε ποσοστό 45% ενώ τα εστιατόρια και μπαρ (οτιδήποτε πουλάει αλκοολούχα ποτά) το 35% και 20% αντίστοιχα. Το σύνολο των επιχειρήσεων εστίασης απασχολούσε πριν την πανδημία περίπου 3.000 εργαζομένους και 800 μέλη οικογενείας, δηλαδή 7 άτομα προσωπικό ανά επιχείρηση. (Σύλλογος Μαζικής Εστίασης Νάξου «Φιλοξενία»)

Ίσως ο πιο ευάλωτος κλάδος του τουρισμού κατά τη διάρκεια της πανδημίας, μετρώντας μεγάλες απώλειες από τις συχνές μεταβολές και τους περιορισμούς του πολιτικού περιβάλλοντος. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, και στο διάστημα που επιτρέπονταν η

λειτουργία του κλάδου δηλαδή από 25/5/2020 έως 03/11/2020, άνοιξε το 90% των επιχειρήσεων μαζικής εστίασης της Νάξου. Επίσης, μόλις το 40% των εργαζομένων διατήρησαν τη θέση εργασίας τους κατά τους θερινούς μήνες, δηλαδή περίπου 1200 εργαζόμενοι. Από την άλλη τα μέλη οικογενειών διατήρησαν τις θέσεις εργασίας τους υποστηρίζοντας την οικογενειακή τους επιχείρηση. (Σύλλογος Μαζικής Εστίασης Νάξου «Φιλοξενία»)

3.5 Τουριστική ζήτηση στη Νάξο

Στον Πίνακα 3.7 παρουσιάζονται οι ακτοπλοϊκές αφίξεις την τελευταία πενταετία, οι οποίες αυξάνονται με φθίνοντα ρυθμό μέχρι το 2019 όπου καταγράφονται αφίξεις πάνω από μισό εκατομμύριο. Το 2020 και συγκεκριμένα από τον Μάρτιο που ξεκίνησε η εξάπλωση της πανδημίας, η αφίξεις καταγράφουν τεράστια μείωση ιδιαίτερα τους μήνες Απρίλιο και Μάιο όπου εφαρμόστηκαν τα μέτρα περιορισμού των διεθνών και εγχώριων μετακινήσεων. Τους καλοκαιρινούς μήνες υπήρξε μεγαλύτερη κίνηση στο λιμάνι ωστόσο υπήρξαν σχεδόν οι μισές αφίξεις από τη προηγούμενη χρονιά.

Επίσης στο Διάγραμμα 3.1 παρατηρείται η υψηλή εποχικότητα στη Νάξο, με τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο να γίνονται οι μισές αφίξεις και το υπόλοιπο ένα τέταρτο να γίνονται τον Ιούνιο και το Σεπτέμβριο, για το έτος 2019. Η κατάσταση αλλάζει πλήρως το 2020 λόγω των περιορισμών και το κλείσιμο συνόρων που έφερε η πανδημία. Το άνοιγμα των συνόρων την 1^η Ιουλίου σηματοδότησε το ξεκίνημα της τουριστικής σεζόν για το 2020 με το 86% των συνολικών αφίξεων να γίνονται στο τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου.

Πίνακας 3.7: Ακτοπλοϊκές αφίξεις στη Νάξο ανά μήνα: 2016 – 2020

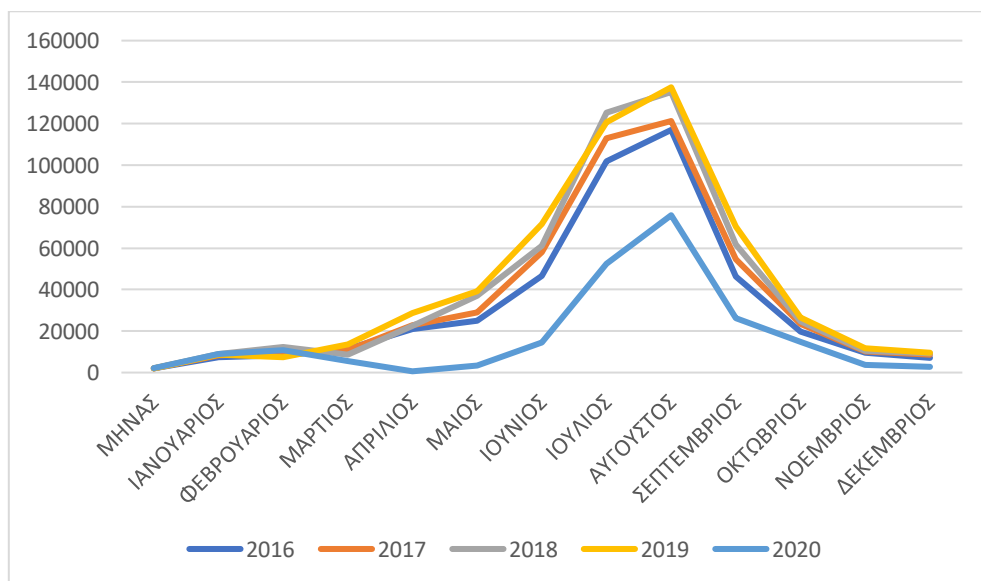
ΜΗΝΑΣ	2016	%	2017	%	2018	%	2019	%	2020
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	7.524	9%	8.306	7%	8.967	-4%	8.605	5%	9.011
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	8.179	15%	9.622	22%	12.393	-69%	7.314	32%	10.768
ΜΑΡΤΙΟΣ	11.547	-8%	10.648	-21%	8.784	36%	13.642	-59%	5.573

ΑΠΡΙΛΙΟΣ	21.088	7%	22.790	-2%	22.432	22%	28.829	-98%	611
ΜΑΙΟΣ	24.893	14%	28.859	22%	37.042	6%	39.234	-92%	3.249
ΙΟΥΝΙΟΣ	46.611	20%	57.977	5%	61.224	15%	71.698	-80%	14.505
ΙΟΥΛΙΟΣ	101.864	10%	112.966	10%	125.317	-4%	120.586	-57%	52.424
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	116.951	4%	121.248	10%	135.206	2%	137.515	-45%	75.840
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	46.233	15%	54.638	11%	61.718	12%	70.457	-63%	26.263
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	19.635	16%	23.424	5%	24.642	7%	26.542	-44%	14.860
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	9.553	5%	10.033	5%	10.512	10%	11.700	-69%	3.611
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	7.189	18%	8.769	6%	9.312	2%	9.457	-70%	2.876
ΣΥΝΟΛΟ	421.267	10%	469.280	9%	517.549	5%	545.579	-60%	219.591

*Στις αφίξεις περιλαμβάνονται και οι μετακινήσεις και των μόνιμων κατοίκων της Νάξου

Πηγή: Λιμεναρχείο Νάξου

Διάγραμμα 3.1: Διαγραμματική απεικόνιση ακτοπλοϊκών αφίξεων στη Νάξο ανά μήνα: 2016 – 2020

Στις ακτοπλοϊκές αφίξεις έρχονται να προστεθούν και οι αεροπορικές αφίξεις. Στον Πίνακα 3.8 παρατηρείται το σύνολο των αφίξεων επισκεπτών στη Νάξο την τελευταία δεκαετία με σαφή ανοδική τάση μέχρι το 2019. Στο Διάγραμμα 3.2 ειδικότερα φαίνεται η χαμηλή συνεισφορά των αεροπορικών αφίξεων σε σχέση με τις ακτοπλοϊκές, για τη τουριστική ζήτηση. Παρατηρείται η μείωση των αφίξεων το 2012 που πιθανώς

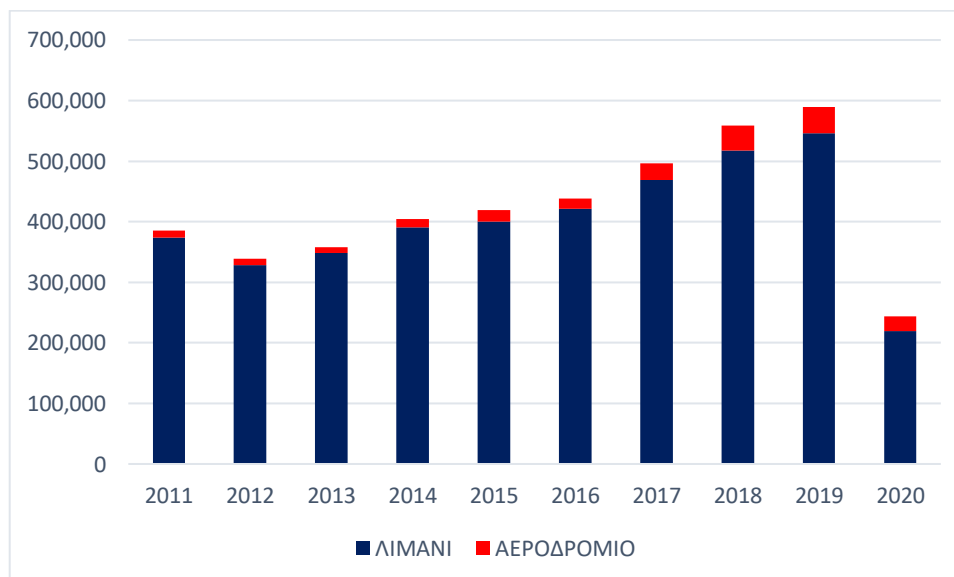
προκλήθηκε από την οικονομική κρίση, ωστόσο το 2020 είναι η χρονιά με τις λιγότερες αφίξεις της δεκαετίας και κυμαίνονται στα επίπεδα αφίξεων προς τα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Το 2020 οι συνολικές αφίξεις στη Νάξο μειώθηκαν κατά 59% (Διάγραμμα 3.3)

Πίνακας 3.8: Ετήσιες αφίξεις στη Νάξο ανά πύλη εισόδου και ρυθμός μεταβολής κάθε έτους (2011 – 2020)

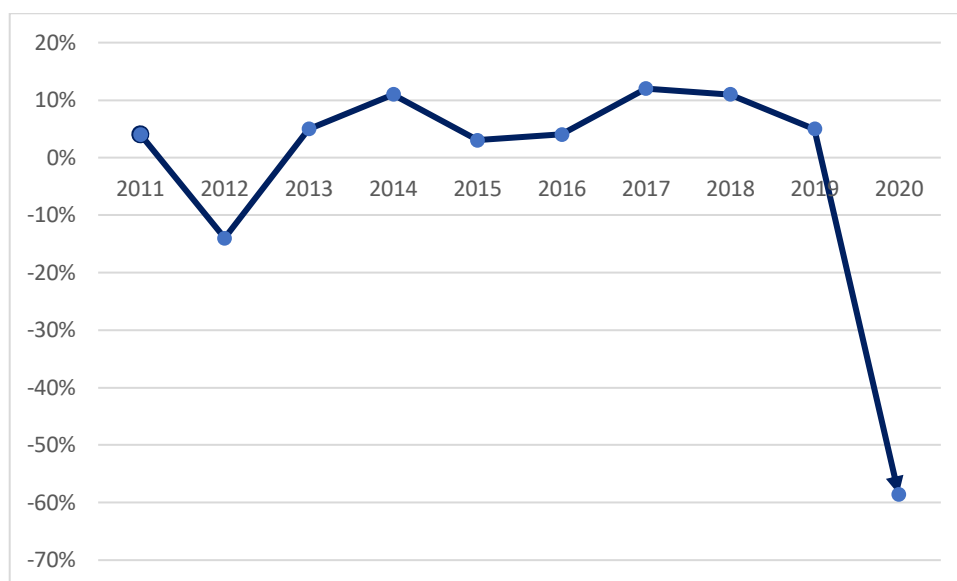
Έτος	ΛΙΜΑΝΙ	ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ	ΣΥΝΟΛΟ	%
2011	373.707	11.562	385.269	4%
2012	328.821	9.982	338.803	-14%
2013	348.298	10.066	358.364	5%
2014	390.603	14.305	404.908	11%
2015	400.105	19.474	419.579	3%
2016	421.267	16.537	437.804	4%
2017	469.280	26.697	495.977	12%
2018	517.549	41.454	559.003	11%
2019	545.579	43.849	589.428	5%
2020	219.591	24.680	244.271	-59%

Πηγές: α) Λιμεναρχείο Νάξου, β) Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Διάγραμμα 3.2 Αναλογία αφίξεων στη Νάξο ανά πύλη εισόδου.

Διάγραμμα 3.3: Ρυθμός μεταβολής αφίξεων στη Νάξο (2011 – 2020)

Το κοινά αποδεκτό μειονέκτημα των υποδομών της Νάξου είναι το αεροδρόμιο και στον Πίνακα 3.9 παρατηρείται το χάσμα με τα υπόλοιπα τουριστικά αεροδρόμια των Κυκλάδων. Από τα έξι αεροδρόμια, η Νάξος βρίσκεται στη τέταρτη θέση με μικρή διαφορά από την επόμενη Μήλο.

Πίνακας 3.9: Ετήσιες αφίξεις εσωτερικού στα έξι σημαντικότερα αεροδρόμια των Κυκλάδων (2011 – 2020)

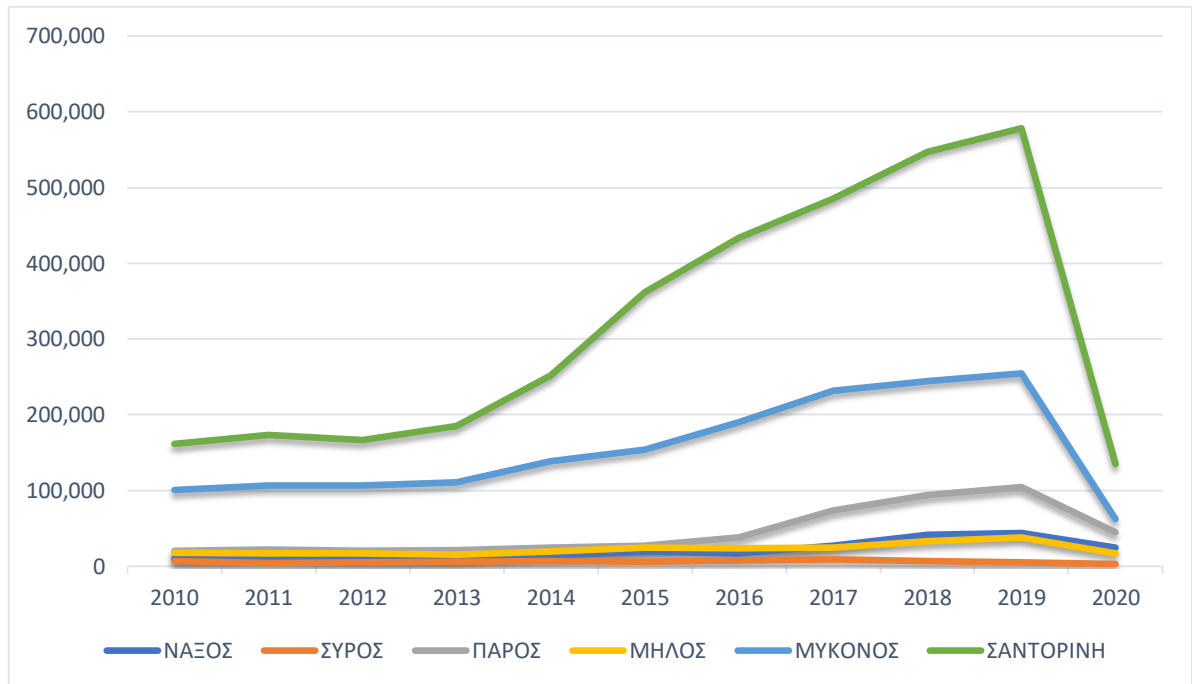
ΕΤΗ	ΝΑΞΟΣ	ΜΗΛΟΣ	ΜΥΚΟΝΟΣ	ΠΑΡΟΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	ΣΥΡΟΣ
2011	11.562	16.822	106.295	22.205	173.496	4.183
2012	9.982	16.608	106.254	20.417	166.786	4.818
2013	10.066	15.220	110.430	21.475	185.378	5.954
2014	14.305	19.217	138.529	24.259	252.223	6.654
2015	19.474	24.531	153.963	27.218	361.525	5.996
2016	16.537	23.685	189.963	37.872	433.598	7.689
2017	26.697	24.189	231.635	73.526	485.286	8.987
2018	41.454	32.901	244.428	93.734	547.359	6.912
2019	43.849	37.933	254.557	104.570	578.268	4.980
2020	24.680	16.827	62.232	44.929	135.006	2.899

*Στον πίνακα δεν περιλαμβάνεται το αεροδρόμιο της Αστυπάλαιας λόγω των εξαιρετικά λίγων ετήσιων αφίξεων με τριψήφια νούμερα.

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Διάγραμμα 3.4: Ετήσιες αεροπορικές αφίξεις ανά νησί.

Οι ρυθμοί αύξησης των αεροπορικών αφίξεων στη Νάξο τα τελευταία χρόνια δείχνουν μία απότομη αυξητική τάση το 2018, όταν η Νάξος αρχίζει να αποκτάει χαρακτήρα ελκυστικού τουριστικού προορισμού, ωστόσο το 2019 δείχνει ότι υπάρχει ταβάνι στις αφίξεις εσωτερικού στο αεροδρόμιο της Νάξου, (Πίνακας 3.10) γεγονός που δείχνει την ανάγκη επέκτασης του αεροδρομίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Πάρος καθώς μετέφερε το αεροδρόμιό της το καλοκαίρι του 2016 σε νέα τοποθεσία και πλέον χρησιμοποιεί μεγαλύτερο επιχειρησιακό διάδρομο, μήκους 1.400 μέτρων (www.tanea.gr) , με σκοπό να υποδέχεται σε τρεις θέσεις στάθμευσης αεροσκάφη μεσαίου μεγέθους (ATR – Q400) (Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας). Άμεσο αποτέλεσμα της επέκτασης του αεροδρομίου της Πάρου ήταν ο διπλασιασμός των αεροπορικών αφίξεων την επόμενη χρονιά και σχεδόν ο τριπλασιασμός την μεθεπόμενη χρονιά, μόλις δύο έτη από την κατασκευή του.

Πίνακας 3.10 Ετήσιες αφίξεις εσωτερικού και ετήσιες μεταβολές αφίξεων στα έξι σημαντικότερα αεροδρόμια των Κυκλάδων (2016 – 2020).

ΕΤΗ	ΝΑΞΟΣ	ΣΥΡΟΣ	ΠΑΡΟΣ	ΜΗΛΟΣ	ΜΥΚΟΝΟΣ	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ
2016	16.537	7.689	37.872	23.685	189.963	433.598
%	38%	14%	48%	2%	18%	11%
2017	26.697	8.987	73.526	24.189	231.635	485.286
%	36%	-30%	22%	26%	5%	11%
2018	41.454	6.912	93.734	32.901	244.428	547.359
%	5%	-39%	10%	13%	4%	5%
2019	43.849	4.980	104.570	37.933	254.557	578.268
%	-44%	-42%	-57%	-56%	-76%	-77%
2020	24.680	2.899	44.929	16.827	62.232	135.006

*Οι αφίξεις για το 2020 είναι μέχρι τον Οκτώβριο του ίδιου έτους.

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

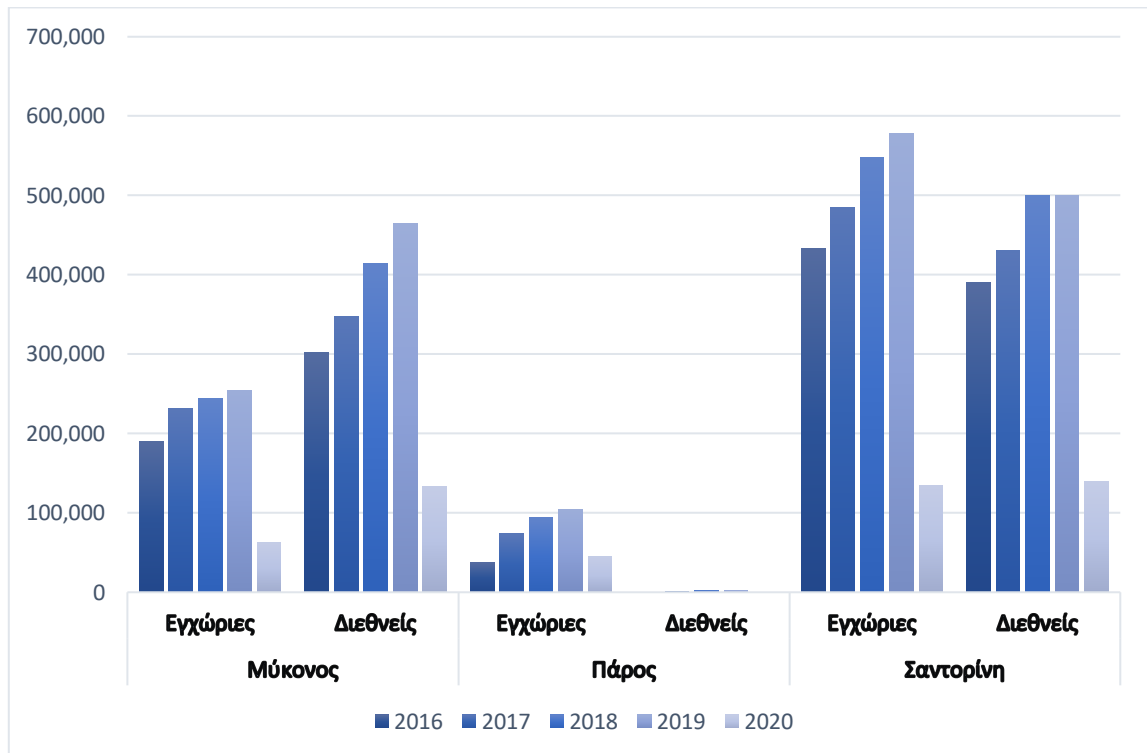
Στον παρακάτω Πίνακα 3.11 , παρουσιάζεται μια πιο αναλυτική εικόνα των αφίξεων στα τρία Κυκλαδίτικα διεθνή αεροδρόμια, της Πάρου, της Μυκόνου και της Σαντορίνης, περιλαμβάνοντας της εγχώριες και τις διεθνείς αφίξεις καθώς και το σύνολό τους. Παρατηρείται η ξεκάθαρη υπεροχή της Μυκόνου και της Σαντορίνης στις διεθνείς αφίξεις, με τη Σαντορίνη να επικεντρώνεται και στις εγχώριες. Η Πάρος από την άλλη δεν φαίνεται να έχει σημαντικό αριθμό διεθνών αφίξεων, με μόλις το 2% των συνολικών αφίξεων να προέρχονται από το εξωτερικό. Ο συγκεκριμένος πίνακας και το παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 3.5) δείχνουν ότι ακόμα και στην περίπτωση η Νάξος να διέθετε διεθνές αεροδρόμιο, δεν θα είχε άμεσα κάποιο αξιολογικό αριθμό διεθνών αφίξεων ωστόσο ένα μεγαλύτερο αεροδρόμιο το οποίο θα εξυπηρετούσε πτήσεις εσωτερικού θα έθετε τις βάσεις για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του νησιού.

Πίνακας 3.11: Ανάλυση αφίξεων στα τρία διεθνή αεροδρόμια των Κυκλάδων (2016 – 2020).

	ΜΥΚΟΝΟΣ			ΠΑΡΟΣ			ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ		
	Εγχώριες	Διεθνής	Σύνολο	Εγχώριες	Διεθνής	Σύνολο	Εγχώριες	Διεθνής	Σύνολο
2016	189.963	301.842	491.805	37.872	0	37.872	433.598	389.817	823.415
%	18%	13%	15%	48%	100%	50%	11%	9%	10%
2017	231.635	347.225	578.860	73.526	1.572	75.098	485.286	430.434	915.720
%	5%	16%	12%	22%	32%	22%	11%	14%	13%
2018	244.428	414.511	658.939	93.734	2.315	96.049	547.359	500.535	1.047.894
%	4%	11%	8%	10%	11%	10%	5%	0%	3%
2019	254.557	464.990	719.547	104.570	2.603	107.173	578.268	499.476	1.077.744
%	-76%	-71%	-73%	-57%	-	-58%	-77%	-72%	-74%
2020	62.232	132.773	195.005	44.929	0	44.929	135.006	139.935	274.941

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Διάγραμμα 3.5 Κατανομή αφίξεων (εγχώριες και διεθνείς) σε Μύκονο, Πάρο, Σαντορίνη (2016 - 2020)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

4.1 Σκοποί της έρευνας

Βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας είναι πρωτίστως να σκιαγραφηθεί το προφίλ των τουριστών που επισκέφτηκαν την Νάξο το καλοκαίρι του 2020, προκειμένου να διερευνηθεί η τουριστική τους συμπεριφορά, σε περίοδο πανδημίας, πριν και κατά τη διάρκεια των διακοπών τους.

Δευτερευόντως εξετάζεται εάν η συνολική κατάσταση της πανδημίας και οι περιορισμοί επηρέασαν το βαθμό ικανοποίησης των τουριστών αλλά και τη πρόθεσή τους να ξανα επισκεφτούν το νησί ή να το συστήσουν ως προορισμό σε άλλους.

Κάτω από τις δεδομένα πρωτόγνωρες συνθήκες μιας πανδημίας, σε ένα τόσο εύθραυστο κλάδο, θεωρείται απαραίτητη η εκ νέου ανάλυση του προφίλ και της συμπεριφοράς των τουριστών. «Η κατανόηση των αντιλήψεων των επισκεπτών είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική δράση των τοπικών φορέων στην επιτυχή λειτουργία, βιωσιμότητα και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη ενός τουριστικού προορισμού» (Zoupi & Kouremenos, 2008). Η ανάλυση των ευρημάτων μπορεί να εργαλειοποιηθεί από τους τοπικούς φορείς για τη χάραξη βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης στρατηγικής ανάκαμψης στον τουρισμό του νησιού, αλλά και από ιδιώτες στους κλάδους του τουρισμού που είτε επλήγησαν από την πανδημία, είτε επιθυμούν να ξεκινήσουν επιχειρηματικές δραστηριότητες σε κάποιο κλάδο.

4.2 Μεθοδολογία

Η παρούσα έρευνα μάρκετινγκ διεξάχθηκε στη Νάξο το διάστημα από τις 17 Αυγούστου έως 31 Σεπτεμβρίου, μέσω ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου σε δείγμα 107 τουριστών. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο προωθήθηκε στους τουρίστες κατά το τέλος των διακοπών τους, ως κωδικοποιημένος σύνδεσμος πλαισίου (QR code), σε 15 ξενοδοχεία και 10 συγκροτήματα με βίλες. Το ίδιο ερωτηματολόγιο αλλά με διαφορετικό σύνδεσμο, δόθηκε στα ξενοδοχεία και στις βίλες, διατηρώντας την δυνατότητα περεταίρω κατηγοριοποίησης των τουριστών.

Επίσης, τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα, και για πρακτικούς λόγους δε ζητήθηκαν στοιχεία όπως ονοματεπώνυμο, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email) ή διεύθυνση κατοικίας. Ωστόσο, μεταξύ άλλων ζητήθηκαν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα όπως η ηλικία, το

εισόδημα, η απασχόληση και το επίπεδο εκπαίδευσης τα οποία όμως, όπως και όλες οι ερωτήσεις ήταν προαιρετικά.

Στο ερωτηματολόγιο χρησιμοποιήθηκαν διάφοροι τύποι ερωτήσεων, μεταξύ άλλων:

- A) Κλειστές ερωτήσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων αμοιβαίως αποκλειόμενων απαντήσεων
- B) Κλειστές ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής
- Γ) Κλειστές ερωτήσεις διαβαθμισμένης επιλογής, τύπου Λίνκερτ, σχετικά με το κατά πόσο ο ερωτώμενος συμφωνεί με το περιεχόμενο της ερώτησης (Διαφωνώ έντονα – Συμφωνώ έντονα)
- Δ) Ανοικτές ερωτήσεις όπου ο ερωτώμενος καλείται να εκθέσει την άποψή του.

Το πεδίο της έρευνας μάρκετινγκ χωρίζεται σε 5 κατηγορίες δεδομένων οι οποίες δίνουν πληροφορίες για α) το προφίλ των τουριστών, β) την ταξιδιωτική συμπεριφορά των τουριστών, γ) τις αντιλήψεις των τουριστών για το κορονοϊό, δ) τις συνέπειες της ταξιδιωτικής συμπεριφοράς για τους τουρίστες, ε) προτάσεις βελτίωσης του τουριστικού προϊόντος.

4.3 Αξιοπιστία ανάλυσης

«Η αξιοπιστία των ερωτήσεων προσδιορίζεται με την ολική και την επιμέρους (ανά ερώτηση) αξιοπιστία. Ο δείκτης Cronbach's α μετρά το βαθμό της εσωτερικής συνάφειας όλων των ερωτήσεων και η παρουσία υψηλών συντελεστών συσχέτισης των ερωτήσεων, κατά κανόνα $>0,70$, σηματοδοτούν την εφαρμογή της παραγοντικής ανάλυσης ή της ανάλυσης των κύριων συνιστωσών με εκ προοιμίου σημαντικά στατιστικά αποτελέσματα, διότι αυτές οι ερωτήσεις δημιουργούν τους κύριους παράγοντες και είναι υπεύθυνοι για την άντληση της μέγιστης πληροφόρησης.» (Πετρίδης, 2015)

$$\text{Cronbach } \alpha = \frac{k-1}{k-2} \cdot \left(1 - \frac{\sum_{i \neq 1}^k s_i^2}{s_{SV_j}^2} \right)$$

k = ο αριθμός των ερωτήσεων της ανάλυσης

s² i = η διακύμανση της ερώτησης i

SV = η μεταβλητή που προκύπτει από την ανά σειρά άθροιση όλων των ερωτήσεων της ανάλυσης S²

sv = η διακύμανση της αθροιστικής μεταβλητής SV

s² = η διακύμανση της μεταβλητής SV μετά την αφαίρεση της ερώτησης j

«Οι μετρήσεις της αξιοπιστίας της ενδοσυνέπειας προϋποθέτουν οπωσδήποτε οι ερωτήσεις να εκτιμώνται με τη κλίμακα Likert και να δοκιμάζονται αποκλειστικά από μία ομάδα ατόμων και σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο για να μην περιπλέκονται οι αποκρίσεις των ερωτωμένων. Όταν οι αποκρίσεις επί των ερωτήσεων εμφανίζουν στατιστικά ενδοσυνέπεια, τότε υπάρχει ένδειξη ότι οι ερωτήσεις μετρούν επαρκώς την ίδια λεκτική σύνθεση, π.χ. την ικανοποίηση των πελατών. Αντιθέτως, αν οι ερωτήσεις δεν είναι καλά δομημένες (η σύνταξη τους δηλαδή είναι ασαφής), οι πελάτες ενδέχεται να ερμηνεύσουν αυτές με διαφορετική κριτική διάθεση και η ποιότητα των αποκρίσεών τους θα διαφοροποιείται από τη μία ερώτηση στην άλλη.» (Πετρίδης, 2015)

«Σε κάθε ερωτηματολόγιο εκτιμούμε τη διακύμανση κάθε ερώτησης και τη διακύμανση του αθροίσματος της κλίμακας μέτρησης. Αν οι ερωτήσεις μετρούν την ίδια μεταβλητότητα μεταξύ των ερωτώμενων τότε η διακύμανση του αθροίσματος αναμένεται να είναι μικρότερη της διακύμανσης όλων των ερωτήσεων. Ειδικότερα, ο δείκτης α αποτελεί μέτρηση της ενδοσυνέπειας ενός συνόλου ερωτήσεων και μετρά πόσο ικανοποιητικά συγκεκριμένες ερωτήσεις αξιολόγησης που έχουν συνταχθεί να περιγράφουν και να μετρούν μία σύνθετη φρασεολογία, φέρονται ικανές να το πραγματοποιήσουν.» (Πετρίδης, 2015)

Ο βαθμός αξιοπιστίας των ερωτήσεων (τύπου Likert) του ερωτηματολογίου είναι 0,74 κατά την κλίμακα Cronbach's α και θεωρείται, ως ερωτηματολόγιο, σχετικά αξιόπιστο (Πίνακας 4.1). Στο Παράρτημα 1. φαίνεται ο βαθμός αξιοπιστίας της κάθε ερώτησης.

Πίνακας 4.1: Κλίμακα αξιοπιστίας Cronbach's α

	Cronbach's α
scale	0.74

Σημείωση: Από τις παρατηρήσεις, χρησιμοποιήθηκαν 107, 0 αποκλείστηκαν και 107 παρασχέθηκαν.

4.4 Περιορισμοί της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα, όπως και οι περισσότερες έρευνες και μελέτες αντιμετωπίζουν δεδομένα προβλήματα και περιορισμούς, τα οποία σφάλματα ως εκ φύσεως είναι εξαιρετικά δύσκολο περιοριστούν πόσο μάλλον να εξαιρεθούν. Για την παρούσα έρευνα η οποία έπρεπε να διεξαχθεί σε συνθήκες πανδημίας, με ότι αυτό συνεπάγεται, έγιναν σημαντικές προσπάθειες για την ελαχιστοποίηση των σφαλμάτων, τόσο κατά τη διεξαγωγή όσο και κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων. Παρακάτω αναλύονται κάποια σφάλματα που προέκυψαν στην έρευνα και οι λόγοι για τους οποίους προέκυψαν αυτά τα λάθη.

Σφάλμα δειγματοληψίας

Η έρευνα διεξήχθη κατά την περίοδο 17 Αυγούστου έως 30 Σεπτεμβρίου, διάστημα 44 ημερών, λόγω της αβεβαιότητας που επικρατούσε για το άνοιγμα του τουρισμού το καλοκαίρι του 2020. Επίσημα και με χαμηλές προσδοκίες, ο τουρισμός στην Ελλάδα και στη Νάξο ξεκίνησε την πρώτη Ιουλίου, ωστόσο κατά την διάρκεια της καραντίνας πολλές υποχρεώσεις και αναπληρώσεις μαθημάτων από το πανεπιστήμιο μετατέθηκαν για τον Ιούλιο μέχρι τις αρχές Αυγούστου. Από τις αρχές ως τα μέσα του Αυγούστου θεωρείται ως περίοδος τουριστικής αιχμής για τους νησιωτικούς προορισμούς ενώ παράλληλα ο

Σεπτέμβρης συμβολίζει παρόμοια ζήτηση με εκείνη του Ιουλίου. Ο τελικός αριθμός του δείγματος ανήλθε στα 107 άτομα, ωστόσο εάν η έρευνα διενεργούταν νωρίτερα και κάλυπτε τις ημερομηνίες 1/7/2020 – 16/8/2020, ενδεχομένως το μέγεθος του δείγματος να ήταν μεγαλύτερο και πιο αντιπροσωπευτικό.

Σφάλμα ανταπόκρισης

Σε μια περίοδο «αποστείρωσης», κοινωνικής «απομόνωσης» ή και φόβου ασθένειας οι ερωτώμενοι τουρίστες μπορεί να ήταν επιφυλακτικοί έως και αρνητικοί στο ενδεχόμενο να λάβουν ένα ερωτηματολόγιο. Για να αποφευχθεί αυτό δόθηκε η δυνατότητα να λάβουν το ερωτηματολόγιο σε ψηφιακή μορφή, ανιχνεύοντας (scanning) έναν κώδικα πλαισίου (QR code) από ένα πλαστικοποιημένο έντυπο. Βέβαια η κατ' ιδίαν επαφή του ερευνητή με τους τουρίστες για να τους παραδοθεί το έντυπο ήταν απαγορευτική τόσο από ιδιώτες (πχ. εστιατόρια, καφετέριες κ.α.) όσο και σε χώρους αναμονής (αεροδρόμιο και λιμάνι). Η μοναδική λύση επήλθε από την παροχή του ερωτηματολογίου στην υποδοχή των ξενοδοχείων και των καταλυμάτων, ωστόσο και εκεί παρατηρήθηκαν φαινόμενα όπου ορισμένοι ιδιοκτήτες έβλεπταν καχύποπτα την συγκεκριμένη κίνηση.

Σφάλμα κατά τη συλλογή στοιχείων

Ορισμένοι ερωτηθέντες τουρίστες δεν απάντησαν σε κάποιες ερωτήσεις, είτε επειδή μπορεί να τις θεώρησαν πολύ προσωπικές είτε επειδή μπορεί να μην είχαν αρκετό χρόνο στη διάθεση τους και θεώρησαν σκόπιμο να τις παραβλέψουν. Υπάρχει βέβαια η πιθανότητα να δόθηκαν ψευδή στοιχεία κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Στις ερωτήσεις που δεν δόθηκαν απαντήσεις, τα κενά που δημιουργήθηκαν, καλύφθηκαν μέσα από την ομαδοποίηση των απαντήσεων και τα κοινά χαρακτηριστικά (όπως φύλο, ηλικία, χώρα καταγωγής, οικογενειακή κατάσταση κ.α.) με εκείνους που απάντησαν.

4.5 Ανάλυση των αποτελεσμάτων

Μια από τις νέες τάσεις στον τουρισμό είναι η βραχυχρόνια μίσθωση, πολυτελών ή μη, κατοικιών, έτσι μέσω του ερωτηματολογίου γίνεται ο διαχωρισμός μεταξύ των

ξενοδοχείων και τις τουριστικές κατοικίες προκειμένου να ερευνηθεί εάν ορισμένες πληροφορίες όπως η οικογενειακή κατάσταση, το επάγγελμα, το εισόδημα και το μορφωτικό επίπεδο παίζουν κάποιο ρόλο στην επιλογή μεταξύ των δύο. Ο διαχωρισμός του ξενοδοχείου και της τουριστικής κατοικίας δεν σχετίζεται απόλυτα με τη διαφορά στη ποιότητα, όσο με το εύρος και το βάθος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι επιπλωμένες τουριστικές κατοικίες, όπως ορίζεται ο κλάδος, συχνά αποκαλούνται από τους επιχειρηματίες και την αγορά ως βίλες και για λόγους ευκολίας θα παρουσιάζονται με αυτό τον τρόπο και στη παρούσα μελέτη. Στο ερωτηματολόγιο για τα ξενοδοχεία συλλέχθηκαν 64 απαντήσεις και σε εκείνο για τις βίλες 43.

4.5.1 Το προφίλ των τουριστών στην Νάξο

Για την έρευνα του προφίλ των τουριστών γίνεται τμηματοποίηση με βάση τα δημογραφικά, τα γεωγραφικά, τα ψυχογραφικά και τα συμπεριφορικά τους χαρακτηριστικά. Αποτέλεσμα της τμηματοποίησης της αγοράς είναι:

1. Η καλύτερη κατανόηση των συμπεριφορών και των συνθηκών των τουριστών
2. Η δυνατότητα διεξαγωγής προβλέψεων με μεγαλύτερη ακρίβεια
3. Η δημιουργία αποδοτικότερων στρατηγικών και σχεδίων
4. Η ορθή χρήση του προϋπολογισμού

Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

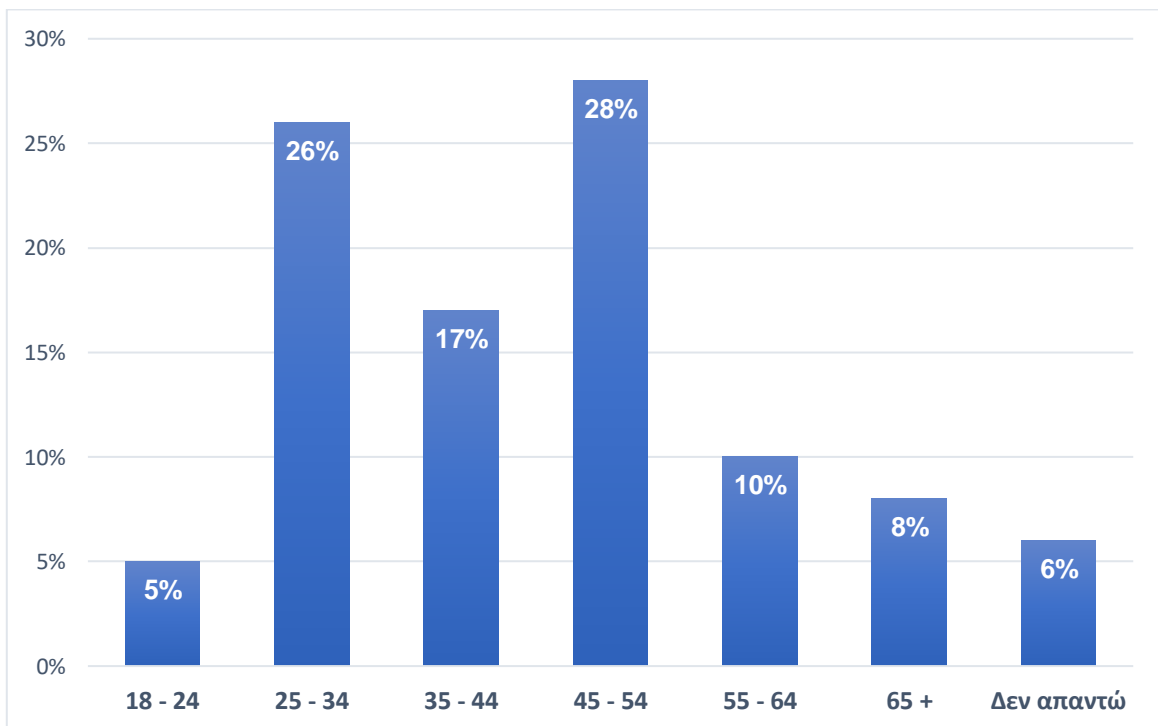
Στην έρευνα έλαβαν μέρος 107 ερωτηθέντες τουρίστες εκ των οποίων 51 γυναίκες, 55 άνδρες. Η μέση ηλικία των γυναικών που απάντησαν είναι 43 ετών, ενώ των ανδρών 45 (Πίνακας 4.2). Το 71% των τουριστών είναι ηλικίας μεταξύ 25 και 54 ετών (Διάγραμμα 4.1).

Πίνακας 4.2: Ηλικία τουριστών ανά φύλο

	Ηλικία	
	Γυναίκες	Άνδρες
Συχνότητα	49	52
Μέσος	43.02	45.12
Τυπική απόκλιση	13.86	13.44
Ελάχιστο	22.00	25.00
Μέγιστο	70.00	73.00

Σημείωση: Ένα άτομο δεν απάντησε στη ερώτηση για το φύλο και έξι άτομα δεν απάντησαν στην ερώτηση της ηλικίας

Διάγραμμα 4.1 Ηλικιακή κατηγοριοποίηση των τουριστών

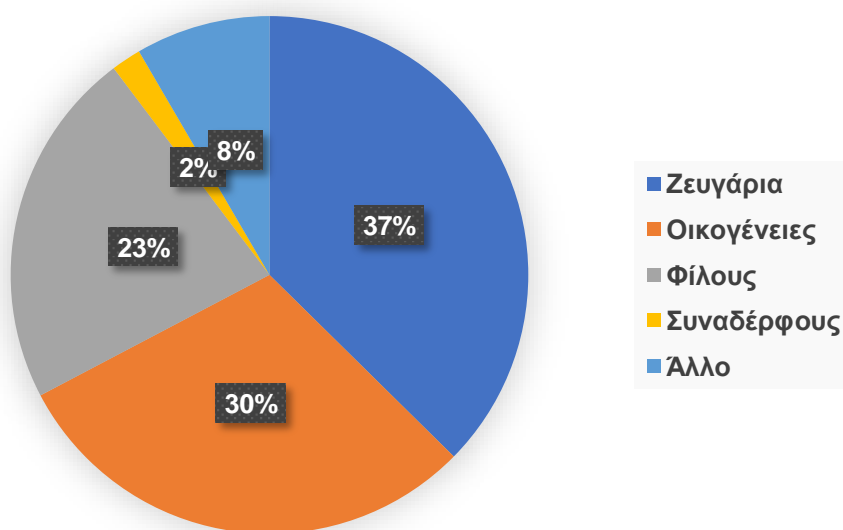
Οι τουρίστες επισκέφτηκαν την Νάξο σε ζευγάρια, με τις οικογένειές τους, με φίλους, με συναδέλφους ή μόνοι τους. Παρατηρείται κατά κύριο λόγο τα ζευγάρια και οι φίλοι να

μένουν σε ξενοδοχείο ενώ οι οικογένειες προτιμούν τις βίλες (Πίνακας 4.3), με τις περισσότερες να έχουν δύο παιδιά (Πίνακας 4.4). Τα περισσότερα ζευγάρια είναι ηλικίας 45 ετών και άνω, οι οικογένειες είναι 45 έως 54 ετών και οι φίλοι 25 έως 34 ετών (Διάγραμμα 4.3).

Πίνακας 4.3: Σχέση ατόμων που συνταξίδεψαν στη Νάξο ανά κατάλυμα διαμονής

	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΒΙΛΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΖΕΥΓΑΡΙΑ	32	8	40
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ	9	23	32
ΦΙΛΟΥΣ	13	11	24
ΣΥΝΑΔΕΡΦΟΥΣ	2	0	2
ΑΛΛΟ	8	1	9
ΣΥΝΟΛΟ	64	43	107

Διάγραμμα 4.2: Σχέση ατόμων που συνταξίδεψαν στη Νάξο

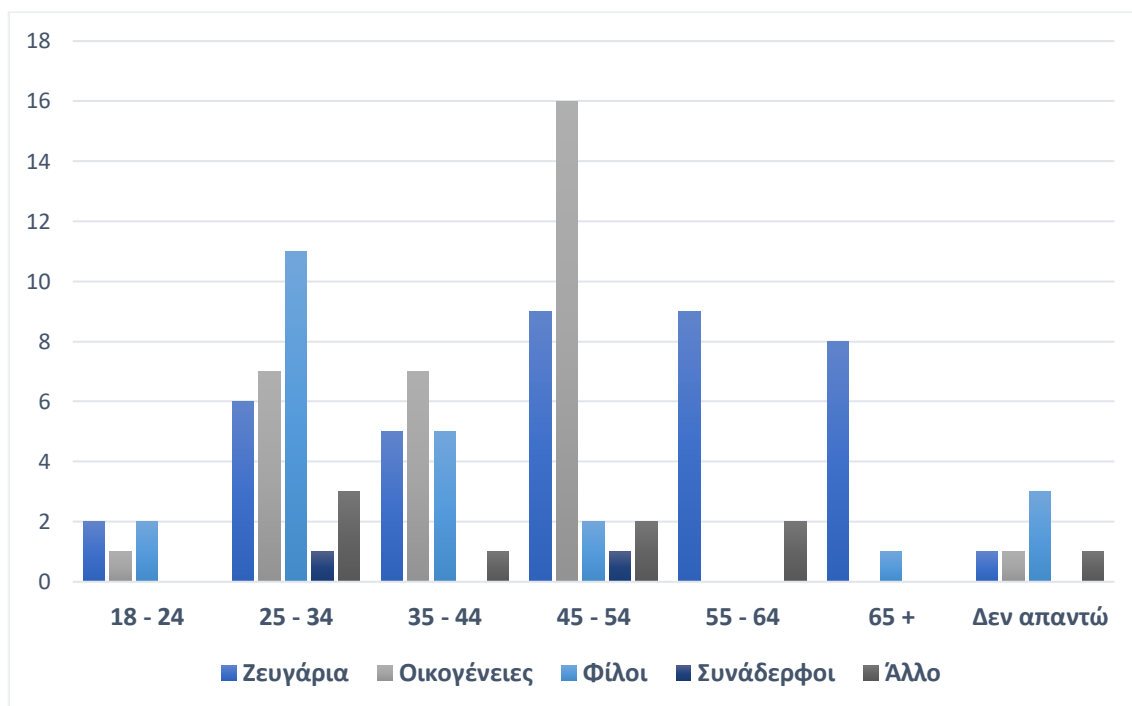

Πίνακας 4.4: Αριθμός παιδιών ανά οικογένεια τουριστών ανά κατάλυμα διαμονής

ΑΡ. ΠΑΙΔΙΩΝ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΒΙΛΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΚΑΝΕΝΑ	1	4	5
1	4	3	7
2	3	10	13
3	1	5	6
4 Η ΑΝΩ	0	1	1
ΣΥΝΟΛΟ	9	23	32

Σημείωση: Άτομα που δεν απάντησαν την ερώτηση των παιδιών, μπορεί να είναι οι ίδιοι τα παιδιά της οικογένειας με την οποία ταξίδεψαν.

Διάγραμμα 4.3: Ηλικία ανά κατηγορία τουριστών

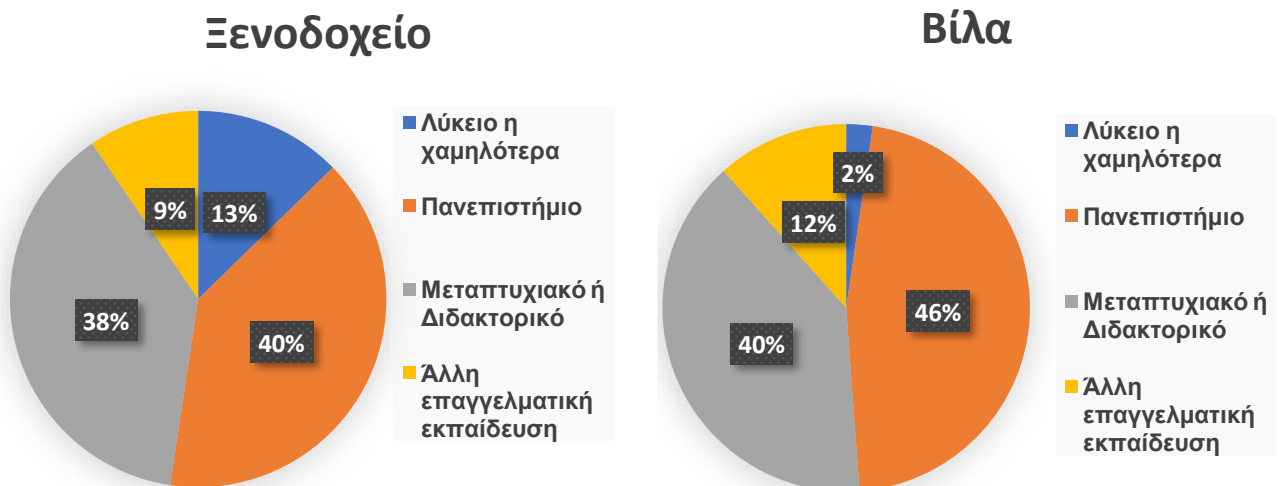
Πολύ σημαντικά χαρακτηριστικά στο προφίλ των τουριστών, τα οποία επηρεάζουν την καταναλωτική και τουριστική τους συμπεριφορά είναι το μορφωτικό επίπεδο, η επαγγελματική ιδιότητα και το εισόδημα. Οι τρεις αυτοί παράμετροι είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλεξαρτούμενοι μεταξύ τους, ωστόσο είναι αρκετά ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα για να αποσπαστούν από το σύνολο του δείγματος. Η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστών έχει μόρφωση πανεπιστημίου ή μεταπτυχιακών σπουδών (81%) (Πίνακας 4.5), πρόκειται για επιχειρηματίες ή μισθωτούς υπαλλήλους (77%) (Πίνακας 4.6), ενώ όσον αφορά το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, φαίνεται να μοιράζεται στα περιθώρια κάτω των 30.000€ έως 90.000€ (Πίνακας 4.7),.

Πίνακας 4.5: Επίπεδο εκπαίδευσης των τουριστών της Νάξου

ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΒΙΛΑ	ΣΥΝΟΛΟ	%
ΛΥΚΕΙΟ Η ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΑ	8	1	9	9%

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	25	20	45	42%
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ Η ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	24	17	41	39%
ΆΛΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	6	5	11	10%
ΣΥΝΟΛΟ	63	43	106	100%

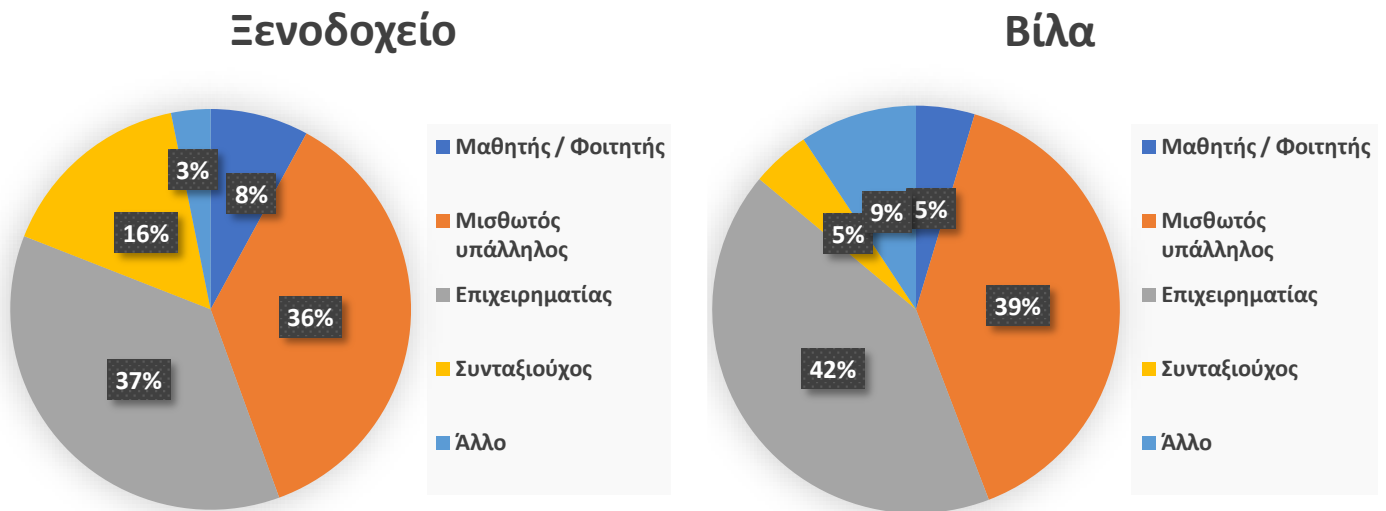
Διάγραμμα 4.4 Επίπεδο εκπαίδευσης των τουριστών της Νάξου ανά κατηγορία καταλύματος

Πίνακας 4.6: Απασχόληση των τουριστών της Νάξου

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΒΙΛΑ	ΣΥΝΟΛΟ	%
ΜΑΘΗΤΗΣ / ΦΟΙΤΗΤΗΣ	5	2	7	7%
ΜΙΣΘΩΤΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	23	17	40	38%
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ	23	18	41	39%
ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΣ	10	2	12	11%
ΆΛΛΟ	2	4	6	6%
ΣΥΝΟΛΟ	63	43	106	100%

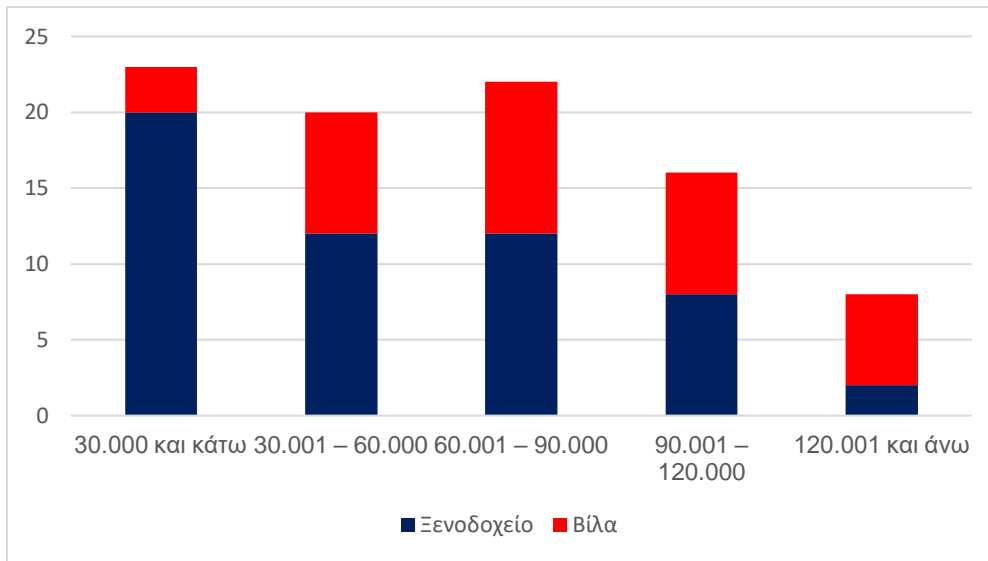
Διάγραμμα 4.5 Απασχόληση των τουριστών της Νάξου ανά κατηγορία καταλύματος

Πίνακας 4.7: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των τουριστών της Νάξου

ΕΤΗΣΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (€)	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ	ΒΙΛΑ	ΣΥΝΟΛΟ	%
30.000 ΚΑΙ ΚΑΤΩ	20	3	23	26%
30.001 – 60.000	12	8	20	22%
60.001 – 90.000	12	10	22	25%
90.001 – 120.000	8	8	16	18%
120.001 ΚΑΙ ΑΝΩ	2	6	8	9%
ΣΥΝΟΛΟ	54	35	89	100%

Διάγραμμα 4.6 Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα ανά κατηγορία καταλύματος.

Γεωγραφικά Χαρακτηριστικά

Για τους τουρίστες που επισκέφτηκαν τη Νάξο το καλοκαίρι του 2020, εν μέσω πανδημίας, παρατηρείται, βάση του ερωτηματολογίου, η αυξημένη διείσδυση του εγχώριου τουρισμού με την αναλογία ένας στους τέσσερις τουρίστες στη Νάξο να είναι Έλληνες. Ακολουθούν οι Βρετανοί τουρίστες σε ποσοστό 23%, οι Γερμανοί στο 14%, οι Γάλλοι στο 8% και οι Ιταλοί στο 7%. Δεδομένου της απαγόρευσης των ταξιδιών από τις ΗΠΑ, την Κίνα και άλλες χώρες με υψηλή εξάπλωση του ιού, οι Ευρωπαίοι τουρίστες ήταν εκείνοι που επισκέφτηκαν την Νάξο στην συντριπτική τους πλειοψηφία σε ποσοστό 96% (99 τουρίστες) έναντι 3% από τη Β. Αμερική, 1% από την Ασία και 1% από την Αφρική. Στον Πίνακα 4.9 φαίνεται ότι οι Έλληνες ήταν οι τουρίστες εκείνοι με τα χαμηλότερα εισοδήματα, ενώ οι Βρετανοί εκείνοι με τα πιο υψηλά.

Πίνακας 4.8: Πλήθος και αναλογία τουριστών στη Νάξο, ανά χώρα προέλευσης

Χώρες Προέλευσης	Πλήθος Τουριστών	Αναλογία Τουριστών
Αυστρία	4	4%
Βέλγιο	2	2%
Γαλλία	8	8%
Γερμανία	15	14%
Ελβετία	5	5%
Ελλάδα	27	26%

Ηνωμένο Βασίλειο	24	23%
Ιρλανδία	1	1%
Ιταλία	7	7%
Κύπρος	1	1%
Ολλανδία	2	2%
Ουγγαρία	1	1%
Πολωνία	2	2%
Ρουμανία	1	1%
Ασία	1	1%
Αφρική	1	1%
Βόρεια Αμερική	3	3%
ΣΥΝΟΛΟ	105	100%

Πίνακας 4.9: Εισοδηματική κατάσταση τουριστών ανά χώρα προέλευσης

	Κάτω από 30.000	30.001 - 60.000	60.001 – 90.000	90.001 – 120.000	121.000 και άνω
Αυστρία		1			1
Βέλγιο		1	1		
Κύπρος					
Γαλλία	1	2	1	2	2
Γερμανία	1	3	4	4	
Ελλάδα	15	6	1	1	
Ουγγαρία					
Ιρλανδία		1			
Ιταλία	2		1		1
Ολλανδία		1			
Πολωνία		1	1		
Ρουμανία		1			
Ελβετία			1	4	
Ηνωμένο Βασίλειο	1	3	10	5	3
Βόρεια Αμερική			1		1
Ασία					
Αφρική			1		

Ψυχογραφικά Χαρακτηριστικά

Τα ψυχογραφικά χαρακτηριστικά των τουριστών φανερώνουν τον τρόπο ζωής τους, τα ενδιαφέροντά τους, τις απόψεις τους, τις ανησυχίες τους, την προσωπικότητά τους και τις αξίες τους.

Έχοντας σκοπό να επισκεφτούν τη Νάξο, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν για το πώς αντιλαμβάνονται τη Νάξο ως προορισμό. Με άλλα λόγια τι ήταν αυτό που άκουσαν από τρίτους ή άλλα μέσα, ή ενδεχομένως και από δική τους προηγούμενη εμπειρία και διαμόρφωσαν μια συγκεκριμένη εικόνα προορισμού για τη Νάξο. Είναι πολύ σημαντικό τόσο για τους ιδιώτες όσο και για τους φορείς διαχείρισης τουριστικών προορισμών να γνωρίζουν όσο το δυνατό με μεγαλύτερη ακρίβεια τις αντιλήψεις των τουριστών που επισκέπτονται τον προορισμό τους, μειώνοντας το χάσμα μεταξύ του παρόχου και του λήπτη των τουριστικών υπηρεσιών.

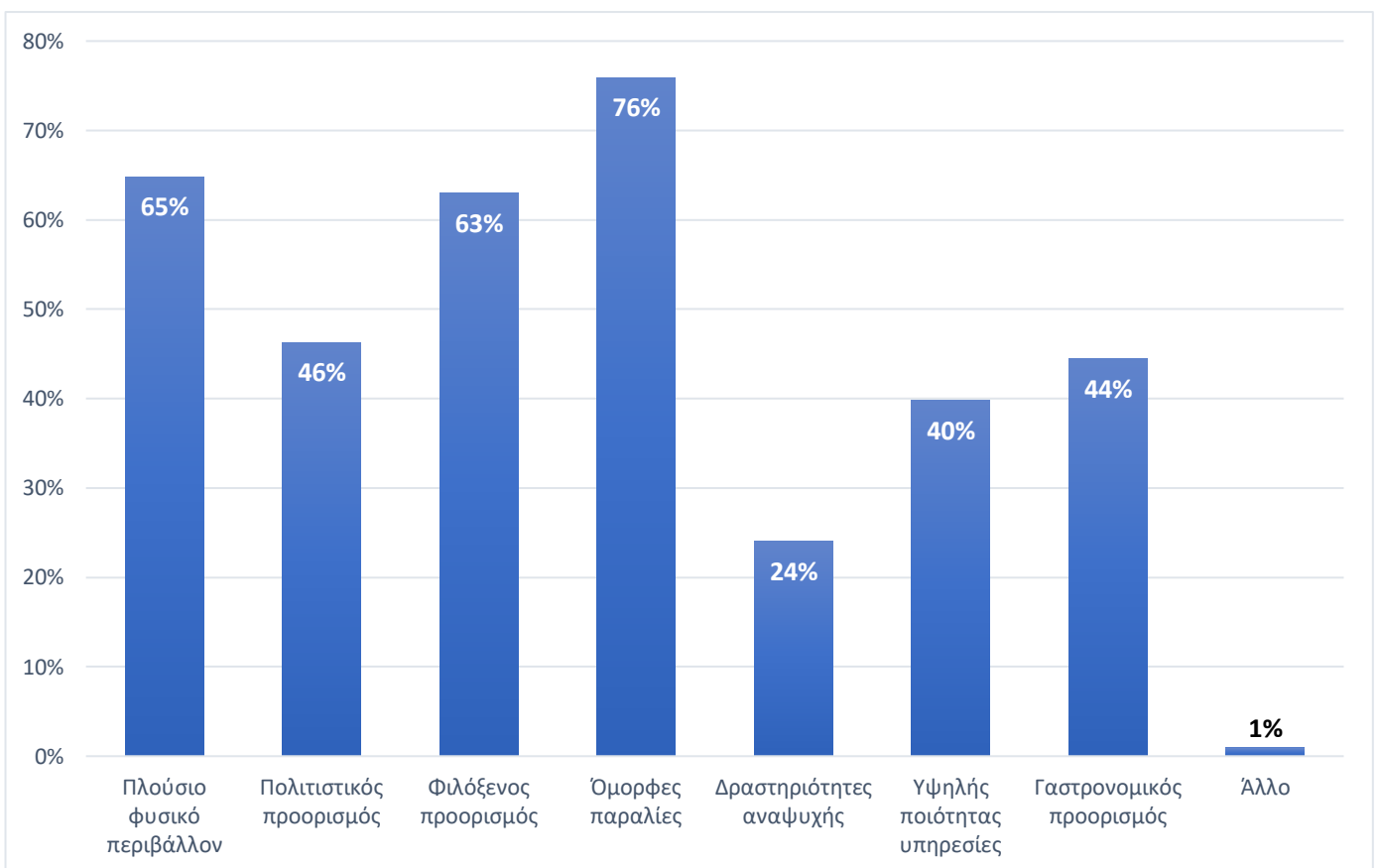
Στην ερώτηση για το πώς αντιλαμβάνονται οι τουρίστες τη Νάξο, δόθηκαν οι εξής απαντήσεις προς πολλαπλή επιλογή:

1. Προορισμός με βιοποικιλότητα και πλούσιο περιβάλλον
2. Ιστορικός και πολιτιστικός προορισμός
3. Φιλόξενος προορισμός
4. Προορισμός με όμορφες και καθαρές παραλίες
5. Προορισμός που προσφέρει δραστηριότητες αναψυχής
6. Προορισμός που παρέχει υπηρεσίες υψηλής ποιότητας
7. Γαστρονομικός προορισμός
8. Άλλο

Στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 4.7) φαίνεται ότι οι τουρίστες έχουν σε μεγάλη εκτίμηση το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και τις παραλίες του νησιού. Επίσης θετική εικόνα έχουν για τη φιλοξενία των ανθρώπων της Νάξου, στους οποίους περιλαμβάνονται οι επαγγελματίες, οι εργαζόμενοι αλλά και οι ντόπιοι που έρχονται σε επαφή με τους τουρίστες. Στον αντίποδα, παρά τη ζεστή φιλοξενία των Ναξιωτών, θεωρείται ότι οι επαγγελματίες του νησιού δεν παρέχουν σε γενικές γραμμές, ποιοτικές

υπηρεσίες. Επίσης φαίνεται ότι οι τουρίστες διακρίνουν ένα κενό στη παροχή δραστηριοτήτων στο νησί ή τουλάχιστον δεν υπάρχει η φήμη του τουρισμού περιπέτειας (adventure tourism) στη Νάξο. Ο τουρισμός χαλάρωσης και αναψυχής, στον ήλιο και τη θάλασσα, είναι ο πιο δημοφιλής παγκοσμίως, ωστόσο ο πολιτιστικός και ο γαστρονομικός τουρισμός μπορούν να έχουν απήχηση σε ένα κοινό το οποίο, απ' ότι φαίνεται και από την έρευνα, ενδιαφέρεται για την πολιτισμική κληρονομιά του νησιού και τη Ναξιώτικη κουζίνα με τα τοπικά προϊόντα.

Διάγραμμα 4.7: Ποσοστιαία κατανομή αντιλήψεων των τουριστών για την εικόνα της Νάξου

Στο ερωτηματολόγιο δόθηκε χώρος στους ερωτηθέντες για να σχολιάσουν οτιδήποτε τους έκανε είτε θετική είτε αρνητική εντύπωση.

Στις θετικές εντυπώσεις δόθηκαν 91 σχόλια τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν στις παρακάτω 8 κατηγορίες, με πολλά σχόλια να περιλαμβάνουν απαντήσεις από διαφορετικές κατηγορίες.

1. Οι φιλόξενοι άνθρωποι του νησιού (47%)
2. Οι όμορφες και καθαρές παραλίες (42%)
3. Το φαγητό και η Ναξιώτικη κουζίνα (27%)
4. Η αυθεντικότητα και το φυσικό περιβάλλον του νησιού (19%)
5. Οι χαλαροί ρυθμοί (15%)
6. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες των επιχειρήσεων (14%)
7. Η αντιμετώπιση της πανδημίας από τους Ναξιώτες (12%)
8. Η ιστορικότητα του νησιού (5%)

Συμπεραίνεται ότι η φιλοξενία, οι παραλίες και το φαγητό είναι τα στοιχεία που δημιουργούν κατά κύριο λόγο μια θετική εντύπωση στους τουρίστες της Νάξου. Αν και οι τουρίστες δεν θεωρούν ιδιαίτερως τη Νάξο ως έναν γαστρονομικό προορισμό, φαίνεται όμως να εντυπωσιάζονται ευχάριστα από την Ναξιώτικη κουζίνα.

Για τις αρνητικές εντυπώσεις δόθηκαν 89 σχόλια τα οποία κατηγοριοποιήθηκαν στις παρακάτω 8 κατηγορίες, με τα περισσότερα να αναφέρουν ότι δεν δημιουργήθηκε κάποια αρνητική εντύπωση:

1. Τίποτα αρνητικό (33%)
2. Ελλιπή μέτρα κατά της πανδημίας με φαινόμενα συνωστισμού (16%)
3. Κακό οδικό δίκτυο και πάρκινγκ (11%)
4. Κακή εξυπηρέτηση (9%)
5. Ακρίβεια (4%)
6. Περιορισμένες επιλογές σε μαγαζιά (4%)
7. Ελλιπή καθαριότητα (4%)
8. Δυνατός αέρας (μελέμια) (4%)

Συνοπτικά παρατηρείται ότι οι τουρίστες διαμορφώνουν κακές εντυπώσεις σε περιπτώσεις έλλειψης υποδομών αλλά και σε αντιεπαγγελματικές συμπεριφορές. Μεγάλο μέρος των τουριστών ανέφερε ότι δεν είχε κάποια ιδιαίτερη αρνητική εντύπωση

ενώ ελάχιστοι ανέφεραν τον δυνατό αέρα ως ένα στοιχείο το οποίο μπορεί να επηρέασε τις διακοπές τους έως ένα βαθμό.

Συμπεριφορικά Χαρακτηριστικά

Τα συμπεριφορικά χαρακτηριστικά των τουριστών δείχνουν τις προθέσεις, τις χρήσεις, τα οφέλη και τις αγορές των τουριστών για τα «τουριστικά προϊόντα». Επίσης φανερώνουν το στάτους, την αγοραστική ικανότητα, τη δέσμευση και το στάδιο του κύκλου ζωής των τουριστών.

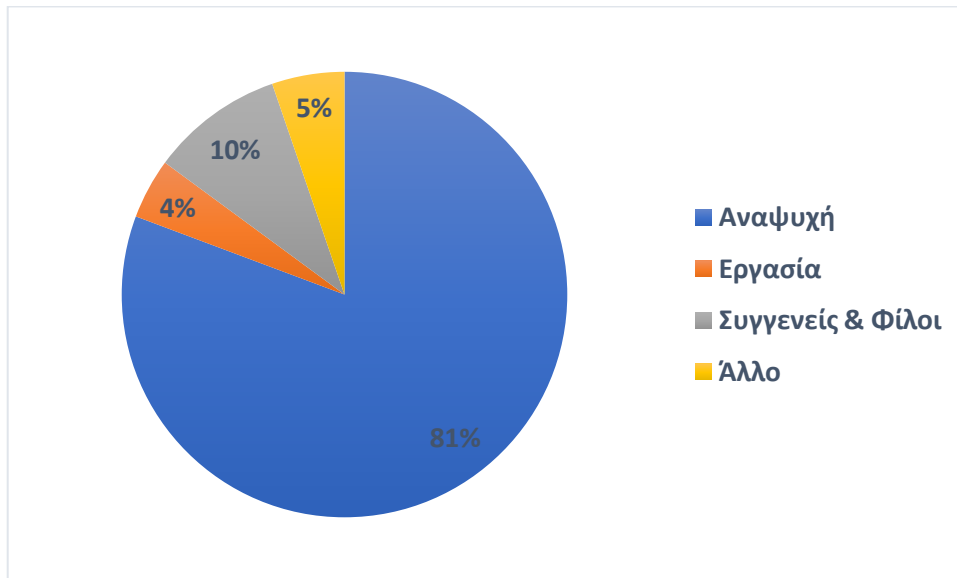
Οι προθέσεις και η δέσμευση των τουριστών στη Νάξο ως προορισμό παρατηρείται από το δείκτη των επαναλαμβανόμενων τουριστών ο ξεπερνάει το 53% και εκφράζει σε ένα βαθμό της ικανοποίηση και την πιστότητα των τουριστών της Νάξου, ειδικά κάτω από περιοριστικά μέτρα και απαγορεύσεις. Σε ερώτηση για το εάν οι τουρίστες σκοπεύουν να ξανά επισκεφτούν τη Νάξο, εκείνοι που ταξίδεψαν για πρώτη φορά συμφωνούν ότι σκοπεύουν να επιστρέψουν σε ποσοστό 86%. (Πίνακας 4.10)

Πίνακας 4.10: Συχνότητα προηγούμενων επισκέψεων στη Νάξο

ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΗ ΝΑΞΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΚΑΜΙΑ	50	46,73%
ΜΙΑ ΦΟΡΑ	21	19,63%
ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ	5	4,67%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΕΣ	31	28,97%
ΣΥΝΟΛΟ	107	100%

Ξεκινώντας από τον αρχικό σκοπό του ταξιδιού, οι ταξιδιώτες οργάνωσαν της διακοπές τους στη Νάξο για λόγους αναψυχής (81%), για να συναντήσουν συγγενείς ή φίλους (10%), για επαγγελματικούς σκοπούς (5%) και για άλλους λόγους (4%). Ορισμένοι εξ αυτών συνδύασαν τον αρχικό σκοπό του ταξιδιού τους και με ένα δεύτερο σκοπό (Διάγραμμα 4.8).

Διάγραμμα 4.8: Λόγοι ταξιδιού στη Νάξο από τους τουρίστες

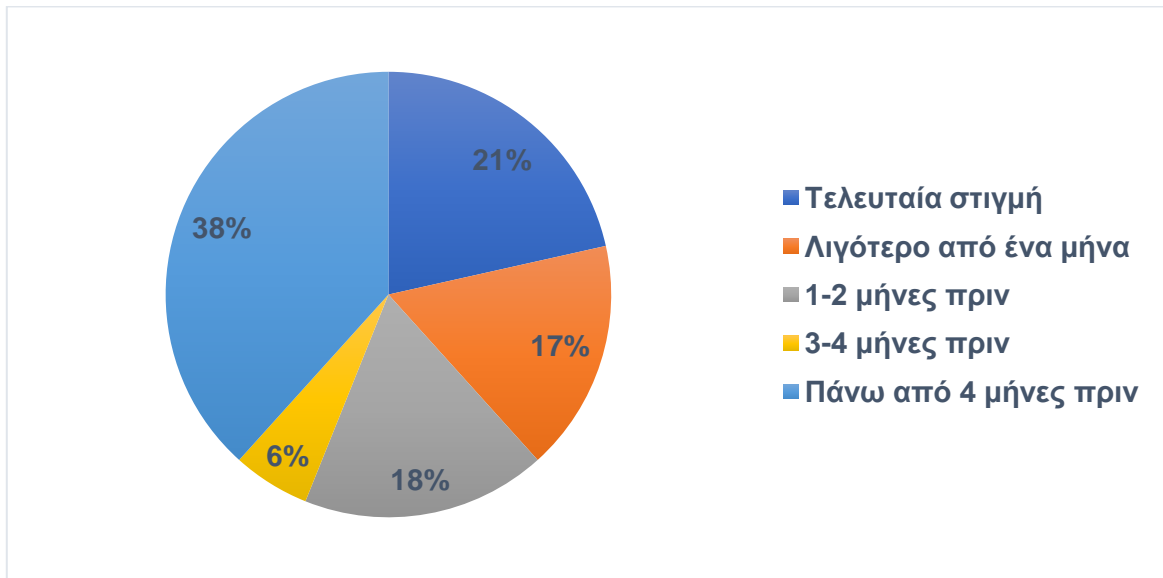

Από τις απαντήσεις των τουριστών της Νάξου φαίνεται ότι σχεδόν οι μισοί επισκέπτες οργανώνουν τις διακοπές τουλάχιστον τρεις μήνες πριν το ταξίδι τους (Πίνακας 4.11). Ένας στους τρεις Έλληνες «κλείνει» το ταξίδι του την τελευταία στιγμή, ενώ οι Βρετανοί, Γερμανοί και Γάλλοι, στην πλειοψηφία τους οργανώνουν το ταξίδι τους τουλάχιστον τέσσερις μήνες πριν (Πίνακας 4.12).

Πίνακας 4.11: Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι

ΚΡΑΤΗΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΤΙΓΜΗ	23	21%
ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΕΝΑ ΜΗΝΑ	18	17%
1-2 ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ	19	18%
3-4 ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ	6	15%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 4 ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ	41	38%
ΣΥΝΟΛΟ	107	100%

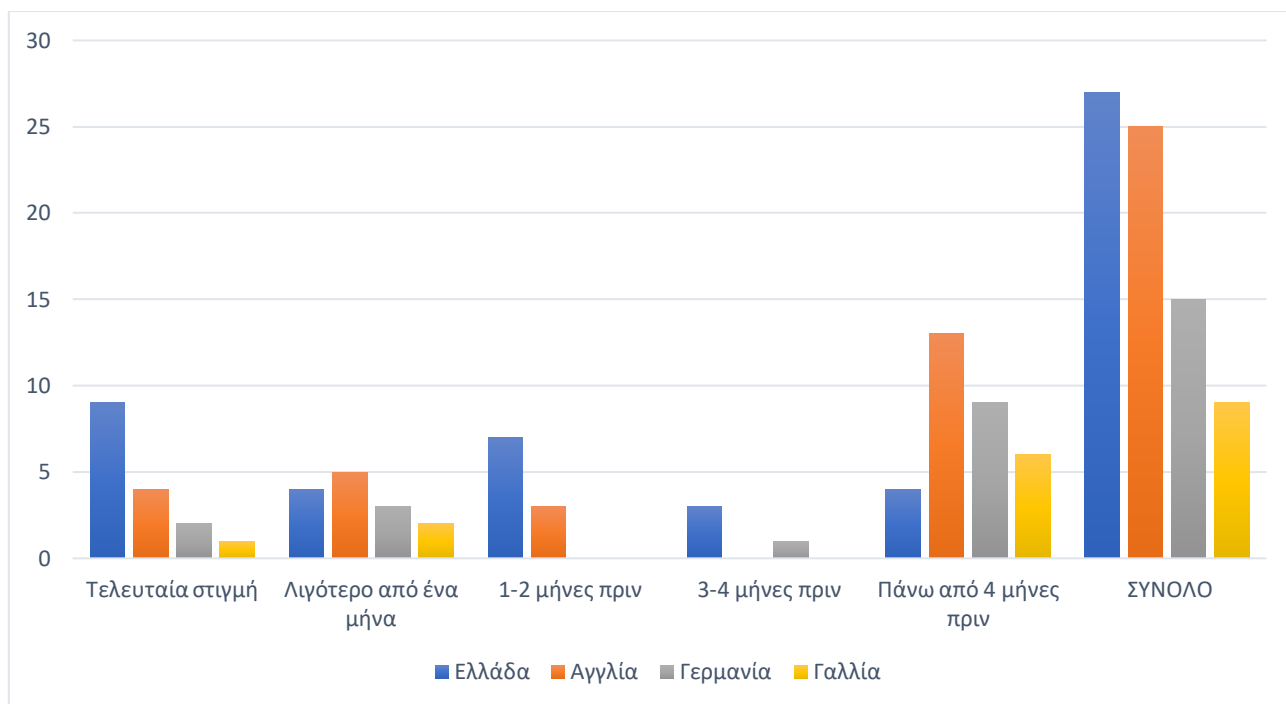
Διάγραμμα 4.9: Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι

Πίνακας 4.12: Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι, ανά χώρα (Ελλάδα, Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία)

ΚΡΑΤΗΣΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΦΙΞΗ:	ΕΛΛΑΔΑ		ΑΓΓΛΙΑ		ΓΕΡΜΑΝΙΑ		ΓΑΛΛΙΑ	
	Συχνότητα	%	Συχνότητα	%	Συχνότητα	%	Συχνότητα	%
ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΤΙΓΜΗ	9	33%	4	16%	2	13%	1	11%
ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΠΟ ΕΝΑ ΜΗΝΑ	4	15%	5	20%	3	20%	2	22%
1-2 ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ	7	26%	3	12%	0	0%	0	0%
3-4 ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ	3	11%	0	0%	1	11%	0	0%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 4 ΜΗΝΕΣ ΠΡΙΝ	4	15%	13	52%	9	60%	6	67%
ΣΥΝΟΛΟ	27	100%	25	100%	15	100%	9	100%

Διάγραμμα 4.10: Χρονικό διάστημα για την οργάνωση του ταξιδιού, πριν από το ταξίδι, ανά χώρα (Ελλάδα, Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία)

Οργανώνοντας τις διακοπές τους στη Νάξο, οι τουρίστες καλούνται να επιλέξουν το μέσο και τη διαδρομή του ταξιδιού τους. Όντας γεωγραφικά απομακρυσμένη η Ελλάδα από τις βασικές της αγορές (Αγγλία, Γερμανία, Γαλλία, ΗΠΑ), οι επικρατέστεροι τρόποι εισόδου είναι εν αέρος και ακτοπλοϊκώς. Οι πύλες εισόδου της Νάξου είναι επίσης το λιμάνι και το αεροδρόμιο, ωστόσο το δεύτερο δεν εξυπηρετεί διεθνής πτήσεις όπως έχουμε αναφερθεί. Τα πλησιέστερα αεροδρόμια που καλύπτουν διεθνής διαδρομές, είναι στα γειτονικά νησιά, τη Πάρο, τη Μύκονο και τη Σαντορίνη, με τα οποία συνδέεται η Νάξος ακτοπλοϊκώς (Πίνακας 4.13).

Πίνακας 4.13: Συχνότητα μετάβασης από τις πύλες εισόδου της Νάξου

ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗ ΝΑΞΟ ΜΕΣΩ:	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
ΚΑΡΑΒΙ: ΑΘΗΝΑ - ΝΑΞΟΣ	46	43%
ΚΑΡΑΒΙ: ΠΑΡΟΣ/ΜΥΚΟΝΟΣ/ΣΑΝΤΟΡΙΝΙ/ΑΛΛΟ ΓΕΙΤΟΝΙΚΟ ΝΗΣΙ - ΝΑΞΟΣ	35	33%
ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ: ΑΘΗΝΑ - ΝΑΞΟΣ	25	23%
ΑΛΛΟ	1	1%
ΣΥΝΟΛΟ	107	100%

Διάγραμμα 4.11: Συχνότητα μετάβασης από τις πύλες εισόδου της Νάξου

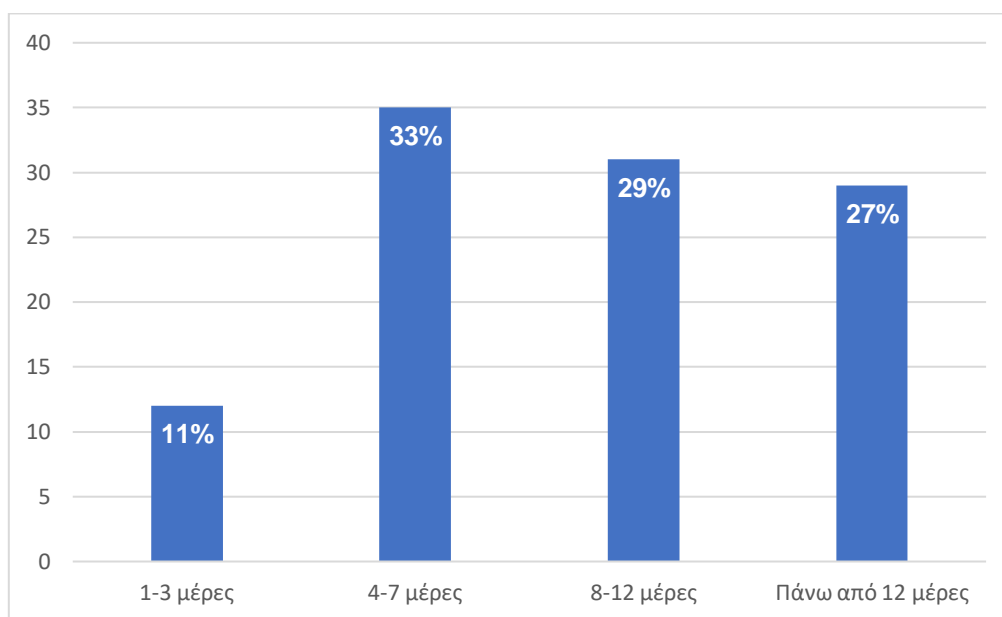
Η διαμονή των τουριστών στη Νάξο διαρκεί συνήθως από τέσσερις μέρες έως μια βδομάδα, ωστόσο μπορεί να διαρκέσει και πάνω από δώδεκα μέρες (Πίνακας 1.14).

Πίνακας 1.14: Διάρκεια διαμονής τουριστών.

ΗΜΕΡΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
1-3 ΜΕΡΕΣ	12	11%
4-7 ΜΕΡΕΣ	35	33%
8-12 ΜΕΡΕΣ	31	29%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 12 ΜΕΡΕΣ	29	27%
ΣΥΝΟΛΟ	107	100%

Διάγραμμα 4.12: Διάρκεια διαμονής τουριστών

4.5.1.1 Το προφίλ των Ελλήνων τουριστών

Οι Έλληνες τουρίστες που επισκέφτηκαν τη Νάξο το 2020 μένουν, στην πλειοψηφία τους, σε ξενοδοχείο, 77% και το υπόλοιπο 23% σε βίλες έχοντας ετήσιο οικογενειακό εισόδημά, στη πλειοψηφία μικρότερο από 30.000 ευρώ σε ποσοστό 65% (Πίνακας 4.15).

Πίνακας 4.15: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των Ελλήνων τουριστών που επισκέφτηκαν τη Νάξο

ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
30.000 Η ΛΙΓΟΤΕΡΑ	15	65%
30.001 – 60.000	6	26%
60.001 – 90.000	1	4,5%
90.001 – 120.000	1	4,5%
120.001 Η ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ	0	0%
ΣΥΝΟΛΟ	23	100%

Ταξιδεύουν στη Νάξο με πλοίο από την Αθήνα (93%) κατά κύριο λόγο, με φίλους (35%), με τις οικογένειές τους (31%) ή με το τον ή την σύντροφό τους (19%) και μένουν στη Νάξο για διάστημα μεγαλύτερο από μια βδομάδα (Πίνακας 4.16).

Πίνακας 4.16: Ημέρες διαμονής των Ελλήνων τουριστών στη Νάξο

ΗΜΕΡΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
1-3 ΜΕΡΕΣ	4	15%
4-7 ΜΕΡΕΣ	9	33%
8-12 ΜΕΡΕΣ	5	19%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 12 ΜΕΡΕΣ	9	33%
ΣΥΝΟΛΟ	27	100%

Οι Έλληνες τουρίστες άφησαν στο ερωτηματολόγιο 21 σχόλια για αυτά που τους έκαναν θετική εντύπωση και είναι:

- Οι παραλίες και τα φυσικά τοπία (57%)
- Το φαγητό και η τοπική κουζίνα (48%)
- Η φιλοξενία των Ναξιωτών (48%)
- Οι Χαλαροί ρυθμοί (14%)

Οι Έλληνες τουρίστες άφησαν στο ερωτηματολόγιο 14 σχόλια για αυτά που τους έκαναν αρνητική εντύπωση και είναι:

- Οι ελλιπείς υποδομές ή κακή ποιότητα (πάρκινγκ, οδικό δίκτυο και μαγαζιά) (43%)
- Η μη τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων (29%)
- Οι ακριβές τιμές (ξαπλώστρες και γενικότερα στη συνολική κατανάλωση) (14%)

Σχεδόν ένας τους τρεις Έλληνες σχολίασε ότι δεν συνάντησε κάτι που να τους κάνει αρνητική εντύπωση όσο βρισκόταν στη Νάξο.

Όσον αφορά την πανδημία, τα τρία τέταρτα των Ελλήνων τουριστών απάντησε ότι αντιλαμβάνονται τον κορωνοϊό ως ένα πραγματικό ρίσκο για πολλές ανθρώπινες ζωές.

Το 76% των Ελλήνων ερωτηθέντων δηλώνουν ικανοποιημένοι από τις διακοπές τους στη Νάξο και παράλληλα δηλώνουν ότι θα ξανά επισκεφτούν και θα συστήσουν και σε άλλους το νησί.

4.5.1.2 Το προφίλ των Βρετανών τουριστών

Οι Βρετανοί τουρίστες που επισκέφτηκαν τη Νάξο το 2020 μένουν, στην πλειοψηφία τους, σε ξενοδοχείο, 83% και το υπόλοιπο 17% σε βίλες έχοντας ετήσιο οικογενειακό εισόδημα στη μεγάλη πλειοψηφία (81%), άνω των 60.000 ευρώ (Πίνακας 4.17).

Πίνακας 4.17: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των Άγγλων τουριστών που επισκέφτηκαν τη Νάξο

ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
30.000 Η ΛΙΓΟΤΕΡΑ	1	5%
30.001 – 60.000	3	14%
60.001 – 90.000	10	45%
90.001 – 120.000	5	23%
120.001 Η ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ	3	14%
ΣΥΝΟΛΟ	22	100%

Σχεδόν οι μισοί ταξιδεύουν στη Νάξο με πλοίο από γειτονικά νησιά (46%) και με το τον ή την σύντροφό τους (60%) ή με τις οικογένειές τους (12%). Η διαμονή για σχεδόν τους μισούς Βρετανούς στη Νάξο διαρκεί από τέσσερις έως επτά ημέρες (Πίνακας 4.18).

Πίνακας 4.18: Ημέρες διαμονής των Άγγλων τουριστών στη Νάξο.

ΗΜΕΡΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
1-3 ΜΕΡΕΣ	1	4%
4-7 ΜΕΡΕΣ	12	46%
8-12 ΜΕΡΕΣ	7	27%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 12 ΜΕΡΕΣ	6	23%
ΣΥΝΟΛΟ	26	100%

Οι Βρετανοί τουρίστες άφησαν στο ερωτηματολόγιο 23 σχόλια για αυτά που τους έκαναν θετική εντύπωση και είναι:

- Οι ευγενικοί και φιλόξενοι Ναξιώτες (45%)
- Οι παραλίες, τα φυσικά τοπία και γενικότερα η αυθεντικότητα του νησιού (24%)
- Τα μέτρα ασφαλείας και προστασίας κατά του κορωνοϊού (21%)
- Το φαγητό και Ναξιώτικη κουζίνα (10%)

Οι Βρετανοί τουρίστες άφησαν στο ερωτηματολόγιο 22 σχόλια για αυτά που τους έκαναν αρνητική εντύπωση και είναι:

- Ο συνωστισμός και η μη τήρηση των μέτρων από τουρίστες και ντόπιους (23%)
- Το κακό σέρβις και η ακρίβεια (18%)
- Το υποβαθμισμένο οδικό δίκτυο (14%)
- Οι ελλείψεις στην πόλη και στις παραλίες (κάδοι απορριμμάτων, ομπρέλες, ξαπλώστρες κα.) (9%)
- Ο δυνατός αέρας (5%)

Ένας στους τρεις σχολίασε ότι δεν υπήρξε κάτι που να τους προκαλέσει αρνητική εντύπωση κατά τη διαμονή τους στη Νάξο.

Όσον αφορά την πανδημία, η πλειοψηφία των Άγγλων τουριστών απάντησε ότι αντιλαμβάνονται τον κορωνοϊό ως ένα πραγματικό ρίσκο για πολλές ανθρώπινες ζωές σε ποσοστό 84% ενώ το 12% πιστεύει ότι ο κορωνοϊός είναι μια μεγάλη απειλή για την ανθρωπότητα.

Τρεις στους τέσσερεις Άγγλους τουρίστες δηλώνουν ικανοποιημένοι από τις διακοπές τους στη Νάξο και παράλληλα δηλώνουν ότι θα ξανά επισκεφτούν και θα συστήσουν τη Νάξο και σε άλλους.

4.5.1.3 Το προφίλ των Γερμανών τουριστών

Οι Γερμανοί τουρίστες που επισκέφτηκαν τη Νάξο το 2020 μένουν, στην πλειοψηφία τους, σε βίλα, 77% και το υπόλοιπο 33% σε ξενοδοχείο έχοντας ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, σε αναλογία δύο τρίτων, άνω των 60.000 ευρώ (Πίνακας 4.19).

Πίνακας 4.19: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των Γερμανών τουριστών που επισκέφτηκαν τη Νάξο

ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
30.000 Η ΛΙΓΟΤΕΡΑ	1	8%
30.001 – 60.000	3	25%
60.001 – 90.000	4	33%
90.001 – 120.000	4	33%
120.001 Η ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ	0	0%
ΣΥΝΟΛΟ	12	100%

Σχεδόν οι μισοί ταξιδεύουν στη Νάξο με πλοίο από γειτονικά νησιά (46%) μαζί με φίλους (33%), με τις οικογένειές τους (33%) ή με το τον ή την σύντροφό τους (27%). Η διαμονή για τους Γερμανούς τουρίστες στη Νάξο διαρκεί συνήθως για περισσότερες από οκτώ μέρες (66%), ενώ αρκετοί μένουν στο νησί μόλις για 3 μέρες (Πίνακας 4.20).

Πίνακας 4.20: Ημέρες διαμονής των Γερμανών τουριστών στη Νάξο.

ΗΜΕΡΕΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	%
1-3 ΜΕΡΕΣ	4	27%
4-7 ΜΕΡΕΣ	1	7%
8-12 ΜΕΡΕΣ	5	33%
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 12 ΜΕΡΕΣ	5	33%
ΣΥΝΟΛΟ	15	100%

Οι Γερμανοί τουρίστες άφησαν στο ερωτηματολόγιο 13 σχόλια για αυτά που τους έκαναν θετική εντύπωση και είναι:

- Οι παραλίες και τα φυσικά τοπία (62%)
- Οι άνθρωποι της Νάξου και η φιλοξενία τους (54%)
- Το φαγητό και Ναξιώτικη κουζίνα (23%)

- Ορισμένα καταλύματα και μαγαζιά που επισκέφτηκαν (15%)
- Τα ιστορικά αξιοθέατα του νησιού (8%)

Οι Γερμανοί τουρίστες άφησαν στο ερωτηματολόγιο 12 σχόλια για αυτά που τους έκαναν αρνητική εντύπωση και είναι:

- Το κακό οδικό δίκτυο και η επιπόλαιη οδική συμπεριφορά των ντόπιων (16%)
- Η ελλιπής καθαριότητα των δημοσίων χώρων (16%)
- Ο δυνατός αέρας (8%)

Οι μισοί Γερμανοί σχολίασαν ότι δεν υπήρξε κάτι που να τους προκαλέσει αρνητική εντύπωση κατά τη διαμονή τους στη Νάξο.

Όσον αφορά την πανδημία, τα δύο τρίτα των Γερμανών τουριστών απάντησε ότι αντιλαμβάνονται τον κορωνοϊό ως ένα πραγματικό ρίσκο για πολλές ανθρώπινες ζωές ενώ οι υπόλοιποι πιστεύουν ότι ο κορωνοϊός είναι μια μεγάλη απειλή για την ανθρωπότητα.

Η πλειοψηφία των Γερμανών τουριστών (80%) δηλώνουν ικανοποιημένοι από τις διακοπές τους στη Νάξο και παράλληλα δηλώνουν ότι θα ξανά επισκεφτούν και θα συστήσουν τη Νάξο και σε άλλους.

4.5.2 Η συμπεριφορά των τουριστών σε συνθήκες της πανδημίας

Βάση των ιδιαίτερων συνθηκών της πανδημίας το καλοκαίρι του 2020, η έρευνα καλείται να εξετάσει τη συμπεριφορά των τουριστών και κατά πόσο εκείνοι έχουν προσαρμοστεί στις, πιθανόν, πρώτες τους διακοπές εν καιρώ πανδημίας. Αναλυτικά οι ερωτήσεις που απευθύνθηκαν στους τουρίστες είχαν να κάνουν:

Προσωπική άποψη για τον κορωνοϊό (πολλαπλής επιλογής)

1. Ποια είναι η άποψή σας για τον κορωνοϊό;
  - α. Ο κορωνοϊός δεν είναι ένα μεγάλο ρίσκο για το οποίο θα έπρεπε να ανησυχούμε
  - β. Ο κορωνοϊός δεν είναι μια εκτεταμένη απειλή
  - γ. Ο κορωνοϊός είναι ένα ρίσκο για πολλές ανθρώπινες ζωές
  - δ. Ο κορωνοϊός είναι μια πραγματική απειλή για την ανθρωπότητα

Αντίληψη κινδύνου (τύπου Linkert)

1. Ταξιδεύοντας για διακοπές το 2020 ήταν ένας μεγάλος κίνδυνος για μένα και για άτομα που βρίσκονται κοντά μου. (Αντίστροφη ερώτηση)
2. Αναλαμβάνω συνήθως «ρίσκα» στη ζωή μου (Αντίστροφη ερώτηση)
3. Θεωρούσα τη Νάξο ως προορισμό χωρίς COVID

Ατομική προστασία (τύπου Linkert)

4. Ήμουν πολύ προσεκτικός για την ασφάλεια της υγείας μου, ταξιδεύοντας και διαμένοντας στη Νάξο
5. Δεν είχα καμία δυσκολία να ακολουθήσω όλα τα απαραίτητα πρωτόκολλα

Τήρηση των μέτρων προστασίας στη Νάξο (τύπου Linkert)

6. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού μου στη Νάξο, όλα τα πρωτόκολλα COVID-19 ακολουθήθηκαν από τις ελληνικές αρχές
7. Οι εγκαταστάσεις που επισκέφτηκα ήταν καθαρές και απολυμασμένες
8. Θα μπορούσα να πω ότι οι ντόπιοι ακολούθησαν με ακρίβεια όλα τα πρωτόκολλα COVID-19

Προβλήματα κατά τη διαμονή (τύπου Linkert)

9. Δεν αντιμετώπισα απροσδόκητα προβλήματα, σχετικά με τα πρωτόκολλα COVID-19, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού και της παραμονής μου στη Νάξο
10. Οι περιορισμοί περιορίσαν τα σχέδιά μου στη Νάξο και έκανα λιγότερα από όσα ήθελα (Αντίστροφη ερώτηση)

Παρακάτω παρουσιάζεται ο μέσος όρος των απαντήσεων, κάθε κατηγορίας ερωτήσεων στο σύνολο των ερωτηθέντων, ενώ παράλληλα παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι συσχετισμοί με βάση δημογραφικά δεδομένα και άλλες απαντήσεις.

4.5.2.1 Αντίληψη κινδύνου

Η αντίληψη του κινδύνου στον οποίο εκτίθενται οι τουρίστες που επισκέφτηκαν τη Νάξο έχει να κάνει με το κατά πόσο γνώριζαν τους κινδύνους πριν ταξιδέψουν και τον βαθμό που ήταν διατεθειμένοι να πάρουν αυτό το ρίσκο.

Η πλειοψηφία των τουριστών (71%) θεωρεί ότι ο κορωνοϊός είναι ένα ρίσκο για πολλούς ανθρώπους, ωστόσο σε γενικές γραμμές, δεν δείχνουν να αισθάνονται ότι κινδυνεύουν με την απόφασή τους να ταξιδέψουν και να επισκεφτούν τη Νάξο. (Πίνακας 4.21). Οι ηλικιακές ομάδες κάτω των 34 χρονών δείχνουν να έχουν ουδέτερη άποψη στην αντίληψη του κινδύνου του κορωνοϊού, ενώ οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες δείχνουν να ανησυχούν λίγο περισσότερο (Πίνακας 4.22).

Πίνακας 4.21: Αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού

Ο κορωνοϊός:	«Αντίληψη κινδύνου»		
	Δεν αποτελεί απειλή (1)	είναι ένα ρίσκο για πολλούς ανθρώπους (2)	είναι ένα μεγάλο ρίσκο για την ανθρωπότητα (3)
Συχνότητα	15	70	13
Ελλείψεις	0	0	0
Μέσος	3.31	3.24	3.51
Τυπική απόκλιση	0.48	0.61	0.47
Ελάχιστο	2.33	1.67	2.33

Πίνακας 4.21: Αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού

Ο κορωνοϊός:	«Αντίληψη κινδύνου»		
	Δεν αποτελεί απειλή (1)	είναι ένα ρίσκο για πολλούς ανθρώπους (2)	είναι ένα μεγάλο ρίσκο για την ανθρωπότητα (3)
Μέγιστο	4.00	5.00	4.00

Σημείωση: Εξαιρέθηκαν 10 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «COVID».

Πίνακας 4.22: Αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού με βάση την ηλικία των τουριστών

	«Αντίληψη κινδύνου»					
	18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 -54	55 - 64	65+
Συχνότητα	5	23	17	30	11	8
Ελλείψεις	0	5	1	0	0	0
Μέσος	2.87	3.06	3.35	3.33	3.64	3.38
Τυπική απόκλιση	0.61	0.61	0.48	0.54	0.61	0.45
Ελάχιστο	2.33	1.67	2.33	2.33	3.00	2.33
Μέγιστο	3.67	4.00	4.33	4.33	5.00	3.67

Σημείωση: Εξαιρέθηκαν 8 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά ηλικιακή ομάδα

4.5.2.2 Ατομική προστασία

Η ατομική προστασία έχει να κάνει με το βαθμό που ο κάθε τουρίστας μερίμνησε να ακολουθήσει όλες τις υγειονομικές συστάσεις κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στη Νάξο.

Ο Πίνακας 4.23 δείχνει κατά βάση ότι οι τουρίστες στην πλειοψηφία τους αναγνωρίζουν την επικινδυνότητα του κορωνοϊού, ωστόσο τα μέτρα προστασίας λαμβάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό από εκείνους οι οποίοι έχουν μεγαλύτερη επίγνωση του κινδύνου. Αξίζει να σημειωθεί ότι κανένας ερωτηθέντας δεν συμφώνησε ότι ο κορωνοϊός είναι ένα ρίσκο για το οποίο δεν θα έπρεπε να ανησυχούμε.

Πίνακας 4.23: Ατομική προστασία και αντίληψη της επικινδυνότητας του κορωνοϊού

Ο κορωνοϊός:	«Ατομική προστασία»		
	δεν αποτελεί απειλή (1)	είναι ένα ρίσκο για πολλούς ανθρώπους (2)	είναι ένα μεγάλο ρίσκο για την ανθρωπότητα (3)
Συχνότητα	15	70	13
Ελλείψεις	0	0	0
Μέσος	3.67	4.14	3.67
Τυπική απόκλιση	0.72	0.71	0.72
Ελάχιστο	2.00	2.50	2.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00

Σημείωση: Εξαιρέθηκαν 10 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «COVID»

Επίσης τα άτομα μικρότερης ηλικίας και εκείνοι που ταξιδεύουν με φίλους ακολουθούν λιγότερο τους κανόνες για την ατομική τους προστασία σε σχέση με τις υπόλοιπες ομάδες (Πίνακας 4.24) (Πίνακας 4.25). Οι τουρίστες άνω των 65 ετών δείχνουν να ακολουθούν σχεδόν πιστά τις διαδικασίες για την ατομική τους προστασία κατά του κορωνοϊού (Πίνακας 4.25).

Πίνακας 4.24: Ατομική προστασία ομάδων ταξιδιωτών

	«Ατομική προστασία»				
	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Συχνότητα	32	18	37	2	9
Ελλείψεις	0	6	3	0	0

Πίνακας 4.24: Ατομική προστασία ομάδων ταξιδιωτών

	«Ατομική προστασία»				
	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Μέσος	4.17	3.56	4.16	4.25	4.28
Τυπική απόκλιση	0.75	0.82	0.67	0.35	0.62
Ελάχιστο	2.50	2.00	3.00	4.00	3.00
Μέγιστο	5.00	4.50	5.00	4.50	5.00

Σημείωση: Εξαιρείται 1 σειρά από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «Συνταξιδιώτες»

Πίνακας 4.25: Ατομική προστασία ηλικιακών ομάδων

	«Ατομική προστασία»					
	18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55- 64	65 +
Συχνότητα	5	23	17	30	11	8
Ελλείψεις	0	5	1	0	0	0
Μέσος	3.70	3.83	4.24	4.12	4.09	4.56
Τυπική απόκλιση	0.97	0.85	0.44	0.72	0.70	0.50
Ελάχιστο	2.50	2.50	3.50	2.50	3.00	4.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Σημείωση: Εξαιρέθηκαν 8 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά ηλικιακή ομάδα

4.5.2.3 Τήρηση των μέτρων προστασίας στη Νάξο

Σε γενικές γραμμές οι τουρίστες δείχνουν ικανοποιημένοι από την τήρηση των μέτρων προστασίας στα καταλύματα και στα καταστήματα (Πίνακας 4.26), ωστόσο κρίνουν ότι δεν έπραξαν το ίδιο και οι υπόλοιποι Ναξιώτες (Πίνακας 4.27).

Πίνακας 4.26: Τήρηση των μέτρων προστασίας από τους επιχειρηματίες

	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Συχνότητα	31	18	37	2	39
Ελλείψεις	2	6	3	0	0
Μέσος	4.16	4.06	4.57	4.50	4.78
Τυπική απόκλιση	0.86	0.73	0.55	0.71	0.44
Ελάχιστο	2.00	3.00	3.00	4.00	4.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Σημείωση: Εξαιρούνται 1 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «Συνταξιδιώτες»

Πίνακας 4.27 Τήρηση των μέτρων προστασίας από τους πολίτες

	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Συχνότητα	32	17	37	2	9
Ελλείψεις	0	7	3	0	0
Μέσος	3.63	3.18	3.78	3.50	3.56
Τυπική απόκλιση	0.79	0.73	0.82	0.71	1.13
Ελάχιστο	2.00	2.00	2.00	3.00	2.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Σημείωση: Εξαιρούνται 1 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «Συνταξιδιώτες»

4.5.2.4 Προβλήματα κατά τη διαμονή

Τα περιοριστικά μέτρα κατά της πανδημίας φαίνεται να μην επηρέασαν τους τουρίστες της Νάξου και ιδιαίτερα εκείνους που έμειναν για μικρότερο χρονικό διάστημα, από μία έως τρεις μέρες. Από την άλλη, εκείνοι που διέμεναν στη Νάξο για περισσότερες μέρες, φαίνεται ότι επηρεάστηκαν περισσότερο από τα μέτρα της πανδημίας (Πίνακας 4.28). Η ομάδα τουριστών των οποίων περιορίστηκαν τα σχέδιά τους περισσότερο ήταν εκείνοι που ταξίδεψαν με φίλους και με οικογένειες (Πίνακας 4.29).

Πίνακας 4.28: Συνέπειες των περιοριστικών μέτρων ανά ημέρες διαμονής

(Αντίστροφη) Ερώτηση:	(ΔΕΝ) Περιορίστηκαν τα σχέδιά μου στη Νάξο λόγω της πανδημίας			
	1-3 μέρες	4-7 μέρες	8-12 μέρες	Πάνω από 12 μέρες
Συχνότητα	7	33	29	27
Ελλείψεις	5	3	2	1
Μέσος	4.29	3.84	3.93	3.74
Τυπική απόκλιση	0.76	1.08	1.07	1.16
Ελάχιστο	3.00	2.00	2.00	1.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00	5.00

Σημείωση: Εξαιρούνται 2 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής «Ημέρες διαμονής»

Πίνακας 4.29: Συνέπειες των περιοριστικών μέτρων ανά ομάδα ταξιδιωτών

(Αντίστροφη) Ερώτηση:	(ΔΕΝ) Περιορίστηκαν τα σχέδιά μου στη Νάξο λόγω της πανδημίας				
	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Συχνότητα	32	16	36	2	9
Ελλείψεις	0	8	4	0	0

Πίνακας 4.29: Συνέπειες των περιοριστικών μέτρων ανά ομάδα ταξιδιωτών

(Αντίστροφη) Ερώτηση:	(ΔΕΝ) Περιορίστηκαν τα σχέδιά μου στη Νάξο λόγω της πανδημίας				
	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Μέσος	3.72	3.59	4.11	4.00	4.11
Τυπική απόκλιση	1.05	1.28	0.98	0.00	0.98
Ελάχιστο	2.00	1.00	2.00	4.00	2.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00	4.00	5.00

Σημείωση: Εξαιρούνται 4 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «Συνταξιδιώτες»

4.5.3. Συνολική εμπειρία και ικανοποίηση

Στο τελευταίο στάδιο της συμπεριφοράς των τουριστών, μετά το ταξίδι, οι ερωτηθείς κλήθηκαν να απαντήσουν εάν έμειναν ικανοποιημένοι με την συνολική τους εμπειρία στη Νάξο, εάν σκοπεύουν να επιστρέψουν και εάν είναι πρόθυμοι να προτείνουν στο φιλικό και συγγενικό τους περιβάλλον να επισκεφτούν την Νάξο. Όπως φαίνεται και στους παρακάτω πίνακες, υπάρχει σχετική ικανοποίηση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες (Πίνακας 4.30), με τους τουρίστες που ταξίδεψαν σε ζευγάρια να απολαμβάνουν μεγαλύτερη ικανοποίηση για τις διακοπές τους στη Νάξο (Πίνακας 4.31).

Αναλυτικά οι ερωτήσεις και ο σκοπός μέτρησής τους:

Ικανοποίηση (Satisfaction)

1. Οι διακοπές μου ήταν καλύτερες από ό, τι περίμενα
2. Η διαμονή μου στη Νάξο ικανοποίησε όλες τις προσδοκίες μου
3. Πιστεύω ότι υπάρχει πολύ περιθώριο για βελτιώσεις που είναι απαραίτητες (Αντίστροφη ερώτηση)

Πιστότητα (Loyalty)

(Εκ νέου επίσκεψη)

Σκοπεύω να επισκεφθώ ξανά τη Νάξο στο μέλλον

(Θετικές συστάσεις)

Θα πρότεινα τη Νάξο στους φίλους μου

Πίνακας 4.30: Βαθμός ικανοποίησης ανά ηλικιακή ομάδα

	«Ικανοποίηση»					
	18 - 24	25 - 34	35 - 44	45 - 54	55- 64	65 +
Συχνότητα	5	24	17	30	11	8
Ελλείψεις	0	4	1	0	0	0
Μέσος	3.80	3.94	3.66	3.72	3.97	4.00
Τυπική απόκλιση	0.73	0.54	0.70	0.60	0.48	0.47
Ελάχιστο	2.67	2.67	2.33	2.67	3.33	3.33
Μέγιστο	4.67	5.00	4.67	4.67	5.00	4.67

Σημείωση: Εξαιρέθηκαν 6 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά ηλικιακή ομάδα

Πίνακας 4.31: Βαθμός ικανοποίησης ανά ομάδα τουριστών

	«Ικανοποίηση»				
	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Συχνότητα	32	18	39	2	9
Ελλείψεις	0	6	1	0	0
Μέσος	3.65	3.69	4.03	3.50	3.96
Τυπική απόκλιση	0.56	0.55	0.58	0.24	0.46
Ελάχιστο	2.50	2.67	2.33	3.33	3.33
Μέγιστο	4.67	4.33	5.00	3.67	5.00

Σημείωση: Εξαιρείται 1 σειρά από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «Συνταξιδιώτες»

Οι τουρίστες συμφωνούν ότι έχουν πρόθεση να επισκεφθούν εκ νέου τη Νάξο, σε μεγαλύτερο βαθμό εκείνοι που έχουν ταξιδέψει και στο παρελθόν (Πίνακας 4.32). Τέλος, εκείνοι που προτείνουν πιο θετικά τη Νάξο και σε άλλους είναι αυτοί που ταξιδεύουν ως ζευγάρια (Πίνακας 4.33), όπως φάνηκε και προηγουμένως, είναι η ομάδα με τον μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης.

Πίνακας 4.32: Βαθμός εκ νέου επίσκεψης βάση προηγούμενων επισκέψεων

Επισκέψεις κατά το παρελθόν:	Πρόθεση για επανάληψη επίσκεψης στη Νάξο			
	Καμία	Μια	Δύο	Πάνω από δύο
Συχνότητα	40	16	5	26
Ελλείψεις	2	0	0	1
Μέσος	4.22	4.81	4.40	4.81
Τυπική απόκλιση	0.66	0.40	0.55	0.40
Ελάχιστο	3.00	4.00	4.00	4.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00	5.00

Σημείωση: Εξαιρούνται 2 σειρές από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής «Προηγούμενες επισκέψεις»

Πίνακας 4.33 Βαθμός συστάσεων της Νάξου με βάση τη ομάδα τουριστών

	Πρόθεση για συστάσεις για τη Νάξο				
	Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
Συχνότητα	32	18	39	2	9
Ελλείψεις	0	6	1	0	0
Μέσος	4.44	4.61	4.74	4.50	4.56
Τυπική απόκλιση	1.01	0.50	0.44	0.71	0.53
Ελάχιστο	1.00	4.00	4.00	4.00	4.00
Μέγιστο	5.00	5.00	5.00	5.00	5.00

Πρόθεση για συστάσεις για τη Νάξο				
Οικογένεια	Φίλοι	Ζευγάρια	Συνάδερφοι	Άλλο
<i>Σημείωση: Εξαιρείται 1 σειρά από την ανάλυση που αντιστοιχούν στις τιμές που λείπουν της μεταβλητής διαίρεσης ανά κατηγορία «Συνταξιδιώτες»</i>				

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Συμπεράσματα

5.1 Σύνοψη αποτελεσμάτων έρευνας

Συνοψίζοντας όσα προέκυψαν από την έρευνα και αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο 4, οι τουρίστες, στην πλειοψηφία τους, που επισκέφτηκαν τη Νάξο το καλοκαίρι του 2020 εν μέσω πανδημίας:

- Είναι τουρίστες εθνικότητας Ελληνικής, Βρετανικής και Γερμανικής.
- Είναι ηλικίας 25 έως 54 ετών.
- Μένουν σε ξενοδοχεία και λιγότεροι σε ενοικιαζόμενες κατοικίες.
- Είναι επιχειρηματίες ή μισθωτοί υπάλληλοι..
- Η εκπαίδευσή τους είναι σε βαθμό πανεπιστημίου και μεταπτυχιακού επιπέδου.
- Το ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα κυμαίνεται, με μικρές αποκλείσεις στα περιθώρια «κατώτερο όριο - 30.000€» (26%), «30.001€ – 60.000€» (22%) και «60.001€ – 90.000€» (25%).
- Ταξιδεύουν κυρίως σε ζευγάρια ή με τις οικογένειές τους.
- Επισκέφτηκαν τη Νάξο για πρώτη φορά, για λόγους αναψυχής.
- Επισκέπτονται τη Νάξο για τις όμορφες και καθαρές παραλίες, το πλούσιο φυσικό περιβάλλον και τη φιλοξενία των ντόπιων.
- Προγραμματίζουν το ταξίδι τους τουλάχιστον 4 μήνες πριν την άφιξή τους.
- Θεωρούν τον κορωνοϊό ως σοβαρό ρίσκο για τη ζωή λαμβάνοντας μέτρα για την ατομική τους προστασία.

- Δηλώνουν ικανοποιημένοι με της επιχειρήσεις που τηρούν τα μέτρα υγειονομικής προστασίας, σε αντίθεση με τους υπόλοιπους ντόπιους.
- Δεν αντιμετώπισαν κάποιο σοβαρό πρόβλημα κατά τη διαμονή τους, λόγω κορωνοϊού, ούτε περιορίστηκαν τα σχέδιά τους.
- Δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι κατά την διάρκεια των διακοπών τους στη Νάξο και εκφράζουν την επιθυμία να ξανά επισκεφτούν το νησί αλλά και να το συστήσουν και σε άλλους.

5.2 PEST ανάλυση

Για την καλύτερη αναγνώριση του εξωτερικού περιβάλλοντος στον τουρισμό της Νάξου χρησιμοποιείται η ανάλυση PEST στην οποία περιλαμβάνονται τα στοιχεία του πολιτικού, οικονομικού, κοινωνικού και τεχνολογικού περιβάλλοντος που επηρεάζουν τις τουριστικές δραστηριότητες του νησιού.

Πολιτικό περιβάλλον

- ✓ Πολιτικές ενίσχυσης του τουρισμού μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων (ΕΣΠΑ)
- ✓ Σταθερή παρουσία της Ελλάδας σε Ευρωπαϊκά και διεθνή φόρουμ τουρισμού
- ✓ Συμφωνίες με τουριστικούς ομίλους και χώρες για την προώθηση του τουρισμού της Ελλάδας
- ✓ Μερική στήριξη πληττόμενων από τον κορωνοϊό επιχειρήσεων
- ✓ Διαμόρφωση πλαισίου για την ασφαλή προσέλευση των τουριστών
- ✗ Υψηλή φορολογία σε κλάδους του τουρισμού
- ✗ Ελλιπής εποπτεία της παραοικονομίας και της αδήλωτης εργασίας
- ✗ Περιορισμοί λόγω πανδημίας
- ✗ Αβεβαιότητα για τις συνθήκες και τον χρονικό ορίζοντα επανεκκίνησης του τουρισμού

Οικονομικό περιβάλλον

- ✓ Νέες επενδύσεις από ξένους επενδυτές στον τουρισμό

- ✗ Οικονομική ύφεση λόγω πανδημίας
- ✗ Περιορισμένη πρόσβαση σε δανεισμό
- ✗ Υψηλά επιτόκια δανεισμού

Κοινωνικό περιβάλλον

- ✓ Φιλόξενοι ντόπιοι κάτοικοι
- ✓ Διεξαγωγή κοινωνικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ

- ✗ Κοινωνικές ομάδες εναντίον των έργων υποδομών (λιμάνι, αεροδρόμιο)
- ✗ Ελλιπή τήρηση των μέτρων υγειονομικής προστασίας

Τεχνολογικό περιβάλλον

- ✓ Διαδικτυακές πλατφόρμες πληροφόρησης των τουριστών
- ✓ «Εξυπνες» τεχνολογίες σε ξενοδοχεία και μαγαζιά εστίασης

- ✗ Ελλιπής υποδομές

Πολιτικό περιβάλλον

Το πολιτικό περιβάλλον στην Ελλάδα θεωρείται σταθερό τα τελευταία χρόνια με όλες τις κυβερνήσεις να δείχνουν ενδιαφέρον στην ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος της Ελλάδας. Γενικότερα στον τουρισμό χαράσσεται και ακολουθείται μια κοινή στρατηγική από τους κρατικούς αλλά και από ιδιωτικούς φορείς όπως ο ΣΕΤΕ.

Η πολιτεία στηρίζει έμπρακτα, εκ των έσω, την τουριστική επιχειρηματική δραστηριότητα στη Νάξο μέσω προγραμμάτων επιδοτήσεων ΕΣΠΑ (Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο

Ανάπτυξης), για ανέγερση νέων επιχειρήσεων ή για ανακαινίσεις και αναβαθμίσεις υπαρχόντων επιχειρήσεων. Τα προγράμματα του ΕΣΠΑ συγχρηματοδοτούνται από την Ελληνικά και Ευρωπαϊκά κονδύλια. Εκ των έξω, η πολιτεία, μέσω του υπουργείου τουρισμού και άλλων φορέων, προβάλλει το Ελληνικό τουριστικό προϊόν στα διεθνή φόρουμ και συνάπτει σύμφωνα συνεργασίας με χώρες και ομίλους που δραστηριοποιούνται στον διεθνή τουρισμό.

Η πολιτεία ωστόσο θέτει υψηλή φορολόγηση (ΦΠΑ) σε ορισμένους κλάδους του τουρισμού όπως η ξενοδοχεία (13%), η εστίαση (24%), ενοικιάσεις αυτοκινήτων (24%), οργανωμένες εκδρομές (είτε θαλάσσιες είτε οδικές) (24%) κα.. Επιπλέον οι κρατικοί μηχανισμοί ελέγχου της παραοικονομίας και της αδήλωτης εργασίας στον τουρισμό δεν είναι οι ενδεδειγμένοι σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

Στην τρέχουσα κατάσταση της πανδημίας, αρνητικό αντίκτυπο στον τουρισμό δημιουργεί η πολιτική απόφαση για αναστολή λειτουργίας επιχειρήσεων, κλείσιμο συνόρων σε ορισμένες χώρες και χρήση περιοριστικών μέτρων και κανονισμών στις πύλες εισόδου και σε άλλα σημεία που επισκέπτονται οι τουρίστες. Ως προς αυτό, αν και τα συγκεκριμένα μέτρα πάρθηκαν σχεδόν σε όλο τον κόσμο και έπληξαν τον τουρισμό διεθνώς, ήταν η μόνη λύση για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Η αβεβαιότητα που προκαλεί η πανδημία δείχνει να αφήνει μετέωρη την επανεκκίνηση της τουριστικής περιόδου, γεγονός που πλήττει τις επιχειρήσεις του κλάδου. Σε αυτά τα ζητήματα, η κυβέρνηση προσπαθεί να ενισχύσει τις επιχειρήσεις του κλάδου που παλεύουν για την επιβίωση, μέσα από επιστρεπτές προκαταβολές. Επίσης ξεκινάει τις διαδικασίες περιορισμού των εισερχόμενων κρουσμάτων, εφαρμόζοντας πιστοποιητικό εμβολιασμού ή αρνητικό τεστ κορωνοϊού για τους τουρίστες που θέλουν να ταξιδέψουν στην Ελλάδα.

Οικονομικό περιβάλλον

Το οικονομικό περιβάλλον την συγκεκριμένη περίοδο, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη θεωρείται ιδιαίτερα ευάλωτο, καταγράφοντας ιστορικό ρεκόρ ύφεσης, περίπου στο 10% για την Ελλάδα (ΕΛΣΤΑΤ, 2021). Το ΑΕΠ της Ελλάδας δείχνει να ανέρχεται κοντά στα επίπεδα του 2003, περίπου στα 165 δισ. ευρώ. Στον ιδιωτικό τομέα,

πολλοί επιχειρηματίες δεν έχουν εύκολη πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό ενώ παράλληλα τα επιτόκια είναι ιδιαίτερος υψηλά και κυμαίνονται μεταξύ 6 και 9%.

Τα τελευταία χρόνια η Νάξος προσελκύει επενδυτές, προερχόμενοι κυρίως από πλουτοπαραγωγικές χώρες, οι οποίοι αγοράζουν γη στην οποία οικοδομούν κατοικίες προς τουριστική εκμετάλλευση ή μεταπώληση. Η οικονομία της Νάξου στηρίζεται κυρίως στον τουρισμό και στη συνέχεια στην αγροτική παραγωγή.

Κοινωνικό περιβάλλον

Στο κοινωνικό περιβάλλον, η Νάξος φημίζεται, όπως αναφέρουν και οι τουρίστες, για τη φιλοξενία των ντόπιων στη πόλη και πολύ περισσότερο στα χωριά. Οι Ναξιώτες ήταν ανέκαθεν πολύ δεκτικοί και φιλικόι με τους τουρίστες ωστόσο πλέον δεν μπορούν να έρχονται σε κοντινή επαφή λόγω των περιοριστικών μέτρων. Το καλοκαίρι διοργανώνονται πολιτιστικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ, κυρίως στα χωριά της Νάξου, τα οποία προσελκύουν και ψυχαγωγούν τους τουρίστες. Εν μέσω πανδημίας σχεδόν όλες οι εκδηλώσεις ακυρώθηκαν ωστόσο την τήρηση των απαραίτητων μέτρων προστασίας είναι πολύ πιθανό να ξαναρχίσουν το ερχόμενο καλοκαίρι του 2021.

Στη Νάξο υπάρχουν επίσης κοινωνικές ομάδες που είναι αντίθετες με ορισμένες σημαντικές πρωτοβουλίες που καλείται να πάρει η τοπική αυτοδιοίκηση για την ανάπτυξη των υποδομών του νησιού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η εμπόδιση της επέκτασης και του νέου σχεδίου για το λιμάνι αλλά και στην επέκταση του αερολιμένα κατά 300 μέτρα. Τα συγκεκριμένα έργα ανάπτυξης οδηγήθηκαν στα δικαστήρια και πλέον έχουν πάρει έγκριση για την υλοποίησή τους.

Τεχνολογικό περιβάλλον

Το τεχνολογικό περιβάλλον της Νάξου δεν είναι ιδιαίτερα εξελιγμένο ωστόσο τόσο ο δήμος όσο και οι ιδιώτες κάνουν προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό του νησιού. Ο δήμος έχει εξοπλίσει ένα μικρό χώρο στο λιμάνι με μια «έξυπνη» οθόνη στην οποία ο τουρίστας μπορεί να αναζητήσει πληροφορίες για τη Νάξο ή οτιδήποτε άλλο χρειαστεί εκείνη τη στιγμή. Πολλά νεόκτιστα καταλύματα επίσης εφαρμόζουν νέες τεχνολογίες για την καλύτερη εμπειρία των τουριστών. Τα «έξυπνα» τουριστικά σπίτια χρησιμοποιούν

συσκευές όπως πόρτες, κλειδαριές, κλιματιστικά, φωτισμό, ηχεία κα., που συνδέονται στο WIFI ή το ίντερνετ και ελέγχονται μέσω κινητού ή τάμπλετ από τον τουρίστα ένοικο του σπιτιού.

Όπως αναφέρθηκε στο τρίτο κεφάλαιο η Νάξο υστερεί σε μεγάλο βαθμό στις βασικές υποδομές όπως το λιμάνι και το αεροδρόμιο. Έργα για τα οποία υπάρχει μεγάλη χρονοτριβή, αν και έχουν εγκριθεί, τόσο για λόγους γραφειοκρατίας όσο και για οικονομικούς λόγους.

5.3 SWOT ανάλυση για τη Νάξο

Αφού εξεταστεί το εξωτερικό περιβάλλον, γίνεται ανάλυση και στο εσωτερικό περιβάλλον της Νάξου ως τουριστικού προορισμού. Η ανάλυση γίνεται με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από τα κεφάλαια 3 και 4 και χωρίζεται σε τέσσερις κατηγορίες: τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία, της ευκαιρίες και τις απειλές.

Δυνάμεις – Strengths

- Καθαρές παραλίες
- Φυσικό περιβάλλον
- Πλήθος αρχαιολογικών τόπων, αξιοθέατων και μουσείων
- Τοπικά προϊόντα
- Φιλόξενη υποδοχή από τους ντόπιους
- Δημιουργία πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ

Αδυναμίες – Weaknesses

- Ελλιπείς ή υποβαθμισμένες υποδομές (αεροδρόμιο, λιμάνι, οδικό δίκτυο)
- Περιορισμένος αριθμός καταλυμάτων
- Φαινόμενα ακρίβειας
- Μικρός αριθμός οργανωμένων παραλιών
- Κυκλοφοριακή συμφόρηση στο κέντρο της πόλης
- Μέτρια ποιότητα υπηρεσιών
- Υψηλή εποχικότητα

Ευκαιρίες – Opportunities

- Νέα τοπική αυτοδιοίκηση προσανατολισμένη στον τουρισμό
- Έγκριση σχεδίων για επέκταση του αεροδρομίου
- Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ

Απειλές – Threats

- Περιορισμοί και πολιτικές εν καιρώ πανδημίας που πλήττουν τον τουρισμό
- Επικείμενη ύφεση και ανεργία σε αγορές στόχους, μεταξύ άλλων και στην Ελλάδα
- Ελλείψεις νερού σε περιόδους ανομβρίας

Δυνάμεις

Οι τουρίστες αναφέρονται με πολύ κολακευτικά λόγια για τις καθαρές παραλίες και το φυσικό περιβάλλον, τα τοπικά προϊόντα και τη φιλοξενία της Νάξου, χαρακτηριστικά τα οποία αναδεικνύονται σε πολύ δυνατά στοιχεία του νησιού στη δημιουργία αυξημένης τουριστικής ζήτησης. Επίσης η ανάδειξη των αρχαιολογικών τόπων και της πολιτιστικής κουλτούρας της Νάξου διαφοροποιεί το συνηθισμένο τουριστικό προϊόν, του ήλιου και θάλασσας, ανοίγοντας την πόρτα και στις αγορές του πολιτιστικού τουρισμού.

Αδυναμίες

Από την άλλη υπάρχουν πολλές αδυναμίες που επηρεάζουν τον τουρισμό της Νάξου, ωστόσο πολλές από αυτές θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν από τους αρμόδιους φορείς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα βασικά έργα υποδομής όπως το αεροδρόμιο και το λιμάνι, τα οποία χρήζουν επιτακτικής ανάγκης για επέκταση, καθώς επίσης και το οδικό δίκτυο στο οποίο υπάρχουν δρόμοι χωρίς ασφαλτόστρωση είτε είναι σε κακή κατάσταση σε πολλά σημεία με αυξημένη τουριστική κίνηση. Επίσης η ελλιπής πρόβλεψη για την αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας στις αφίξεις των πλοίων δημιουργεί ατελείωτες ουρές στο λιμάνι.

Ακόμα ένα αδύνατο σημείο είναι ο περιορισμένος αριθμός κλινών. Η Νάξος έχει 6.800 κλίνες (το 12% των κλινών των Κυκλάδων), οι περισσότερες εκ των οποίων οι περισσότερες ανήκουν σε ξενοδοχεία δύο ή τριών αστέρων. Ο συγκριτικά μικρός αριθμός κλινών και τα ξενοδοχεία περιορισμένων παροχών και ποιοτικών υπηρεσιών αποτρέπουν πολλούς τουρίστες να επισκεφτούν τη Νάξο. Πολλές φορές μάλιστα, όταν οι προσφερόμενες υπηρεσίες δεν έχουν την ανάλογη ποιότητα, οι τουρίστες διαμαρτύρονται για ακρίβεια στο νησί.

Επιπλέον, ενώ η Νάξος φημίζεται στους τουρίστες για τις όμορφες και καθαρές παραλίες, πολλές από αυτές, ιδίως οι πιο απομακρυσμένες από το κέντρο, δεν είναι οργανωμένες. Παραλίες μεγάλης έκτασης που προσελκύουν τουρίστες, όπως η Γλυφάδα, η Χαβάη και το Αλυκό δεν έχουν υποδομές, όπως ομπρέλες, ξαπλώστρες και μαγαζιά για να κρατήσουν τους τουρίστες αρκετή ώρα στη περιοχή. Η μη οργάνωση των συγκεκριμένων παραλιών περιορίζει και τη ζήτηση της ευρύτερης περιοχής με αποτέλεσμα να μικραίνει η σεζόν για τα καταλύματα και τα μαγαζιά.

Τέλος, ένα φαινόμενο που υπάρχει στο τουρισμό της Ελλάδας είναι εποχικότητα. Η Νάξος έχει υψηλή εποχικότητα με τη τουριστική ζήτηση να μεγιστοποιείται τους καλοκαιρινούς μήνες. Γειτονικά νησιά όπως η Μύκονος, Σαντορίνη και Πάρος που προωθούν ευρέως το τουριστικό τους προϊόν επεκτείνουν τη τουριστική τους σεζόν από τρεις έως τέσσερις μήνες έχοντας ικανοποιητικό βαθμό αφίξεων.

Ευκαιρίες

Οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται για τον τουρισμό της Νάξο εν μέσω πανδημίας είναι η νέα τοπική αυτοδιοίκηση που εκλέχθηκε το 2019 και έχει σαφή προσανατολισμό στη βελτιστοποίηση και προώθηση του τουριστικού προϊόντος μέσα από συλλογικές ενέργειες. Επίσης η έγκριση και δρομολόγηση των αναβαθμίσεων του αεροδρομίου στις αρχές του 2020 μπορεί να δώσει μια νέα ώθηση στη ανάπτυξη του τουρισμού της Νάξου.

Τέλος, σημαντική ευκαιρία για την ανάπτυξη της Νάξου και της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό του νησιού, είναι η αξιοποίηση των επιδοτούμενων προγραμμάτων ΕΣΠΑ από

τους επιχειρηματίες του νησιού, αλλά και ξένους επενδυτές, για την ανέγερση ή ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων.

Απειλές

Κύρια και πιο καταστροφική απειλή για τον τουρισμό είναι η πανδημία και τα περιοριστικά μέτρα που λαμβάνονται στην Ελλάδα και στις χώρες προέλευσης των τουριστών. Οι προβλέψεις κάνουν λόγο για ένα διάστημα τεσσάρων ή πέντε ετών για την επιστροφή στα προ πανδημίας επίπεδα, ωστόσο η ευμετάβλητη παρούσα κατάσταση δείχνει να απειλεί και πάλι τον τουρισμό στο άμεσο μέλλον.

Η πανδημία όμως φέρνει επιπλέον απειλές στον τουρισμό και την οικονομία. Η βαθιά ύφεση του 2020 στο 10% σηματοδοτεί μια νέα οικονομική κρίση και έναν νέο κύκλο ανεργίας όπου μεταξύ άλλων θα επηρεάσει και τον τουρισμό.

Τέλος, ένα περιοδικό φαινόμενο που μπορεί να επηρεάσει τη ζωή και τον τουρισμό του νησιού είναι η ανομβρία που παρουσιάζεται κατά καιρούς. Το καλοκαίρι του 2019 η Νάξος αντιμετώπισε πρόβλημα λειψυδρίας αντιμετωπίζοντάς το με πρόχειρα μηχανήματα αφαλάτωσης. Έχοντας μεγάλες καλλιεργήσιμες εκτάσεις και τριπλασιασμό του πληθυσμούς τους καλοκαιρινούς μήνες, το νερό είναι βασικό στοιχείο για τη βιωσιμότητα του νησιού. Κλείνοντας, η διαφαινόμενη κλιματική αλλαγή και οι υψηλές θερμοκρασίες ενισχύουν την απειλή της λειψυδρίας.

5.5 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, η παρούσα έρευνα γίνεται για την καταγραφή της κατάστασης που έχει προκαλέσει η πανδημία στον τουρισμό της Νάξου με σκοπό τη χάραξη στρατηγικού σχεδιασμού αντιμετώπισης και εξόδου από την κρίση. Βρισκόμενοι μπροστά σε έναν επικείμενο παγκόσμιο μαζικό εμβολιασμό κατά του ιού, πολλά πράγματα ενδεχομένως να αλλάξουν μέχρι το καλοκαίρι του 2021.

Θα μπορούσε να γίνει ανάλογη έρευνα το καλοκαίρι του 2021 η οποία θα συγκρίνει τις δύο χρονικές περιόδους πρωτίστως κατά βάση του αριθμού των αφίξεων και δευτερευόντως στις συνήθειες των τουριστών στη μετά πανδημίας εποχή και με τις όποιες νέες συνθήκες ταξιδιού ή τουρισμού που μπορεί να υπάρξουν.

Ο παγκόσμιος εμβολιασμός κατά του κορωνοϊού θα παίξει σημαντικό ρόλο στη ψυχολογία των αγορών αλλά και των ανθρώπων. Επίσης, οι πολίτες παγκοσμίως έχουν ζηήσει επί ένα χρόνο σε συνθήκες περιορισμού. Το ερώτημα τίθεται για τον αν η συμπεριφορά των τουριστών αλλάζει, γίνεται πιο επίμονη ή όχι για τη χρήση τουριστικών προϊόντων και πως ενεργεί για αυτό.

5.6 Επίλογος

Όταν όλη η προσοχή της ανθρωπότητας στρέφεται στην καταπολέμηση ενός επικίνδυνου ιού, όλα τα δεδομένα μπορεί να αλλάξουν από μέρα σε μέρα, όπως και φαίνεται να συμβαίνει με την παραγωγή του εμβολίου και τον μαζικό εμβολιασμό. Ωστόσο η ιστορία δείχνει ότι όπως οι φυσικές καταστροφές που μπορεί να πλήξουν τις οικονομίες ανά τον κόσμο, έτσι και οι επιδημίες ή οι πανδημίες είναι φαινόμενα που επαναλαμβάνονται και πολλές φορές προειδοποιούν πριν την έλευσή τους. Αυτή τη φορά ο ιός αν και είχε μεγάλη εξάπλωση δεν ήταν τόσο θανατηφόρος και επιπλέον περιορίστηκε σε σημαντικό βαθμό με τη χρήση καθολικών μέτρων. Παρόλα αυτά σε έναν κόσμο τόσο «συνδεδεμένο», είτε διαδικτυακά είτε με την μείωση των αποστάσεων, μια οποιασδήποτε μορφής κρίση μπορεί να επηρεάσει πληθυσμούς που βρίσκονται εκατομμύρια χιλιόμετρα μακριά. Ο παγκόσμιος τουρισμός έχει πληγεί τόσο βαθιά που θα χρειαστούν 4 έως 5 χρόνια για να επανέλθει στα προ κορωνοϊού επίπεδα. Χώρες όπως η Ελλάδα και τοπικές κοινωνίες όπως η Νάξος που στηρίζουν ένα μεγάλο μέρος της οικονομίας τους στον τουρισμό, καλούνται να υιοθετήσουν γρήγορα τα όποια νέα μέτρα για να μπορέσουν να ελαχιστοποιήσουν της τρέχοντες απώλειες και να

ξεπεράσουν όσο το δυνατό πιο ανώδυνα το επερχόμενο μεταβατικό στάδιο πριν την έξοδο από την κρίση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Πετρίδης, Δ., 2015. Ανάλυση πολυμεταβλητών τεχνικών. σελ. 322-323

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Backer, E. & Ritchie, B.W., 2017. VFR Travel: A Viable Market for Tourism Crisis and Disaster Recovery? *International Journal of Tourism Research*, 19(4), pp.400–411.

Baldwin, R., & Weder di Mauro, B., Economics in the time of COVID-19 (pp. 1–30)

Butler, R.W., 2001. Seasonality in Tourism: Issues and Implications. *Seasonality in Tourism*, pp.5–21.

Goh, C., 2012. Exploring impact of climate on tourism demand. *Annals of Tourism Research*, 39(4), pp.1859–1883.

Goodell, J.W., 2020. COVID-19 and finance: Agendas for future research. *Finance Research Letters*, 35, p.101512.

Gössling, S., Scott, D. & Hall, C.M., 2020. Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*, 29(1), pp.1–20.

Jiang, Y. & Wen, J., 2020. Effects of COVID-19 on hotel marketing and management: a perspective article. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 32(8), pp.2563–2573.

Karl, M., Muskat, B. & Ritchie, B.W., 2020. Which travel risks are more salient for destination choice? An examination of the tourist's decision-making process. *Journal of Destination Marketing & Management*, 18, p.100487.

Lenzen, M. et al., 2018. The carbon footprint of global tourism. *Nature Climate Change*, 8(6), pp.522–528.

Li, H. et al., 2017. Relative Climate Index and Its Effect on Seasonal Tourism Demand. *Journal of Travel Research*, 57(2), pp.178–192.

- López-Dóriga, U. et al., 2019. Impact of sea-level rise on the tourist-carrying capacity of Catalan beaches. *Ocean & Coastal Management*, 170, pp.40–50.
- Martin, G. & Pear, J., 2019. Behavioral Approaches to Psychotherapy. *Behavior Modification*, pp.284–296.
- Martínez, J.M.G., Martín, J.M.M. & Rey, M. del S.O., 2020. An analysis of the changes in the seasonal patterns of tourist behavior during a process of economic recovery. *Technological Forecasting and Social Change*, 161, p.120280.
- Naidoo, R. & Fisher, B., 2020. Reset Sustainable Development Goals for a pandemic world. *Nature*, 583(7815), pp.198–201.
- Nicola, M. et al., 2020. The socio-economic implications of the coronavirus pandemic (COVID-19): A review. *International Journal of Surgery*, 78, pp.185–193.
- Nicolaides, C. et al., 2019. Hand-Hygiene Mitigation Strategies Against Global Disease Spreading through the Air Transportation Network. *Risk Analysis*, 40(4), pp.723–740.
- Wabnitz, C.C.C. et al., 2018. Ecotourism, climate change and reef fish consumption in Palau: Benefits, trade-offs and adaptation strategies. *Marine Policy*, 88, pp.323–332.
- Wu, T. et al., 2016. Economic growth, urbanization, globalization, and the risks of emerging infectious diseases in China: A review. *Ambio*, 46(1), pp.18–29.
- Zenker, S. & Kock, F., 2020. The coronavirus pandemic – A critical discussion of a tourism research agenda. *Tourism Management*, 81, p.104164.

Πηγές

International Air Transport Association (IATA)

UNWTO

World Travel and Tourism Council

Travel & Tourism Competitiveness, 2020

Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (IMF)

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Παγκόσμια Τράπεζα

ΣΕΤΕ

Σύλλογος Μαζικής Εστίασης Νάξου «Φιλοξενία»

Τράπεζα της Ελλάδος

Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας

Λιμεναρχείο Νάξου

Ηλεκτρονικές πηγές

www.bazeostower.gr

www.blueflag.gr

www.ceicdata.com

www.cyclades24.gr

www.data.worldbank.org

www.el.wikipedia.org

www.exploringgreece.tv

www.e-kyklades.gr

www.e-naxos.eu

www.google.com/maps

www.greekgastronomyguide.gr

www.gtp.gr

www.hospitalitynet.org

www.insete.gr

www.kastra.eu

www.mdpi.com

www.meteoblue.com

www.naxathlon.gr

www.naxos.gr

www.naxos.travelfind.gr

www.odysseus.culture.gr

www.olivemuseum.com

www.tanea.gr

www.touristorama.com

www.unwto.org

www.wttc.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Παράρτημα 1: Κλίμακα αξιοπιστίας Cronbach's α ανά ερώτηση

	If item dropped
	Cronbach's α
RISK 1 R	0.74
RISK 2 R	0.76
RISK 3	0.71
SELF PROTECTION 1	0.75
SELF PROTECTION 2	0.71
NAXOS PROTECTION 1	0.70
NAXOS PROTECTION 2	0.70
NAXOS PROTECTION 3	0.72
PROBLEMS 1	0.71
PROBLEMS 2 R	0.72
SATISFACTION 1	0.74
SATISFACTION 2	0.73
SATISFACTION 3 R	0.71
REVISIT 1	0.75
RECOMMEND 1	0.73

